HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

MÜREBBİYE

HAYATTAN SAYFALAR
KADINLAR VAİZİ

ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

MÜREBBİYE

ROMAN

Kapak Resmi: MÜNİF FEHİM

Dokuzuncu Baskı

Cem Ofset A.Ş
Istanbul - 1981

ÖNSÖZ

Mürebbiyelere kadınlıkları yüzünden saygı göstermeye, çocukların terbiyecileri olmaları yüzünden de şükran borçluyuz. Fakat adını verdiğimz bu hikâyemizdeki mürebbiye Matmazel Anjel, yalnız isimce mürebbiye, onun için de ne saygı, ne de şükrana değeri olmayan bir sefiledir Paris'te hovarda kucağından başka bir terbiye mektebi, «Histoires grivoises» denilen açık saçık eserlerden başka tahsil görmemiş iken Istanbul'da her nasılsa namuslu bir ailenin dalgınlığından faydalanarak oraya kendini mürebbiyelikle kabul ettirmiştir.

Rabelais'lerin, Carabillon'ların, Boccaceların, Lové'lerin edebiyatı ile yetişmiş olan Matmazel Anjel'in bir benzerini daha, Istanbul'da değil belki Paris'te bile bulmak çok zor olduğu için temiz bir çiçeklikte bir baldıran yetişmesi havayı bozamayacağı gibi, bunun vücudundan da iffet sahibi öteki muhterem muallim kadınlara bir leke düşmez zannederim.

(1 Aralık 1897)

Hüseyin Rahmi

I

— J'aime (seviyorum)

Tu aimes (seviyorsun)

Il aime (seviyor)

Et mon frère vous aime (biraderim de sizi seviyor).

Talebesi Nezahet Hanımın tekil üçüncü şahsı, böyle ilâveli olarak hem bir de tümleç ile çekmesi Matmazel Anjel'e garip gelmekten çok kendisini sevindirdi. Bu sevinci talebesinin öyle basit bir çekimde zamir yerine bir isim kullanması ve buna bir de tümleç katması gibi az vakitte Fransızcada gösterdiği taraf çocuk ağzı ile bir erkek tarafından kendisine bu şekilde aşk ilân edilmesiydi.

Böyle olmakla beraber mürebbiye, bu sevincini sezdirmeksizin, çocuktan daha ziyade bilgi alabilmek isteğiyle yalancı bir hiddet tavrı takınarak pek az bildiği Türkçesiyle dedi ki:

— Yok... yok... yanlış ...fena «konjüge» yaptın. «Et mon frère vous aime» bu nasıl «bet» lakırdı? Kim dedi böyle? Kitap dedi?

— Hayır matmazel... Kitap demedi, ağabeyim Şemi Bey söyledi

— ...Şemi Bey... O çapkın böyle demiş? Daha başka bir şey söylemedi?

— Söyledi. Bana bu cümlenin «analiz» ini de öğretti. Burada «kardeşim» süje, «aime» fiil imiş «Siz» de «kompleman direkt» oluyormuşsunuz. Ağabeyim: Sen matmazele böyle söyle Eğer dediğimi güzelce anlatabilirsen bugün mutlaka «bön puan» alırsın, dedi.

Nezahet Hanımın «bon puan» kazanma derecesini kestirmeye vakit olmadan Matmazel Anjel'in öteki talebesi küçücük Vahip Bey elinde minimini bir gramer ile koşa koşa geldi.

Mürebbiyesinin yüzüne bakıp çocukça bir gülümsemeden sonra:

— J'adore (perestiş e diyorum)
Tu adores (perestiş ediyorsun)
Il vous adore (o size perestiş ediyor)

diye «adorer» fiilini arada bir tümleç ile çekmeye başladı. Altı yaşında bir çocuğun masum ağzından «perestiş etmek» fiilinin çeşitli sıygalarını işitmek matmazelin pek hoşuna gitti. Kendini tutamayıp Fransız kadınlarına mahsus kıvrak bir kahkaha salıverdikten sonra «O size perestiş ediyor» cümlesindeki «o» zamirinin kime işaret olduğunu anlamak için çocuğa sordu:

— «Il» kim?

Vahip Bey, böyle bir sual sorulacağı kestirilerek verilecek cevabın, ve bu cevabın verileceği zaman alınacak tavrın ne olduğu kendine önceden iyice öğretilmiş olduğunu belli eder çocukça bir halle yerlere kadar eğilip bir reverans yaptıktan sonra:

— «Il» ise «o»... enişte beyim, Sadri Bey!

Biri ağabeyine öteki eniştesine vekil olarak bu iki çocuğun daha pek de manalarının kuvvetine bilmedikleri Fransızca fiillerle mürebbiyelerine muhabbet ilân etmeleri hususu Matmazel Anjel'i pek o kadar şaşırtmadı Çünkü bu evdeki çocuklara mürebbiye tayin edilmiş olduğu bir âydan beri gerek Şemi gerek Sadri Beyler odada, sofrada, salonda, bahçede Anjel'e rasladıkça sevdalı baygın bakışları ile «aimer» ve «adorer» fiillerinin bugün çocuklara öğretmiş oldukları gibi yalnız şimdiki zamanı değil, bütün geçmiş zaman, gelecek zaman ve şart sıygalarını ve belki de hiç bir dilin fiillerinde bulunmayan ve her türlü gramer dışı garip zamanlarını göğüs geçirerek çekmişlerdi

Rüzgâr çıkınca denizin dalgalanacağı, tan ağınca güneş doğacağı nasıl basit bir tabiat işi ise Şemi ile Sadri'nin gözlerinin karası tamamıyle kaybolıncaya kadar süzgün bakışlar ile bakmalarından mürebbiye bu iki genç tarafından kendine muhabbet ilân edileceğini işte öyle anlamıştı. Hatta yalnız anlamakla da kalmayıp güzelliğinin ışığı etrafında dolaşan bu iki

aşk pervanesini birbirine çarptırmadan idare edebilmek için ustaca bir de plan hazırlamıştı.

Anjel'in planı pek derindi. O kadar ki bazen en usta bir avcının bile ava çevirdiği tüfekle kendi kendini vurması gibi, kız da kendisi için yanıp tutuşanların ayakları dibine kazdığı, üzeri her biri aşkın göz aldatıcı renklerini gösteren çiçeklerle örtülü sevda çukuruna kazara kendisinin tekerlenmesinden korkuyordu. Mürebbiye gönlünde şimdilik ne Şemi ne de Sadri için bir sevgi istidadı görmüyor, ikisini de sevmiyordu. Fakat sevmekten kendini alakoyduğu kadar kendini sevdirmeye uğraşmak gibi gönül ateşbazlığının pek de tehlikesiz bir şey olmadığını çocuklara okuttuğu gramer kaidelerinden daha açık surette biliyordu. Anjel'in sevda teorisi, bu işteki maksadı bambaşka idi. Kız, mürebbiyelikten ne kazanabilecek? Ayda dört beş lira. Bu kadarcık parayı kalbinde beslediği emellerin gerçekleşmesi için hiç yeter bulmuyordu. Evlerinde mürebbiyeliğe çağrıldığı aile pek zengindi. O hizmetten alacağı parayı iki katına, üç katına, belki de dört katına çıkarmak için yalnız çocuklara gramer ve lisan okutmak değil, evdeki genç beylere aşkın en ince noktalarından dersler vermek lâzım geleceğini, böylece kendine mühim bir irat yolu açabileceğini düşünmüştü.

Matmazel böyle mühim bir ameliyata başlamadan önce işin enini boyunu hesaplayan usta bir mühendis gibi «eksploate» edeceği gönüllerin sevdaya olan istidatlarını tetkik ederek her birinin nabzına göre şerbet vermeye, fakat sevgisine kapılacak zavallılarda aşk denilen korkunç hastalık tam bir hızla ateşleninceye kadar birine ettiği iltifattan ötekinin haberi olmamasına son derece dikkat etmeye, avlayacağı gönüllerin bir kere idarelerini ele geçirdikten, ateş saçağa sardıktan sonra tutkunlarının arasına kıskançlık düşürüp bu halden hem hazlanmaya, hem de paraca faydalanmaya karar vermişti

Matmazelin kurduğu bu korkunç sevgi avı programında evin en küçük beyinden en büyük efendisine kadar ev erkekleri vardı.

«Sevmek» ve «perestiş etmek» fiillerinin gördüğümüz

acayip şekilleri Dehri Efendi'nin *** Köyündeki yalısında, bahçede yeşillikler içinde, denize bakan bir kameriye içinde çekiliyordu.

Mürebbiye, çocuklara ders vermek için çok zaman —Boğaziçi'nin mavi gökü altında bir yeşil kubbe meydana getiren— bu kameriyeyi seçerdi. Kameriyenin içinde fıstık dalından yapılma yuvarlak masanın bir tarafına kendi geçer, karşısına çocukları oturtur. Ders kitaplarını, defterleri, hokkayı, kalemleri güzelce masanın üzerine yerleştirir. Çocuklara orada her gün aynı saatlarda biraz gramer okutur, lektürden ders verir, kaligrafi meşk ettirirdi.

Çocuklar yazı ile uğraştıkları sırada kendisi güneşin göz alıcı parıltıları altında mavi ile altın renginin bütün derecelerini gösteren dalgaların su, gök, ateş gibi üç elemanın kaynaşmasından meydana getirdikleri yol yol harelere gözlerini dikerek dalıp giderdi. Memleketini, Fransa'yı, orada geçirdiği sefahat hayatını, şimdi arasında bulunduğu aile yanındaki sıfatını, işini düşünürdü.

Fransa'da «fiy püblik» denilen düşkün kadınlardan iken burada mürebbiyeliğe alındığına şaşar, «destine» yani «nasip» denilen şeyin bu yoldaki garipliklerine, tuhaflıklarına şaşakalırdı.

Fransa'da «natüralizm» yolunun en ileri yazarları bu çeşit kadınları yaradılışın canlılar sırasında en aşağı tabakadan bir mahluk sayarak bunların nasıl yediklerini, nasıl içtiklerini, nasıl sevdiklerini, nasıl ayrıldıklarını, sözün kısası bütün hayat hususiyetlerini kılı kırk yararak tetkikler ile insanlara ibret olsun diye meydana koymaya uğraştıkları ve insan cemiyetinin durmayıp işleyen yaralarından birinin de bu çeşit kadınlar olduklarını gösterdikleri halde işte onlardan biri olan Matmazel Anjel, «has bahçenin baldıranı, mezbelenin gül fidanı olur» denildiği gibi, kaderin sürüklemesi, daha doğrusu kendisini o sıfatla kabul edenlerin gafletleri sonu olarak Dehri Efendi ailesinden birkaç çocuğun yetiştirilmesine tayin olunmuştu.

Anjel, doğdukları zaman nüfus kütüğüne yalnız anneleri-

nin adıyle yazılan nikâhsız çocuklardan idi. Sefahat sonunda olan bu gibi çocukları çok defa babaları kabul etmediği gibi anaları da tehlikesinden korkarak düşüremedikleri için istemeye istemeye doğurduklarından analarının istekleri dışında dünyaya gelen bu çocuklar iyi ve kötüyü ayırabilecek yaşa gelip ortada bir «baba» bulamadıkları zaman insanlar arasındaki bu mevkisizliklerinden çıkan bütün felâketlerini analarından bilirler. Her bahtsızlıklarının tek sebebi olarak meydanda yalnız onu görürler. Anasına karşı olan bu düşmanlık duygusu Anjel'de de vardı. Fransa'da berabeı bulundukları zaman bazı günler saç saça baş başa dövüşürlerdi. Anjel, annesini «Babamın adını söyle» diye sıkıştırırdı. Anasının, o zavallı kadının ise dünyada bilmediği, düşünüp düşünüp de bir türlü kestiremediği bir şey varsa o da kızının hayatına sebep olan kimse idi. Anjel'in zorlamasından pek ziyade bıktığı günler kadıncağız birkaç düzine erkek adı saydıktan sonra: «Kimin kızı olduğunu ben ne bileyim? İşte bunların içinden babanı ara da bul!» diye haykırırdı.

Anjel, Paris'in fuhuş süprüntülüğü içinde f.şkıda yetişen mantar gibi olgunlaşmaya başlayınca daha kadınhk çağına girmezden birçok zaman önce o da anasının yoluna saptı. Henüz küçüktü. Fakat fahişelikte anadan doğma istidadı yüzünden o işte anasından usta çıktı.

Paris'in rezalet alışverişi pazarında epey zaman dolaştıktan sonra sonunda bir gün o da anasının uğramış olduğu kazaya uğradı, yani gebe kaldı. Birkaç ay evvel «aman» tuttuğu Mösyö Andre adında bir herife giderek karnındaki çocuğun babası kendisi olduğunu iddia etti. Fakat Andre bu iddiayı şiddetle reddetti. Bu kabul etmeyiş karşısında Anjel kameti azıştırdı. Kızın çok yaygara ettiğini görünce Andre son derece öfkelenerek: «Ben seninle serbest bir halde yaşadım. Bu yaşamadan çıkacak bütün iyilik ve kötülük sana aittir matmazel! Söylediğin çocuk üzerinde babahk iddia etmek istesem bile öteki amanlarınızdan birinin hakkını almış olmayacağımdan emin değilim» cevabını verdi. Karşılık gördüğü şirretliğe hiç ehemmiyet vermeyerek «matmazel» cenaplarını kapı dışarı

kovdu. Anjel, çocuğun babası Andre olduğunu biliyordu. Ama herif babalığı üstüne almadıktan sonra çocuk anasının bu bilgisi ne kadar gerçek olursa olsun para eder mi?

Kapı dışarı ümitsiz surette kovulduktan sonra matmazel düşünür. Çocuğu Andre'ye kabul ettirebilmek hususundaki zorlukları teker teker aklından geçirir. Artık Andre'den bir iş çıkmayacağına, işi bir başka kalıba dökmek lâzım geleceğine karar verir. Anjel bu işte kendi vicdanî kanaatine göre doğru bir harekette bulunmuştur. Fakat bu gibi işlerde doğrulukla iş yürür mü? Bu gibi zor hallerde en doğru hareket maksada eriştirebilecek olan harekettir. İşin içinde ne kadar yalan dolan, eğrilik büğrülük olursa olsun, siz işin sonundaki maksadın elde edilmesine bakınız. «Gerçek» işte odur. Anjel, karnındaki çocuğa bir baba aramıyor mu? Maksat işte o babayı bulmak ve çocuğu o babaya kabul ettirmektir. İş çok sade. Bir maksat, bir neticeden ibaret. Bir kere bu mesele şu iki basit temel üzerine kuruldu mu bunu halletmek için yapılacak hileler, yalanlar ikinci derecede kalır. Anjel, Andre'ye gitmeden önce bu inceliği düşünememiş olmasına hayıflanır. O kovulmanın sonu olarak kazandığı tecrübe üzerine kendi kendine: «Çocuk Andre'nindir. Bunu iyice biliyorum. Ama işe yaramayan gerçeği ne yapmalı? İşe yarayacak şekilde değiştirmeli. Hiç Andre gibi kaba, maddeci bir herif benim gibi kadının karnındaki çocuğun babalığını kabul eder mi? Erkek olur ki benim gibi bir kadın tarafından babalık merhametine takdim olunan bir çocuğun kendi evlâdı olduğunu kestirse bile Andre gibi bu medeniyet asrının maddeci ahlâkından kendini kurtaramayıp öyle bir çocuğa babalık kollarını açmayı ahmaklık, belki e büyük bir ayıp sayar. Fransa'da gene erkek odur ki başka birinden olan bir çocuğun fuzulî babalığıyle şereflenir de maddî olarak babalık hakkının kime ait olduğunu düşünmekten kendini kurtarmış bulunur, o tatlı gaflet içinde yaşar gider. İşte bana böyle bir baba lâzım.» Yolunda düşünür. Her nefes aldıkça karnında büyüyen o rahatsızlık veren ağırlığı yükletmek için parası çok, aklı az, merhameti duvarlığına galip, çabuk müteessir olur, evlât canlısı bir baba araştı-

rır. Zihnindeki bu araştırmada uzun zaman beyin patlatmaya hacet kalmadan Anjel aradığı babayı bulur. Anjel'in çocuğuna baba mı yok? Paris mösyölerinin dörtte üçü o işe istihkak yolunda himmet harcamışlar ama sözü kime anlatırsın. İş, bu babalar arasında bir insaflısına rastlamakta. İşte tam istenen vasıflarda o insaflı, duygulu babayı Anjel zihninden, şiirde nazik ve nadir bir kafiye gibi arar bulur.

Çocuğunun babalığına uygun bulduğu bu zat meşhur yazarlardan Mösyö Baudelaire adında biriydi. Hiç yazar olup da hassas olmamak, hassas olup da insaflı bulunmamak, insaflı olup da gereken şeyi yapmaktan çekinmek kabil midir? Hem yazarlar dalgın adamlardır. Hele romancı, tiyatrocu kısmını aldatmak kolaydır. Bunlar eserlerinde her gün bin türlü yalan yaza yaza yalanı sahiden, olanı olmayandan, gerçeği zıddından fark edemeyecek hale gelirler. Bütün hayat manzaralarına roman diye bakarlar. Her yalan dolu işi hakikat şeklinde göstermeye, her gerçeği roman yoluna sokmaya uğraşırlar. Yalanın sözle olanı bir ahlâk edepsizliği sayılırken, kalemden çıkanı hüner sayılmak, kitap şeklinde para ile satılmak medeniyet terakkisinin yazarlara verdiği garip bir imtiyazdır. İşte Mösyö Bodler de yazdığı yalanlara kendisi gülüp, âlemi ağlatan bu çeşit kalem sahiplerinden idi.

Matmazel Anjel'in yatak arkadaşlığı ettiği hesapsız mösyöler içinde çocuğuna baba olmak üzere Andre'den sonra Bodler'i seçmiş olması bu adamın yazar olması, yazarlığın ayrılmaz bir hassası sanılan hisliliğinden, kalp inceliğinden faydalanmaktan çok başka mühim bir sebepten ileri gelmişti. O mühim sebep de Bodler'in «Sefil Çocuklar —veya— Tabiî Evlât» diye beş perdelik bir dramın yazarı olmasıydı. Bu dram, Paris'in tiyatro sahnelerinde yüzlerce defa oynanmış ve her oynanışında seyircilerin gözlerinden çeşme gibi yaş boşanmış, bu eser Bodler'in şöhret kazanmasına sebep olmuş.

Yazar, bu piyesinde düşmüş anaları, ahlâksız babaları, Fransa'daki halkın beşte ikisinin kanun hükmünce şüpheli bir halde, insan cemiyetine karşı bağsız halde bırakan o canavarları lâyık oldukları dille meydana koymuş, kanun dışında

bu gibi münasebetlerin insanlarca sebep olduğu fenalıkları felsefe, ahlâk, hukuk daha bilmem ne fenlerine göre teker teker incelemiş, böyle gizli veya açık bağlar sonunda meydana gelmiş olan zavallı çocukları bazı hayır tesisleri veya kilise kapılarında büyüterek bunların ellerine geçinme vasıtası olarak öldürme, çalma, yankesicilik aletleri verip bütün ömürlerinde türlü fesatlar içinde yüzdürdükten sonra zavallıların sonunda küreklerde, prangalarda nasıl can verdiklerini seyredenlerin dehşetten tüylerini ürpertecek derecede acıklı bir surette anlatmış. Yazar bu eserde gösterdiği edebiyat kudretini ve inceleme ustalığına âlemin ağladığını görünce kendisi de göz yaşlarını tutamamış, Bodler kendi kaleminin belâgatine yine kendisi sade bir seyirci olarak ağlamış. Fakat işin asıl ağlanacak tarafı oyun bittikten sonra birçok seyirci mösyölerin yine metreslerini kollarına takarak tiyatrodan çıkmalarıdır. Galiba Mösyö Bodler de o acıklı piyesin sahneye konduğu ilk geceden kalan bir acıma içinde Anjel ile zevk ve eğlence masasını kurmuş, o gece tiyatrodaki seyircilere gösterdiği sahneye onlarla beraber kendisi de ağlamışken besbelli âlemin bu ağlayışına gene o gece içinde Bodler metresiyle beraber pek çok gülmüş, eğlenmiş. Avrupa'nın bugünkü ahlâk ve alışkanlıklarına inceden inceye bir gözle bakılıp düşünülürse buna benzer acayip hallerde insan şaşacak veya gülecek bir taraf göremez. İşte bu gözle bakılırsa ne yazarın davranışı kusurlu bulunur, ne de halkın o haline gülünür. Bodler o piyesin öğütlerine göre davranmak için değil, para kazanmak isteğiyle yazmıştı. Onu seyretmeye gelenler de oraya ahlâk dersi almak için değil, hoşça bir vakit geçirmek için gelmişlerdi. Ama o kadar kişi ağladı denecek. Ağlasınlar. Tiyatroda ağlamak, gülmenin başka bir şekli demektir. Zaten fizyolojide «gülme» ile «ağlama» arasında, bazı hallerde, fark yok gibidir. İkisi de sinir zayıflığından ileri gelir. Eğer ağlamakla ahlâk düzelseydi dünyada çocuklardan uslu akıllı kimse bulunmazdı.

Anjel. «Tabiî Evlât» yazarının duygu inceliğinden, sinir zayıflığından faydalanabileceğini ümit ile çocuğu Bodler'e mal

etmek için ne yolda düşünüp, ona kanaat verecek deliller ileri süreceğine, «Ben sana eylülün yirmi dördüncü günü saat üçte Bulvar Dezitalyen'de köşe başında rast gelmedim miydi? Bir arabaya binip gezmek için filân ormana gitmedik miydi? Hatta o gün orada filân filân madam veya mösyölere rasladıktı. Canım hatırlamıyor musun? Ormanın bilmem kaç numaralı kestane ağacı altında filân filân maddelere dair uzun uzadıya bahisler yürüttüktü. İşte o akşam filân lokantada yemek yiyip de geceyi de filân yerde geçirmedik mi?» yolunda birçok sorulu cevaplı sözlerle dolu o kadar ustaca bir konuşma tertip eder ki çocuğun babası Bodler olmak gerekeceği hususunda Anjel'in kendisinin bile şüphesi kalmaz.

Bir sabah Anjel, karnındaki çocuğu ile Bodler'in oturduğu yere dayanır. Adam yazarlardan ise karı da nazeninlerden. İkisi de ince birer sanat sahibi. Beriki kurnaz ise öteki de fettan. Biri kalemiyle halkı aldatıyorsa öbürü de diliyle âlemi kandırıyor.

Anjel, yazarı mühim bir kitap yazmakla uğraşırken bulur. Bodler eline kalemi almış, —hangi yanlışı, hangi iftirayı, hangi haksızlığı yazmaya kalkışsa yazmam demeyen o kalemi— parmakları arasına sıkıştırmış. Kendisi adamlıktan, insanlıktan çıkmış, göklere yükselmiş, oradan kuş bakışı bir hor görürlükle bütün insan rezaletleri ve kötülükleri parlak renkler, düzgün sözlerle tasvir ediyor.

Ne duyarlıkta, ne dalaverede ikisinin birbirinden bir çekirdek geri kalmadığını söylemiştik ya. Anjel, vereceği haberi müjde olarak vermek ve ona karşı alacağı cevabın da kabulden başka bir şey olmayacağına şüphesi olmadığını göstermek, hiç bir zaman ümitsizlik eseri sezdirmemek üzere tam bir saflık gösterir bir çehre ile söze başlayıp der ki:

— Bonjur Aleksandr Düma! Ne yapıyorsunuz? Trua Muskcter (Üç Silâhşor)mu yazıyorsunuz? Kalkınız, istikbal ediniz. Matmazel Mari Katerin geldi. Size bir La Dam o Kamelya yazarı takdim edecek.

Fransa edebiyatını bilmeyen okuyucularımıza, Anjel'in

kendine Matmazel Mari Katerin adını vermesi, Bodler'e Aleksandr Düma demesi pek garip ve belki de manasız gibi görünürse de Mari Katerin denilen kadının Üç Silâhşor hikâyesi yazarı meşhur Aleksandr Düma'nın metresi olduğu ve La Dam o Kamelya romanının meşhur yazarı Dümazade'nin dahi bu kanunsuz münasebetten dünyaya gelmiş tabiî bir çocuk bulunduğu Bodler'ce bilindiğinden Anjel'in bu yersiz sözlerinden maksadı ne olduğunu ilk anda pekâlâ anlamış ve tutturduğu bu yoldan karının içinde boşaltacak daha birçok şeyler bulunduğunu hissetmişti.

Fakat iki kişi arasında görülecek anlaşma kolaylığı bazı derece fikir yakınlığına da bir işaret olacağı cihetle Bodler bu çabuk anlayışı karıya anlatmış olsa çocuğun babalığını yüklenmiş sayılacağından Anjel'in söylediği o muammadan güya hiç bir şey anlayamamış gibi şaşkınlık göstererek:

— Matmazel Mari Katerin kim? Bu odada Aleksandr Düma nerede? Onun oğlu kime takdim olunuyor? Önümdeki eserin Trua Musketer'e benzetilmesine ne münasebet var? Şimdiye kadar çok bilmece işittim, fakat her kelimesi başka bir bilmece olan bu söylediğiniz kadar çapraşığına hiç rastlamadım.

Anjel safça bir kahkaha salıvererek:

— İkramiyesi büyük olan bilmeceler biraz karışık olur. İşte bu da öyle.

— Acayip, bunun ikramiyesi de mi var?

— Evet var Torba içinde durduğu yerde kendi kendine büyüyen bir ikramiye!

— Hayret matmazel... hayret.

— Bunda hayret edecek bir şey yok. Dur sana bilmeceyi halledivereyim de ikramiyeyi aramızda paylaşalım: Aleksandr Düma, sen Mari Katerin, ben. Dümazade de karnımda. Bilmecenin sandığın kadar karışık olmadığını şimdi anladın mı?

— «Ma parol donör» anlayamadım. Haydi beni hayalciliğimden dolayı Aleksandr Düma'ya benzetsinler, fakat Dümazade, o koskoca edebiyatçı, evvelâ cenin halinde, sonra da se-

nin karnına girip de nasıl oturabilir? Nisan başında değiliz ki «puason davril» yaptığını aklıma getireyim, matmazel.

— Adam sen de.. biz yalan söylemek için her sene nisanın birini bekleyecek takımdan mıyız? Bu şarta uyacak olsak ikimiz de aç kalırız.

Anjel tavrını biraz ciddileştirerek sözüne devam etti:

— Aman Bodler, sen de ne şakacı adamsın. Senin gibi cin fikirli bir adamın böyle geç laf anlar görünmesi ne kadar tuhaf oluyor. Yazarlar zevzek olurlar ama sen de onların en zevzeğisin. Gebe bir kadını bu kadar üzmek iyi değildir, diye çocuğun raporunu korsajının arasından çıkarıp Bodler'e göstererek davasını ispat etmek için de hazırladığı delilleri hemen sıralamaya başlar.

İş, böylece bilmecelikten gerçekliğe geçince Bodler cenaplarının da yüzü o eski latifecilikten acı bir sertliğe döner. Bodler, o yolda kadınlardan her gün biriyle münasebette bulunmakta ise de bu nazeninler tarafından «Bunun babası sensin» diye kendine bir çocuk takdim olunacağını en olmaz bir ihtimal suretinde bile aklına getirmezdi.

Anjel, Bodler'in yüzündeki derin kırışıklardan kafası içinde ne gibi hodbince fikirler kaynaştığını hemen anlayarak açılacak çekişmede herife meydanı dar bırakmak için hemen söze gene kendi atılıp dedi ki:

— Mösyö!... «Tabiî Evlât» adında eserinizde, geçindirme zorluğundan dolayı kanunsuz evlâdını boğan anaları, kadınların insan neslini aralıksız devam ettirmeye yarar birer canlı tarla olmak itibariyle kudsiyetleri dışında bunları sırf nefis lezzeti ile seven, kazara bunlardan bir çocuk meydana geliverince bunu tabiat kanununa aykırı, zararlı bir hal olarak sayan inkârcı evlât babalarını korkunç bir muhakemeye çekmiş idiniz. Bugün siz de öyle mevkide bulunuyorsunuz. Bakalım evlâdınız hakkındaki kararınız, anasına yapacağınız muamele, kendi hakkınızda gene kendinizin vereceği vicdan hükmü ne olacaktır? Bunu anlamaya geldim.

Tereciye tere satmak gibi garip bir fikre düşen Anjel'e karşı, yazar o ekşi suratıyle der ki:

— Matmazel!.. Bu sözlerinizi işiten sizi namuslu bir kocadan dünyaya evlât yetiştirmek gibi takdir edilecek bir niyetle pansiyondan yeni çıkmış toy, bir kızcağız sanır. Kadınlığı, «insanlık tarlası» sayarak düşünmek fikri size karnınız şişmeye başladıktan sonra mı geldi? Çünkü daha evvelden sizde böyle bir çocukseverlik hali yoktu. O kadar yoktu ki birbirimizle bağdaştığımız zaman ne sizde ana olmak isteği, ne de bende baba olmak merakı bulunmadığına ikimiz adına da yemin edebilirim.

— Pekâlâ mösyö! pekâlâ! Sözünüzün arkasından savıp dizeceğiniz filozofça fikirleri anladım. Nafile yorulmayınız. O çok yüksek fikirleri böyle benim gibi bir kadına karşı boş yere harcamayınız. Bir kitaba yazınız da âleme para ile satınız. Çünkü o sözlerin hükmüyle ne sizin, ne de benim hareket etmek ihtimalimiz vardır. Biz aramızda açık görüşelim.

— Yok, haniya.. evvelâ siz analıktan, babalıktan, tabiat kanunundan filân söz ettiniz de bən de onun için gerekli cevaplarda acele ettim.

— Ayıp değil ya mösyö! Benim merak ettiğim bir cihet var. Kendisi ahlâkın en derin çukurunda bocalayan bir adam âleme «moral» dersi vermek için nasıl kitap yazabilir? İşte ben de bunu anlamak istiyorum. Biz «fiy püblik» namını taşıyoruz. Canı isteyen, bizden çekinir, uzak durabilir. Size ise «moralist» deniyor. Bu nam altında bütün ayıplarınız gizli, örtülü kalıyor. Bu önemli noktayı bana izah eder misiniz?

Bodler, alaylı bir gülümseme göstererek:

— Mademki açık görüşmek istiyorsunuz, mademki birbirimizi yine birbirimize riyasız, tabiî, olduğumuz gibi göstermek icap ediyor. Ben yazarlık mesleğimce olan teorilerimizi size anlatayım. Fakat siz de bana kendi sanat ve mesleğinizce olan ince teorileri anlatır mısınız? Eğer buna razı olursanız sözlerinizi ben de not ederim. Bu notlar mühim bir kitaba temel olur. Böylece esaslı bir kitap vücuda gelir. Bu çekişmemizle boş vakit geçirmemiş oluruz.

— Bu teklifinizi bir şartla kabul ederim.

— Şartınız nedir?

— Şartım, yazacağınız kitaptan olacak kazancın konuşmamıza sebep olan çocuğa bırakılmasıdır.

— Yazarların sandığınız kadar fena adamlar olmadıklarını size karşı ispat etmek için kimin olduğu belli olmayan bir çocuğa bu kazancı bırakırım.

— Bodler!

— İşin içinde yalan, hile, desise olmayacağı sizin söylediğiniz şarttan evvel kararlaştırılmış bir şart değil miydi ya?

— İşte ben deb u ilk şarta uyarak çocuk sizindir diyorum ya. Çünkü sizin değildir desem yalan söylemiş olurum.

— Sizin meslekte olan bir kadından doğacak çocuk kimsenin değildir. O, ancak sizindir, matmazel. Şimdi ettiğim vaadı yerine getirmekten başka çocuğunuza bir ikramda bulunamam. Çocuğun olması işinde benim kadar yardımı bulunan bütün tanıdıklarınız bu kadarcık bir lütuf göstermiş olsalar doğacak çocuk Roçilt'zadeler kadar zengin olur. İşte ben payıma düşen fedakârlıktan çekinmiyorum. Çocuğunuz hakkındaki şefkatiniz sizi bundan ileri bir dereceye sürüklüyorsa başka taraflara da başvurunuz.

Anjel, yazardan çocuk adına çekebileceğinin şu vaat edilen miktardan ileri götürülmek ihtimali olmadığını iyice anlar. Onun için vaat edilen menfaata kanaate mecbur olur. Yazarın, mesleğinin teorisi için vereceği izahatı bekleyerek susar.

Çekişme sonunun böyle bir uyuşmaya vardığını görünce Bodler bir sigara yakar, bir tane de Anjel'e verir. Sigaraların dumanları yılankavi şekillerle tavana doğru yükselmeye başladığı sırada yazar şu suretle işi izaha girişir:

— Matmazel!... kendinize «fiy püblik» yani «harcıâlem bir kız», bize, yani yazarlara da «moralist», yani «ahlâkıyun» adını veriyorsunuz. Bu iki sıfatın bir arada söylenmesi iki zıt şeyi toplama gibi görülür ise de bu iki sanata şimdiki moral noktasından bakılınca aralarında görülecek şey büyük bir uzaklık değil, aksine apaçık bir yakınlıktır. Ahlâkıyundan olmak için ahlâksızlığı tetkik etmek icap eder. Bir işle fazla uğraşmak, insanın o şeyle senli benli olması sonuna varacağından tehlikeli bir fen denemesinde bulunanların bazen bu de-

neme sırasında fen yoluna kurban gittikleri görüldüğü gibi, âleme ahlâk dersi vereyim derken ahlâksızlık çirkefine düşüp dibi boylayanlar da görülmemiş değildir. Tarih, pek çok büyük yazarların küçüklüğünü ve ahlâkçılardan bir haylisinin ahlâksızlığını bize bugün gösteriyor. Bundan fazla eski moralistler ile şimdikiler arasında büyük fark vardır. Hatta «moral» kelimesinin manası bile bütün bütün değişti. Eski Yunanlılarda «moralist» sayılan Teofrast'lar, Plutark'lar, Maksim'ler; Romalıların Çiçeron'ları, Senek'leri, Mark Orel'leri ve daha doğru söylenilmek istenirse bizim (Fransızların) dünkü Montenyi'lerimiz, Roşfuko'larımız, Paskal'larımız, Labruyer'lerimiz bugün hayata geri dönmüş olsalar bunlardan her biri kendi zamanlarında öğretmiş oldukları «moral» m bugünkü peydah ettiği aksi neticeyi görerek şaşırıp kalırlar ve şimdiki morali öğrenmek için yeniden okumak zorunda kalacakları için buna da belki canları sıkılır. Eski «moral» ile yenisini, hele «edebiyat» ile «moral» i birbirinden ayırmak lâzımdır. Her parlak söz, kaideye uygunluğu yüzünden «edebiyat» tan sayılabilirse de edebiyattan olan her şey «moral» olamaz. Eski zaman ahlâkçıları pisliğe el değdirmeden bunun ne olduğu hakkında hükünı vermek ve fikir söylemek gibi garip iddiada bulunurlarmış. «Natüralizm» ve «eksperimantalizm» usulleri edebiyatta da kullanılmaya başlayalı beri arama ve yazma yolları değişti. Klot Bernar'ın deneme usulünü fizyolojiye, hekimliğe tatbikinden sonra roman da tetkik usulleriyle tecrübe fenleri sırasına girmek istidadını gösterdi. Fenler iki kısımdır: Birincisi sadece tetkik ile ne olduğunu bulmaya uğraşılanlardır ki tetkik eden kimsenin bundaki fence araştırma yalnız tabiatı tetkikten ibaretti. İkincisinde ise tetkik eden kimse yalnız tabiatı tetkik ile kalmayıp tabiat üzerine tesirler icrasıyle tecrübe usulünü kullanabilir. Böylece astronomi, jeoloji, mineroloji, botanik, zooloji fenleri birinci kısımdan, fizik, kimya, fizyoloji ilimleri dahi ikinci kısımdan sayılır. Buna göre biz de romanlarımızda yaşatacağımız kişileri tabiattan birer tip (örnek) olmak üzere seçer, bunların ana-babalarından, atalarından miras olarak

alacakları bünye, huy ve başka her türlü yaradılış halleri ile sonradan içinde yaşayacakları âdetler, ahlâk ve yaşama usulünü göz önünde bulundurarak filân şartlar altında doğup ve filân sosyal şartlar içinde yaşayan bir adamın ömrü, rastlayacağı hayat vakalarına göre nasıl geçmesi ve ne gibi neticeler göstermek gerekirse bunu son derece tabiata uygun bir şekilde anlatırız. Eğer bu yoldaki tetkikler ve tabiî anlatışımızda ne kadar başarı gösterirsek cemiyetçe bundan mühim neticeler, yararlı hareketler elde edilir. Filân yaradılış ve hayat şartları ile yaşamış bir adamın hayatının sonucu bizce maddî olarak görülse bile, o şartlardan bazılarını değiştirsek işin sonuna da tesir etmesi gerekli değişiklikleri bize keşfettirecek fen işte «roman eksperimantal» dır. Sanatımızın böyle çapraşık cihetleri bulunduğu için, matmazel, tatbik edilebilen bazı işleri kendimizde denemek isteriz. Bu on dokuzuncu hasta asrın ahlâkça olan zehirlerini kendimize aşılarız. Bazı tehlikeli hastalıklara çare bulmak için korkunç hastalıkların tohumlarını vücutlarına aşılayan fen fedakârlarının o tesir ile ömürlerinin sonuna kadar sağlıkları, kanları [illegible]uk kalanlar olduğu gibi bizde de o çeşit tecrübe zehirlerinden kurtulamayanlar bulunabilir. Fakat halkça göz önünde bulundurulacak şey söyleyen kimsenin kendisi değil, söylediği sözdür. Kansızlığa tutulmuş bir hekimden kuvvetlenme için reçete alanlar ve o ilâçlardan bazı da fayda görenler yok mudur? Öyle bir hekimin reçetesi kendine iyi gelmez de başka bir bünyeye iyi tesir edebilir. Hekimlerin hasta olmamak, uzun ömürlü olmak gibi öteki insanlardan başka bir imtiyazları yoktur ya! Bunlardan genç, ihtiyar çeşitli yaştakilerin her türlü hastalıktan her gün öldükleri görülüyor. Bu halden ne hekimlere yılgınlık geliyor, ne de onlara baş vuranlara ümitsizlik. İşte matmazel biz, kendinin tutulmuş olduğu aynı hastalığa tutulmuş başka bir hastayı iyileştirmeye uğraşan doktora benzeriz. Bu eksiklik yalnız bizim mesleğimizde değil, öteki mesleklerde de vardır. Bir avukatın, vicdanına aykırı geldiği halde, bir cani ve suçsuz için bağış veya mücazat istemesi de buna benzer. Ahlâkın en aşağı çukurunda bulunan

bir adamın âleme ahlâk dersi vermesindeki hikmeti şimdi anlayabildiniz mi?

Anjel, derin derin düşünerek:

— Anladım mösyö, anladım. Fakat bizim sanatımız ile sizinkinin arasında iddia ettiğiniz kadar yakınlık ve benzerlik göremedim. Bizim sanatın insanları çok kere cahil olurlar. İşledikleri fenalıkları, geçim sebeplerinden ve belki de hayatın zaruretlerinden sayarak işlerler. Bir fenalığın bilmeyerek işlenmesiyle bilerek işlenebilmesi arasında çok fark vardır. Size alay sermayesi olan bu kötü hale bizi sürükleyenler de gene erkeklerdir. Bunun için işte biz de elimizden geldiği kadar onlardan intikam almaya uğraşırız. İçimizde en bahtsız olanlar, bir erkeğe sahiden gönül vermek felâketine uğrayanlardır. Bir erkeği sevmek, bizim gibi kadınların harap olmasının sebebidir. İçten seven çok kere hakarete uğrar, hıyanetle karşılık görür. İşte bundan dolayı sevilip sevmemek, aldatıp aldanmamak bizim hükmüne uyup hiç ayrılmamağa uğraştığımız bir düsturumuzdur. Bizce sevmek, budalalık, acımak, bir kabahattir. Bize göre ahlâk dışı hareket işte bu düstur dışına çıkmaktır. Ahlâk nedir, mösyö? Maddi, manevî ceza korkusu ile hükmü geçerlikte olan kaidesine aykırı davranmaktan çekinilen şey değil mi? Pekâlâ. Ceza korkusuyle namuslu yaşayanlarca ahlâk ne ise bizim için de bu düsturumuz işte odur. Çünkü bu düsturumuza aykırı davrandığımız anda bizim için de ceza hazırdır. Teorimizin bu cihetleri biraz nazik olduğundan sözlerim karışıklaştı, ama siz yazar ve hem de mesleğinizin mesleğimize yakınlığını iddia eden kalem sahibi olduğunuz için benim bir sözümden sizin bin anlayacağınıza hiç şüphe etmem. Bizim oyuncağımız dilbazlık, sermayemiz kurnazlıktır. Bu asrın medeniyetçe terakkisi tesiriyle her şeyde görülen değişiklik, aşk ve muhabbetler şimdi yalnız Paul ve Virgini gibi duygu temizliğini tasvir etmelerinden dolayı modaları geçmiş sayılan bazı hikâyelerde kaldı. Şimdi hayvan gibi sevişiyorlar. İşte o hayvanlardan birisi ben, gücenmeyiniz mösyö, bir öteki de sizsiniz. Ömrünüzde hiç insan gibi sevdiğinizi hatırlayabiliyor musunuz? Ben kendi he-

sabıma hatırlayamıyorum. Böyle çocukça bir hatırlamada bulunabilsek bile bu budalalığımızı birbirimize karşı söylemeye zamanın ahlâkını düşünerek sıkılırız. Ne yapalım? Bu gibi gönül saflıkları şimdi ayıp sayılıyor. La Dam o Kamelya gibi romanı kahramanlarına bile şüphe ile ve belki horlukla bakılıyor. Bu yaradılışta bir hafif kadın olabileceğine kimse ihtimal veremiyor. Yazarı çok iyi yürekli ve hayalci olmakla suçlanıyor. Zamanımızda herkes Nana gibi hakikatlere bayılıyor. Kadın dedin mi Pol Burje'nin «Mensonges» romanındaki Suzan veya Kolet gibi olmalı. Koca denince Suzan'ın kocası Moren'e benzemeli, âşıklar da Deforj tipinde bulunmalı. İşin İçine samimilik, muhabbet gibi budalalıklar girerse sonra görülecek hal Rene Vensi'de görülen gibi çok acıklı sonun aynı olur. Romanlarda bile tasvir edilmesi yazarın kalemine leke sayılacak iyi ahlâk insanlarını Paris'in gerçek hayatında artık aramak bir manasızlık sayılmaz mı? İffetimiz olmaması bizi umumî iffete karşı düşman etmiştir.

Anjel'in bu son cümleden sonra ileri sürdüğü edepsizce fikirler henüz anlatma saffeti ve anlatış bekâreti o dereceye varamamış olan Türkçemizle ifade edilemeyecek derecede Frenklerin yeni edebiyatından olduğu için matmazelin bu teorisinin umumî edebe saygı için susarak geçiyorum.

Bodler. bu edebiyatça karşılıklı konuşma üzerine Anjel'in teorisiyle kendininkini birleştirerek başı açık bir eser vücuda getirir. Yazar bu eseri yazmakla uğraşırken Anjel'in karnındaki yavru da bütün gelişme devresini geçirir. Sonunda çocuğu kundağa, kitabı tezgâha yatırırlar. Konu tabiattan alındığından mıdır nedir. çocukcağızın talihine kitap o kadar beğenilir ve satılır ki Bodler cenapları kendine münasebeti binde bir derece de bulunan bir çocuğa bu kadar mühim bir bağışta bulunduğuna pişman olur, ama verdiği «parol donör» (namus sözü) den dönmeye yol bulamaz.

Anjel, az zamanda o paraların altından girer, üstünden çıkar. Cıyak cıyak bağırmaktan başka artık kendisine bir faydası kalmayan o yavrucağı büyük annesinin şefkatine emanet ederek matmazel cenapları yeni yakalamış olduğu

Mösyö Maksim adında bir herifle yaşamağa başlar. Bu yeni amanı ile olan münasebeti ümit ettiğinden fazla sürer. Tüccar olduğu için dört beş ay kalmak için herifin Istanbul'a gelmesi icap eder. Anjel, Garp mallarının Şarkta para ettiğini bildiğinden ve kendini de o metalardan biri saydığı için hem ziyaret, hem ticaret niyetiyle Mösyö Maksim'in peşine takılır, birlikte Istanbul'a gelirler. Mösyö Maksim'in ticaret işleriyle uğraştığı sırada Anjel de fırsat düşürdükçe kendi hususî ticaretiyle uğraşmaktan geri kalmaz. Istanbul'a geldiklerinden bir ay sonra Maksim, metresini bir Rum delikanlısıyle yakalar. Mösyö Maksim, Fransız olmakla beraber her nasılsa natüralizm taraflısı olmadığından Anjel'in beli ortası budur diye bir tekme indirip karnıyı bulundukları otelden kapı dışarıya defedivermek gibi Frenklere yaraşmıyacak bir nezaketsizlik ve kabalıkta bulunur.

İki yol çantası ile iki eli böğründe beş parasız sokak ortasında kalan Anjel kerhanelerden birine sığınacak yerde çirkin sanatını umumilikten hususiliğe dökmek, fahişelik yorgunluğundan bir parça dinlenmek isteyerek, Istanbul'da yerleşmiş itibarlı bir Fransız ailesine baş vurur. Melek gibi, bir ikiyüzlülüük gösteren çehre ile kendi kendini temiz bir kız olmak üzere tanıtır. Güya söyleyecek çok sözü varmış da fazla utancı bunlara engel oluyormuş gibi yalancıktan kızarır. Her ne derdi varsa sıkılmayıp açık söylemesi için o aile üstüne düşer. Birçok utangaç duraklamalar ve yapmacık hallerden sonra yüzüne mendil tutarak yaşamak için mürebbiyelik etmek gibi halis bir niyetle Istanbul'a gelmeyi arzulamış ve şimdiye kadar da Fransa'dan dışarı çıkmamış olduğundan kadınlığı ve seyahat hususundaki acemiliği, hele tabiat itibarıyle beceriksizliği ve utangaçlığı yüzünden Istanbul'a gelmek üzere bulunan namuslu bir kimse olarak tanıdığı Mösyö Maksim adında biri tarafından kendisine teklif olunan arkadaşlığı kabul etmek zorunda kalmış olduğunu, gene burada yer yurt bilmemesinden dolayı o zatla bir otele inmiş, namuslu insan sandığı o Mösyö Maksim tarafından son zamanda vahşi bir surette ırzına taarruza kalkışması üzerine coşup taşan na-

muslu atılganlığıyle kendini sokağa dar atabilmiş olduğunu ve yanında birkaç günlükten fazla harçlığı ve eşya adına bir iki kat çamaşırıyle bir dua kitabından (!) başka bir şeyi olmadığını ter dökerek öyle yana yakıla bir yanıklıkla anlatır ki dinleyenlerin gözleri acıma şiddetiyle yaşarır.

O itibarlı Fransız ailesi Anjel'in haline ağlamak derecesinde acımakla beraber gene kendisini bir gece bile evlerine misafir olarak almazlar.

Vatanları dışında yaşayan Avrupalılar bulundukları yabancı memleketlerinde kendi milletlerinden birine rastladıkları zaman o kimseye her hususça saygı duyarak kolaylık gösterirler. Bu saygı ve şefkatin sebebi ise o vatandaşın başka bir milletin kesesinden geçimini sağlamağa uğraşmasıdır. Bu işte düşünülen fayda da kendi milletlerinin başka bir millet arasında çoğalması ve nüfuzunun artmasıyle oradaki servetten bir kısmının kendi memleketlerine taşınmasına yol açılmasıdır.

O Fransız ailesi tarafından işte böyle bir şefkat duygusu ile Anjel'e yardım edilmeye kalkışılır. İlkin kendi yakınlarında ucuzca bir oda kiralanır. Matmazel oraya yerleştirilir. Az bir zaman sonra da mürebbiyelik işi ile Dehri Efendi ailesine gönderilir

Mürebbiye Anjel, geçmişinden birazcık söz açtığımız işte böyle bir Anjel'dir. Mürebbiyemiz orospuluk yorgunluğundan bir zaman için vücut ve zihin dinlendirmeğe niyetlendiği halde «Alışmış kudurmuştan beterdir» sözünce arasına katıldığı aile insanları içinde genç, ihtiyar birkaç erkek görür görmez niyetinden cayıverir.

Gerekli kayıtları yakında yürütmek üzere hoşuna giden aile erkeklerinden bir ikisinin adlarına defterinden alfabe sırasına uygun haneleri hemen açar.

Nezahet Hanım'la Vahip Bey'in fiil çekimleri mürebbiyenin son derece hoşuna gider ama defterinde açtığı hanelerin çokluğuna göre Şemi ve Sadri'nin sevgileriyle kanaat edemeyeceğinden çatkınca bir suratla çocuklardan sorar:

— Yalnız, Şemi, Sadri Beyler ikisi bu lakırdı söylemiş? Amca Bey böyle bir şey demedi?

Çocuklar ikisi birden

— Hayır, demedi, cevabını verirler.

Amca Bey'in böyle bir şey demediğine Anjel'in o kadar canı sıkılır ki o yapmacık çatkınlığı bu sefer sahici bir somurtkanlığa döner. Onun adına olarak defterde açılan hane açık mı kalacak? Kederli kederli düşünür: «Bugün demediyse elbette bir gün der» düşüncesiyle gönlünü biraz avutur.

O arahk kameriyenin önünden yahnın ahçıbaşısı Tosun Ağa kolları dirseklere kadar sıvah, belde al soflu ipek futası, boyundan aşağı göğsüne doğru gümüşten bir akarsu gibi sarkan kordonu ile geçmekte olduğundan gümrah bıyıklı, kırmızı yanakh bu Bolu güzeline karşı Anjel evvelâ yürek gıcıklayıcı süzgün bir gülüş gösterip sonra akidemsi gevrek tatlı bir kahkaha sahvererek Fransızca der ki:

— Ajibaşı (ahçıbaşı) defterime yazılacaklardan biri de sensin. O güzel bıyıklarında bu şerefi kazanmaya hak iddia edebilirsin.

Ahçı Tosun o gülümsemedeki letafeti, o kahkahadaki tathhğı şimdiye kadar ateş üzerinde miyanesini kokuttuğu, kıvamını getirdiği helvaların hiç birinde görüp tatmamış olduğundan kalbi yerinden kopup da boğazına tıkılmış gibi zavalh herif helecanlar içinde oracıkta yıhşıp kalır. Söylenen sözlerden hiç birini aniamaz. Ama söylenişe göre ve o şeker gibi kahkahalardan kendine iltifat olunduğunu anlar.

Ahçıbaşı humma nöbetine tutulanların bakışları gibi, tuhaf bir bakış, sevincinin çokluğundan kulaklarına kadar uzayan ağzı, sözden ziyade hıçkırığa benzeyen bir söyleyişle der ki:

— Efendim kokana hanım, lafını hiç anlamıyorum, ama vallahi sesin küçük beyin akşamları üfürdüğü düdükten (flavta), benim tamburanın telinden daha tath, daha oynak çıkıyor. Param olsa senin dilini ben de öğreneceğim. Diline de, sana hilâfsız hayran oluyorum.

— Bu akşam puf börek var?

— Sen puf böreğini seviyon mu (seviyor musun)? Öyle ise bundan sonra her gün sana kaba kaba püşürürüm (pişiririm).

— Sen onu nasıl kabartır öyle?

— Unu hassah olunca kabarır. (Anjel'in kollarını göstererek) Senin fistanının kollarından ziyade şişer. Hele ben her ahçıdan ziyade kabartırım. Seninle lafa daldık ama şimdi mutfakta çıraklar tencereleri yakar Bu akşam yemekler benim gönlüm gibi hep yanık olur.

Ahçıbaşı mutfağına doğru yürür. Giderken kendi kendine şöyle söylenir: «Bu kokana benden ne istiyor canım? Gördüğü yerde sırıtıyo (sırıtıyor) Benim de elim ayağım donakalıyo (donakalıyor), işim bitiyo (bitiyor), Tuh Allah cezanı vere, bu karı bana alakalandı mı acap? Beni günaha sokuyo (sokuyor)... Ocak başında kokana akhma gelince bütün damarlarım peluze gibi debreşiyo (depreşiyor), yemeklere attığım tuzun kararını şaşırıyorum canım... bunlar için dört defadır efendiden tekdir yiyorum. Hep bu haller memleketteki Ayşe'ye malum oluyo (oluyor) galiba... Kokana bu konağa geleli gayrık (gayrı) Ayşe'nin hiç düşüme girdiği yok. Bu işin Allah encamını hayr ede.

Kolların puf böreği, gerdanın elmasiye
Ben püşürürüm güzelim, sen hemen durma ye

beytini bir Bolu bestesiyle yanık yanık söyleyerek mutfağına girer.

II

DEHRÎ Efendi sivil emeklilerden altmış beş, yetmiş yaşında kadar bir zattır. Babasından birçok malın mirasçısı olduğu gibi bulunduğu ehemmiyetli memurluklarda da iyi idare ve tutumlu olması sayesinde o malları hemen hemen iki kat etmiş olduğundan şimdi «vezir konağı» denecek derecede kalabalık bir daireyi gayet rahatlıkla idareye elindeki serveti bol bol yetmektedir.

Kendinin ilim ve fenne karşı bir sevgisi, bunlardan bazılarında bilgisi vardı. Avrupa dillerinden Fransızcayı adamakıllı, ötekilerini de şöyle böyle bilir. Ahlâkındaki bazı garipliker, lüzumundan fazla öfkeli, tok ve doğru sözlü olması pek çok kimseleri gücendirir ise de tabiatı doğru, intizamı sever, hakka saygı gösterir, millî âdet ve ahlâktan bazılarına uymakta çok mutaassıp bulunmak gibi bazı seçme vasıfları da kadir bilenlere kendisini sevdirir.

Bazı eski filozof resimlerinde görülenlere benzer koskoca bir kafa, o geniş alnın altında uzun kılları birbirine karışmış akı siyahından çok bir çift gürkaş, hemen bir bıyık kadar kaba duran bu kaşlar ile alnın çıkıntısından peyda olan karaltı içinde çukura gömülmüş sert bakışlı yuvarlak, ayrıca iki kara göz... Ta kulakların içinden fışkırarak iki yanağı hemen tamamıyle kaplamış gümrah beyaz bir sakal Dehrî Efendi'nin yüzüne büyükler için Sokrat'ın karikatürü şeklinde acayip bir heybet, çocuklar için korkunç bir umacı hali vermişti.

Zaten ev halkından büyük küçük yanına her kim girse vücudunda hafif bir titreme duymadan o yüze bakamaz. Efendinin önünde söylenecek sözler çok kere pek kısa ve onlara alınacak cevaplar da kat'î hükümlü olurdu. Efendi bir defa karaya aktır dedi mi, o iş geçmiş ola. Artık o karayı beyazdır diye kabul etmekten başka çare yoktur. O şeye «Efendim beyaz ama pek o kadar bembeyaz değil biraz siyahımtırak görünüyor» demek bile kimsenin haddi değildi.

Efendi kütüphanesine kapanıp da okuma veya yazmaya başladı mı lüzumlu lüzumsuz bir iş için yanına girilemezdi,

ama kendi canı istediği zaman dairesinden dışarıya çıkar. Bazen yalının büyük divanhanesinde yakaladığı kâhya kadına «ekonomi politik» ten mühim maddeler açar. Bahçede arasıra bahçıvanı ele geçirdikçe biçareye «doğum» dan bahsederdi. O korkunç Dehrî Efendi'nin, o ciddî adamın bazı huyu o kadar hafiflerdi ki sofada veya bahçede oynayan çocuklara karışır onlarla beraber saklambaç, köşe kapmaca oynardı.

Bu acayip halleri aşırı zekâ taşkınlığından mı, yoksa o koca kafadaki kapalı olan cevherin dış büyüklüğü ile uygun bulunmamasından mı ileri geldiği kolay kolay kestirilemeyecek bir mesele idi.

Dehrî Efendi'nin ilk karısından bir kızı ile bir oğlu olmuştu: Melâhat Hanım'la, Şemi Bey. Birinci karısının ölümünden sonra tuttuğu genç bir odalık da Nezahat Hanım'la Vahip Bey'i dünyaya getirmişti. Yirmi beş yaşında kadar bulunan ilk kızı Melâhat Hanım kocada, on sekiz yaşındaki büyük oğlu da yatılı okullardan birinde bulunduğundan mürebbiye Anjel küçüklerin, yani Nezahet Hanım'la, Vahip Bey'in terbiye ve okumaları için tutulmuştu.

Dehrî Efendi'nin dört çocuğunda da babalarının o koca kafası, çukur gözleri, garip huylarından bazıları da az çok görülürdü. Çocuklar, babalarının saklambaç oynamak gibi bazı senlibenliliklerine, iltifatlarına uğramakla beraber büyüğü olsun küçüğü olsun kendisinden korkarlardı. Çünkü peder efendinin hiç bir hususta şakası yoktu. Çocuklardan birinin bıçak, çakı, kalemtıraş gibi kesici aletlerle oynadığını görse hemen o kesici şeyi çocuktan alır, zavallının elini birkaç yerinden kanatıncaya kadar çizer. Çocuğun kendi kendine kazara yapacağı şeyi, iyice hatırlatmak için o bile bile yapardı. Ateşle oynayanın elini ateşe sokar. Ateşin, acısına dayanılmaz, ne kadar can yakıcı bir madde olduğu çocukta tecrübe ile belli oluncaya kadar o eli ateşte cızırdatırdı.

Efendi, çocuklara yaptığı bu cezaları, bir dereceye kadar değişiklikle, ailenin büyüklerine de tatbik etmekten çekinmediğinden bu hallerden birkaçını gören mürebbiye Anjel ev

içindeki erkeklerden yalnız Dehrî Efendi'nin adını defterine yazmakta tereddüde düşmüştü.

Dehrî Efendi'nin kendinden on sekiz, yirmi yaş kadar küçük bir kardeşi vardı. Bu kardeş ailece «Amca Bey» diye çağrıldığından ev halkından Amca Bey'in asıl adı ne olduğunu bilmeyenler çoktur.

Amca Bey'in beden yapısı, Dehrî Efendi'nin küçücük çapta bir çeşit acayip bir örneği idi. Birinin dimdik, ötekinin eğri büğrü boyu Amca Bey'in Dehrî Efendi'ye benzerliğini, son oluşum devresinde bulunan bir kurbağa yavrusunun ana-babasına şekilce olan son yakınlığı derecesinde bırakmıştı. Çocukların bacak aralarını hamam bohçasına çevirircesine, eski annelerin kötü bir âdete uyarak oralara pamuklu bezler tıkıştırmaktaki cahilce inatları yüzünden Amca Bey'de bacaklar yılankavileşmiş, bu boy eğriliğine bel kemiğindeki tabii çarpıklık da katılınca iki nokta arasındaki en kısa yola geometride doğru denmesi tarifine ters bir örnek meydana getirecek suretteki bu eciş bücüşlük zavallı adamın boyunu meşhur şekillerden «âşık yolunu şaşırdı» ya çevirerek boy uzunluğunun hemen dörtte biri kadarını içine oynatmıştı.

Amca Bey'in beden yapısınca olan bu bükülme Allahın bir hikmeti olarak ahlâkına da geçmişti. Dehrî Efendi'yle boyca olan otuz santimlik bir eksiklik aralarındaki benzerliği pek o kadar açmamıştı. Çünkü kafatası büyüklüğü ve yüzlerinin çizgileri birbirinin aynı idi. Fakat ikisinin de işlerine ve davranışlarına bakan en az dikkatli bir kimse beyin tartısınca Amca Bey'in ötekinden (beyni okkaya bindirmeye müsaade olunursa) okkalarla noksan bulunduğunu anlamakta güçlük çekmezdi. Sanki Yaradan Tanrı ana karnında iken ne kadar işe yarayan ve yaramayan haslet var ise birinci evlâda vermiş ve ikincisine her şeyin âdisini, bozuğunu, zayıfını bırakmıştı.

Amca Bey her hareketinde ağabeysinin halini taklit etmeyi âdet edindiğinden zaten bir acibe olduğu halde «acayiplerin acayibi» bir şey olduğuna şilphe yoktur.

Ağabeyi, taşra memuriyetlerinde gezerken küçüğü Istanbul'da mirasını son parasına kadar yemiş, şimdi Dehrî Efen-

di'nin lütuf ve ihsanına sığınmaktan başka bir çaresi kalınamış olduğundan her şeye «Eyvallah» demek Amca Bey için bir hayat zarureti sırasına geçmişti. Bu yüzden, Dehrî Efendi'nin Amca Bey üzerinde olan nüfuzu ağabeylikten babalık derecesine çıkmış, ötekinin evdeki mevkii ise çocuklarla uşaklar arasındaki bir yere inmişti.

Amca Bey'in birkaç karı alarak geçinemeyip boşaması Dehrî Efendi'yi son derece öfkelendirmiş ve bu öfke sonunda Amca Bey'i ebedî bir bekârlığa mahkûm etmişti.

İşte bu sebeple mürebbiye Anjel'in yahya gelmesi herkesten çok Amca Bey'in gözlerini kamaştırdı. Eğri boyunu bir güzel kadın tarafından beğenilmeye kuvvetli bir engel sanıp dururken matmazelin gönül avlayan sevdalı bakışı arasıra manalı manalı kendine çevrilmiş olmasından önüne atılan aldatıcı taneye ağzını açan anlayışsız bir balık gibi eğrile büğrüle kızın etrafında dolaşarak kalbinde gülünç ümitler, halinde acınacak gariplikler peyda olmaya başladı.

Mürebbiye, Paris'in romancılarına taş çıkartan o psikolog, sakat bir vücutta sağlam bir kalbe pek az rast olunacağını bildiğinden Amca'ya kancayı takınca zavallıyı istediği tehlikeli sevdaya doğru güdebileceğini anlamıştı.

Matmazel, Amca Bey'e kamburuyle uygun bir zoka dizenledikten sonra evdeki ufak tefek beylere de bir çapari hazırladı. Bazı defa çinekop iğnesine çurçur düştüğü gibi Şemi ve Sadri Beylere attığı bu çapariye vekilharç ve ahçıbaşı veya ayvazdan biri yakalanırsa vay haline! Maksat balık avlama değil mi? İğneye birkaçı çengellensin de ne cinsten olursa olsun. İçinden aşırı hoş-olmayanlar bulunursa onları tekrar suya atmak, eti latif, yemesi hafif olanları da salamuraya yatırmak kendi gönlüne kalmış bir iş değil midir?

Garip insanlar müzesi denmeye lâyık o yalıda Dehrî Efendi, Amca Bey'den sonra gelen üçüncü acayip insan, Melâhat Hanım'dı.

Her adın sahibine uygun olduğunu sananlar bu yanlışlarını düzeltmek için Melâhat Hanım'ı görmelidirler. Adı «Me-

lâhat», fakat kocası için canlı bir felâkettir. İnsan bu kadını kocasıyle bir arada görse «Melâhat» sözünün bu kötü kullanılışına mı, yoksa o talihsiz damadın haline mi, hangisine acıyacağında şaşırır kalır. Melâhat'ı görenler,

Uzun servilerden uzundur boyu
İnce fidanlardan incedir beli

şarkısının gösterdiği boyca incelikteki hiç de şairane olmayan mübalâgayı aşırı görmeyeceği gelir.

Erkeklerde bile pek az rastlanan telgraf direği gibi ince uzun bir vücudun üzerine kadınlarda hiç rastlanmayan irilikte ve uzun kutru dikliğine gelmek üzere oval biçiminde bir kafa geçiriniz. Bu oval yüzün üzerine Çinlilerinkini andırır, o derece çekik kaş, göz, ağız, burun koyunuz ki güya Melâhat Hanım lastikten yapma bir insan imiş de iki kişi biri ayaklarından, öteki tepesinden tutarak o lastiği son derecesine kadar çekip uzatmışlar. Bütün vücut azası ile birlikte yüz çizgileri de bu çekilişe göre eğri bir resim meydana getirerek hiç kıpırdamadan öyle kalmış sanılsın. İşte o zaman Melâhat Hanım'ın fotoğrafını diyemem isem de aslına pek benzer bir krokisini gözünüzün önünde canlandırabilirsiniz.

Başka bir anlatışla, sanki dünyaya geldiği zaman ebesi olan kadın kendilerince eskiden beri uyulan âdete göre çocuğun kafasını latif bir şekle koymak için iki şakağından şiddetle bastırmış, ama ne yazık ki ilk baskı ile Uzunköprü kavununa çevirdiği çocuğun kafasını her nasılsa çene altından ve tepeden sıkıştırmayı unutmuş, sonra da çocuğu babasının kucağına vererek «Al işte. Bunun adını Melâhat koy» demiş.

Tavan süpürgesine kadın esvabı giydirmişler gibi Melâhat Hanım pelerinli, kat kat dantelli yeldirmesini giyip pullu beyaz başörtüsünü de örterek bahçeye, koruya, bostana çıktığı zaman rüzgârın o uzun boya verdiği dalgalanmadan ürkerek bütün vahşî kuşların kaçıştıklarını gören bahçıvan, efendiden doğum bilgisi ve jeoloji derslerini dinleye dinleye zekâsına bayağı bir genişleme gelmiş olan o herif bu halden ibret ala-

rak bostana koyduğu korkulukları Melâhat Hanım'ın şeklinde yapmağa başlamış ve çok fayda görüldüğünün farkına varan komşu bahçıvanlar tarafından model olarak kabul olunmuştu.

Bazı günler sabah vakti veya akşam üstü Melâhat, kocası Sadri Bey'le kol kola koru gezintisine çıkarlardı.

Rüzgârın kuvvetle estiği tepelerde karısının o uzun boyunu süsleyen kırmalar, sayvanlar, kurdeleler yelpir yelpir uçuştukça Sadri Bey:

— Melâhat, kolundan sıkı tutmasam şimdi havalanacaksın, derdi.

Sadri'nin bu sözden maksadı, karısının o yumurta gibi kafası, her ucu bir tarafa uçan elbise süsleri içinde türlü eğilmeler peyda eden o ipince vücuduyle bir uçurtmaya benzediğini anlatmak olduğu halde, Melâhat'ta nükteyi anlayacak kadar zariflik olmadığından bu «havalanmak» sözünü kendisine şuhluk, havaya kapılmak söyleniyor manasına alarak uzun boyuna hiç yaraşmayan istiğnalı bir işvebazlıkla:

— Elinden uçuveririm diye korkuyor isen sıkı tut... Melâhat'ını kaçırma. «Kadıya yalan, kadına inan olmaz...» Canım isterse bir gün uçuveririm zahir. Sonra Melâhat'sız ne yaparsın? Elinde iken kıymetini bil, diye cevap verir, bu soğuk cilve Sadri'nin damarlarındaki kanı buz gibi dondururdu.

Melâhat, şekilde bir kadından ziyade uçurtmaya benziyordu. Fakat ipi, bir belâ boyunduruğu gibi Sadri'nin boynuna geçirilmiş öyle bir uçurtma ki değme fırtınalar ile bağın kopmasının ihtimali düşünülemez.

O yalıya damat olmazdan evvel Sadri'ye «Efendi» denirdi. «Bey» lik kendisiyle Melâhat'ın boyu ile beraber verildi. Fakir oğlu, tabiatı yumuşak, terbiyeli, mütevazı olması, evlenmezden önce bütün halleri Dehrî Efendice bilinmesi, Sadri'nin o aileye damat olması sebeplerinin başlıcalarındandır.

Damat seçmek işinde fıkaralığın üstün sayılmasına şaşılmasın. Her akıllının düşüncesi başka olur. Eğer ukalâdan her birinin düşünmesi, anlaması bir çeşitten olsa idi. dünyada hemen her ilim ve fen ile her hususta akılların mesleği bir olurdu. Her şeyde görülen çeşitli fikirler, bu kadar görüş ayrı-

hkları görülmezdi. İşte bu umumî kaideye göre kimi zengin damat arar, kimi fakir. Başkasının davranışlarında gördüğümüz kendi fikir ve görüşümüze uymayan her şeye gülmemiz, şaşmamız lâzım gelse ömrümüzün büyük bir kısmını gülmek, şaşmak ile geçirmemiz lâzım gelirdi. Herkes davranışına kendi aklıyle karar verir .«Akılları mezada vermişler de herkes gene akhnı beğenip almış» sözü meşhurdur.

Lakırdı lakırdıyı açar, ama her açıdan lakırdı gediğine kalem sokmak, bahsi büsbütün çığırından çıkarır. Kafada zevzeklik, kalemde söz anlamazlık olursa en yapmalı?

Evet efendim... Dehrî Efendi damadını fıkaradan seçmişti. Buna sebep de gözü açılmadan yanıma gelsin, her şeyi burada görsün fikri idi. Sakat bir fikir ama, aile insanlarından hangi babayiğit Dehrî Ffendi'nin karşısına çıkıp da «Siz okuduğunuz kitaplarda yanlış görmüşsünüz. İnsanlar analarından hepsi gözü açık doğarlar. Gözü kapah doğmak kedi falan gibi bazı hayvanlara mahsustur. Allah saklasın, arasıra insanlarda da gözü kapalı doğan olur ama onların gözleri yedi gün sonra açılmaz» diyebilecek?

Damat olmadan önce de Sadri'nin o yalıya gidip geldiğini söylemiştik ya. Sadri, bayram, kandil gibi resmî ve mübarek günlerde Delırî Efendi'nin eteğini öpmek fırsatını hiç kaçırmazdı. Böyle her tebrik ve etek öpmek ziyaretinde Sadri oda kapısından içeri girerken belini olabildiği kadar kamburlaştırıp, bacakları diz kapaklarıyle keskin bir zaviye teşkil edecek kadar kırdıktan sonra Amca Bey'in yürüyüşünü taklit eder gibi çağanozvari, yampiri bir yürüyüşle koşa koşa gider o feyizli eteği yüzüne gözüne sürerek öper, efendinin ettiği tek ve hafif temannaya karşı —gövdesine verdiği o kargacık burgacık şekline hiç bir bozukluk vermeden ayakları geri geriye işler ve sağ elinde de — makineli tüfek ateşi gibi temanna atış talimidir gider. O acayip tornistan tavrıyle arka arka gide gide nihayet gidecek yer kalmaz, arkası duvara dayanır. Gene o durumda da bir zaman da ayakta durur. Sonunda Dehrî Efendi son derece büyük bir iltifat olarak «Otur» emrini ve-

rir. Bu iltifata karşı bir ikinci ateş talimi daha olur. En sonunda Sadri, şamandıra üzerinde tek ayak üstünde martı durur gibi boynunu bir tarafa bükerek vücudunun hemen hemen onda bir kısmı denecek kadar çekingen bir hal ile sandalyelerden birinin ucuna ilişir.

Dehrî Efendi, Sadri'nin işte şu hallerinden çok terbiyeli bir insan olduğuna karar vermişti.

Ev sahibi ile sonradan damadı olacak insan arasında dereden tepeden söz açılır. Fakat Dehrî Efendi'nin konuşmalarındaki deresi tepesi, bütün söz vadileri ekonomi politik, kimya, zooloji, botanik, en çok da bunların cümlesinden ehemmiyetli olarak doğum ilmidir.

Bunlardan oldukça derin derin bahisler açar. Rüştiye (ortaokul) bilgisinden başka insan bilgisi adına bir şey görmemiş olan zavallı Sadri ağzını açar, bir sürü fen sözlerinin karışıklığı içinde her bir kelimesi güm güm kafasına vurulur gibi edilen o bahislerin bir sözünü bile anlamadan kendinden geçmiş bir şaşkınlıkla dinlerdi. Arada sırada: «Keramet buyurdunuz efendim .Hiç işitmemiştim, aman ne tuhaf şey efendim» gibi cevaplardan başka bir karşılıkta bulunamaz.

Sadri'nin bu cahilliği de, fakirliği gibi, Dehrî Efendi'nin hoşuna gider. «Varsın biraz cahil olsun, mekteplerde birtakım yanlış şeyler öğreneceğine gelsin, her şeyin doğrusuna benden öğrensin» der.

Efendi'nin önüne çıkmaya, konuşma şerefine başladığı ilk zamanlarda Sadri ile aralarındaki sevgi bağı şöyle başlamıştı:

— Efendi oğlum, ne tahsil ettiniz bakalım?

— İşte, halimiz yettiği kadar... şundan bundan tahsil ettik.

— «Şundan bundan» ne demek?

Sadri sıkılarak:

— Sarf gibi, nahiv gibi... tarih, coğrafya, hesap Meselâ Risale-i Ahlâk gibi.

— Sarf ve nahiv dediğin şeyler Arabî mi? Türkî mi? Farisî mi? Fransavî mi?

— Üçü dördü karışık efem (efendim) Bunlardan yal-

nız Türkçe'nin nahvini iyi göremedim, bir görene de rastlamadım.

— Bunlar çocuk dersleri canım... Çeşitli ilim ve fenlerden neler gördün? Bunlardan da hangisine merak sardın? Hiç birinden ihtisasın yok mu?

Sadri derin derin düşünmeye vararak:

— Yalnız birisine ihtisas ettim. Fakat o da ehemmiyetsiz...

— Hangisine?

— İlm-i nebata (botanik) efendim.

— Ehemmiyetsiz mi ya! Botanik pek mühim bir ilimdir. Nesc-i kureybî, nesc-i kureybi-i lîfî, nes-ci kureybi-i viaiye dair olan yeni nazariyat hakkındaki miitalaatın derin mi?

Sadri, şaşırarak: — Kurabiye mi buyurdunuz efendim?

Dehrî Efendi, öfke ile: — Kurabiye değil... «Tissu ulri culaire» in (tulumsu doku) Türkçesini... Türkçesi mi ya, Arapçasını söylemek istedim.

— Şu buyurduğunuz isimlerde şimdiye kadar hiç nebat ismi işitmedim efendim.

— Bu söylediklerim nebat ismi değildir. Ben nebatın ilk hallerinden, nasıl meydana geldiğinden, şimdiye kadar tetkik edilebilen doku nevilerinden bahsetmek istiyorum. Bunları bilemedim. Pekâlâ fasile-i futriye yani mantar kısmında nasılsın?

Ooo! Sadri, mantar kısmında birinciydi. Hele lakırdı mantarında... Efendi'nin bu nüktesinin farkına vardığı için zavallı çocuk utancından kulaklarına kadar kıpkırmızı kesilmekle beraber uzunca bir gülümsemeden de kendini alamadı. Efendi de hafifçe bir gülümseme göstererek:

— Gülme oğlum... Böyle her şeye gülüvermekle geçmemeli. Biraz da onların ne olduğunu anlamaya uğraşmalı. Mantarlar, nebatın zatililkah-i hafiyetülmüvellid-i tarafeyn? (!) sınıfındandır. Ensiceleri yalnız hücreviveden meydana gelmiştir. Bazıları tek hücreden dokunmuştur, birtakımları da çok hücrelerin karışık bir surette dokunmasından mütesekkil olur. Tabiat ekonomisinde mantarların gösterdikleri tesirler pek

büyüktür. Mantarlar sona ereu her şeyin kalmış olan parçalarını yok ederler. Organlaşmış halde bulunanları madenleştirirler, organik maddeleri de azot, amonyak halinde mahvederler. Küçük mantarlar da büyük mantarları âdeta yerler.

Son derece şaşırarak: — Mantarlarda bu gibi tuhaf haller olduğunu hiç bilmiyordum efendim... Hele bir mantar başka bir mantarı yerken hiç görmedim.

— Ben sana fen dairesinde söz söylüyorum. Mantar, mantarı ağzıyle ısırıp dişleriyle çiğneyerek yemez.

Çok mahçup olarak: — Malum efendim... malum... Onlar da birbirini fen dairesinde yerler.

— Ona ne şüphe! Her yerde, her toprakta mantar bulunur. Yetişmeleri, bulundukları yerlerin coğrafya bakımındaki değişikliklerle değişmez ise de aynı çeşit mantar, asırlar ve devirler boyunca şekil bakımından çeşitlilik gösterebilir. Mantarların renkleri beyaz, esmer, kırmızı, mavi, morumsu olur. Yeşili bulunur derlerse sakın inanma ha!... Bunların kimyaca olan mürekkebatı yetiştikleri yer ve muhit ile alâkalıdır. Terkibinde yüzde doksan su, mayalanacak şeker, azotlu maddeler ve bazı da yiyenleri zehirleyen pek kuvvetli bir zehir maddesi bulunur. Bunların yüzünden hayvanlara ve tarıma musallat olan hastalıklar sayısızdır. Birçok şeyler üzerinde rutubet ve sair tesirlerle maydana gelen ve halkın ağzında «küf» diye dolaşan şeyler bütün mantardır. Bunların «klostroma» denilen nev'i, üstünde bittiği koca bir gemiyi birkaç senede çürütüp dağıtır.

— Aman efendim, şaştım kaldım. Ne fena şey imiş bu mantarlar ...Lütfen kulunuza bu malumatı vermemiş olsaydınız... çakeriniz hâlâ... bendehanenizin alt katındaki bütün eşyayı saran o mavi şeye «küftür» deyip gidecektim. Süphanallah, bunlar hep mantar ha!

Bir zekâ eseri göstermek isteyerek:

— Efendimiz, o halde, haniya bazı tembel adamlara «Be adam, nedir bu halin? Artık küfleneceksin» derler. Bu söz yanlış. Bundan sonra onlara «Mantarlanacaksın» demeli. Doğrusu bu değil mi, efendim?

— O başka cihet... o başka cihet... o büsbütün başka iş. Mantarın da kullanılacak yeri var, küfün de... Yeşilliklerden her birine musallat olan bir çeşit rufeylî vardır. Buğday saplarına tarla henüz taze iken arız olup da «cemre», «yanı kara» veya «külçer» denilen hastalığı meydana getiren şey «ostilago» isminde bir nevi mantardır. Gene buğdaylardaki «humz-i yeknim-i hadit» (!) in çıkmasına sebep olan «poççina graminis» adında habis bir tufeylîdir. «Produs pra devestan» yerelmasında, «erizifatokeri» nin asmada meydana gelmesine sebep olduğu zararı bilmeyecek kadar habersiz misin? Mantarlar sınıfından birçok parazit insanlara, hayvanlara musallat tır. Bunların «odium albikan» çeşidi çocuklarda «da-i caversiye», «sulak», daha doğrusu senin anlayacağın «külleme» hastalığını meydana getirir.

— Aman Yarabbi!.. neler öğreniyorum. Çocuklar «külleme» olur zannediyorum.

— Asmalarda olan insanlarda olmaz mı cahil? Yalnız çocuklarda değil, büyüklerde bile olur. Ağzı burnu yara bir çocuk gördüğün vakit kendini sakın. Bulaşır. Bir çocuğun ki ağzı burnu yaradır, mutlaka o küllemedir. Çok defa emzikle büyütülen çocuklarda olur. Anaları tembel, dikkatsiz bulunur, «da-i caversiye» çıkar. İpek böceklerindeki «moskardin» hastalığını kim hâsıl eder?

Büyük bir çabuklukla: — Hiç şüphe yok efendim mantarlar...

— Hangi nevi mantar?

Düşünerek: — Demin buyurduğunuz... «protos ustorokoş» nev'î...

Gülerek: — Protus puradavestan demek isteyeceksin.

— Evet efendim, evet... Mantarların o protestan cinsi efendim...

Hiddetle: — Ağzına yaraşmıyor. Mantarlarda din ve mezhep olmaz. O söylemek istediğin «protus puvadavestan» nev'i yerelmasına musallattır. Sen lakırdıyı nerenden dinliyorsun? Her sakallıyı baban mı zannedersin? İpek böceklerindeki mus-

kardin hastalığına sebep olan mantarın nev'ini bil, sana koca bir aferin var.

Sıkılarak :— Mantarcılıkta o kadar bilgim yok, nasıl bileyim efendim?

— Öyle ise iyi dinle: «Butiris basiana...»

— Butiris bastiyani.

Öfke ile: — Hangi Bastiyani?

Şaşırarak: — Fener'deki şey şaşırdım, affedersiniz efendim.

— Yook... İşte bu dikkatsizliğe kızarım. Vakıa, mantarlardan, mikroplardan bazılarına insan ismi verirler ama bu şeref herkese nasip olmaz.. Buna hak kazanmak için bilinmeyen çeşitten yeni bir mikrop keşfine muvaffak olsam ona «Dehrî mikrobu» denir. Ben de hakkıyle bununla iftar ederim. Benim artık ihtiyarlık yakama çöktü, evvelki gibi çalışamıyorum. Sen gençsin, çalış, durma çalış da bari ismin bövle bir şeyin adı olsun. Ben bir zaman «mikrokozm» a çok çalıştım. Rumca bilir misin?

— Pek az... Rumcadan bildiklerim «tikanis.. kaloyse. polikala. pupayis... aftospiyos» kabilinden şeyler efendim.

— Öylesi makbul değil... «Elenika» sım* bilmez misin?

Utanarak: — Hayır efendim.

— A yavrum, sen de hiç bir şey öğrenememişsin ki bütün vaktini boş geçirmişsin. Rumca bilmiyor isen «mikrokozm» sözünden bir şey anlayamazsın. Dur, ben sana anlatayım. «Mikro» küçük, «kozmos» da dünya demek. Şimdi bunların ikisini birleştir bakalım Türkçe ne mana çıkacak?

Biraz düşündükten sonra: — «Küçük dünya.»

— Hay babanın canına rahmet.

Biraz bozularak: — Peder bendeniz berhayattır efendim.

Gözlerini açarak: — Berhayat olsun. Allahın rahmetine kim muhtaç değildir? Neden konuşuyordum?

— «Küçük Dünya»dan.

— Küçük Dünya neresidir, sen bilir misin?

— Avustralya kıtası.

— Değil. Böyle cahilce cevaplar verme. Fesini önüne eğ-

de şöyle bir filozof gibi bir düşün bakalım. Küçük Dünya neresidir?

Derin derin düşünerek, kendi kendine konuşarak: «Küçük Dünya, Avustralya kıtası değil, evet, aklıma gelir gibi oluyor. Istanbul'da bu isimde bir meyhane olacak. Fakat nerede idi o meyhane? Samatya, Yenikapı, Langa, Uzun Odalar, Balat, Balıkpazarı, Galata, Perşembepazarı, Kömürcü sokağı, Yüksek kaldırım, Voyvoda, hay kâfir mahalle hay neresiydi o?»

Dehrî Efendi'ye: — Efendimiz, hâşa huzurdan, buyurduğunuz isimde Istanbul'da bir meyhane olacak galiba, fakat mevkii bir türlü aklıma gelmiyor.

— Bilemedin hey dünyanın gafili!

— Efendim kulunuzun dünyaya dair lisanımızda bildiğim terkipler işte şunlardır: Eski dünya, yeni dünya, denî dünya, fanî dünya, yalan dünya.

Dehrî Efendi, yastık üzerindeki gümüş enfiye kutusunu eline alır. Orta parmağı ile altına üç fiske vurduktan sonra kapağını açar. İçinden aldığı bir tutam enfiyenin bir kısmını burnunun bir deliğine, kalanını öbür deliğine enfiye çekenlere mahsus bir ustalıkla yerleştirdikten sonra tekrar baş ve şahadet parmaklarını burun deliklerine tıkayıp enfiyeyi kafasında istenen noktalara kadar ite dürtüştüre yerleştirdikten sonra der ki:

— İşte bildin. Fanî, yahut yalan dünya.

— «Yalan dünya» nın bir ismi de «küçük dünya» mıdır efendim?

— Dur acele etme anlatacağım. Eski filozoflardan Eflatun ve bir parça onun mesleğinde olanlardan bir kısmı ve Zenoniler bu dünyayı küçüklükte âdeta bir portakal üzerindeki yaşayanları da mikroskopla görülebilir mantar sayarlardı. İşte küçük dünya oradan geliyor.

— Efendi hazretleri gene mi mantar?

— Ya ne zannettin şaşkın kafadar?

Dehrî Efendi'nin hep bu mantar, daha doğrusu martavallarını Sadri malumat edinmek için can ve gönülden dinleye-

rek arada bir saflıkla şaşıp kaldığından efendi gitgide bu çocuğun konuşmalarından pek ziyade hoşlanmaya başlamıştı.

Dehrî Efendi'deki olgunluğa Sadri'nin şaşkınlığı arttıkça, efendinin de hoşlanması çoğala çoğala birinin şaşkınlığı, ötekinin coşkunluğu nihayet aralarındaki akrabalığın kurulması ile neticelendi. Meselâ Sadri hıyar fidesi yetiştirmek, ağaç aşılamak gibi pratik bahçıvanlık olarak bildiği birkaç şey ile kendini botanikte çok şey bildiğini sanarak Dehrî Efendi'ye karşı bilgiçliğe kalkışır, efendi de bir mantar bahsi açar, zavallıyı şaşkına döndürürdü.

Efendi'nin büyük oğlu Şemi, yaşça on sekiz - on dokuz vardır. Boyu bosu yerindedir. Kafa, kaş, göz bütün yüz çizgileri babasının aynı. Fakat zekâ o zekâ değil. Babanın zekâsı Frenklerin dedikleri gibi «hariç anilmerkez» (egzantrik) bir zekâ. Lâkin çocuğunun zekâsı büsbütün «madumülmerkez» (merkezi yok) denilmeye lâyık. Şemi, yüksek okullardan birine gider gelir. Evine haftada bir gece gelir. Fakat neye yarar? Okula gitmesi gecelerini orada geçirmekten ibaret kalır. Kalın kafasına bir şey dank demez ki Ama çalışmaz mı? Çalışır. Haddi varsa çalışmasın. Gittiği yüksek okulda falaka, değnek yok ama, yalıda var. Efendi babasının başucunda asılı. Şemi'nin gelmesine bir gün kala çelik gibi âlâ birkaç da kızılcık değneği hazırlanır. Geldiği akşam dersini bilirse baklava börek, bilmezse kızılcık sopası ikram olunur.

Şemi, babasının yemekten çok taban tarafından ikrama merakı olduğunu bildiği için okuldan yalıya gelirken vapurda bile dört tarafına bakmaz, çalışır. Zavallı çocuk ne yapsın? Allah «muhakeme» denilen şeyden kendisine zerre nasip etmemiş. Ezberlediğini papağan gibi ezberler. Papağan yine ne demek olduğunu bilmeyerek öğrendiği kelimeleri, cümleleri bazı rasgele yerinde harç ederek insanı güldürür. Şemi ise bu işte papağandan daha talihsizdir. Öğrendiğinden hiç birisini, ne vesile olursa olsun, iyi kullanamaz. Okulda basmakalıp ezberlediği geometri davalarından bir harfin yeri değiştirilirse, biçare çocuk, hiç o davayı görmemişe, okumamışa döner. Şeklin ölçüsü ilk öğrendiği ölçüde, kara tahta yi-

ne o eski tahta, hatta tahtanın duruşu bile eskisi gibi olmalı ki çocuk şaşırmasın.

Ne yapalım? Yalıdaki yazı tahtası okuldakine benzemez. Bu benzemezlik çocuğun zihnini altüst eder. Çok kere sonu falaka muhabbetine çıkar. Fakat Şemi öğrenmedeki isdidatsızlığı kadar adi desiselerden o kadar nasipsiz değildir. O kızılcık sopaları zihnine epey açıklık vermşitir. Okuldan yalıya gelirken kırlarda ya görülmemiş bir yaprak veya tuhaf bir mantar arar. Aradığını bulabilirse bunu doğru peder efendiye vererek hangi fasileden olduğunu sorar. Dehrî Efendi, oğlunun bu öğrenme merakını takdir için bunu elinde evirir çevirir, bütün botanik kitap ve atlaslarını yerlere döker. Bu araştırması günlerce sürer. Bazı Şemi gider, öbür hafta gelişinde babasını hâlâ uğraşır halde bulur. Bu yüzden Şemi bir ki hafta imtihan belâsından ve onun sonu olan dayak muhabbetinden kurtulduktan başka bütün yalı halkı da rahat eder.

Bu uzun ve derin araştırma sonunda o bulunana «erborium multikatum» gibi bir isim takılır. Bu suretle mesele sona ermiş olur. Fakat kırlardan görülmemiş bir başka mantar buluncaya kadar yine Şemi'nin dayaktan bahtı açılır.

Yalı halkından ve şanı anlatılmaya değer biri daha varsa o da kâhya kadın Eda Hanım'dır. İsmi Eda, unvanı Hanım. Fakat kendisi erkeklik ile kadınlık arasında acayip bir mahluktur. O dairedeki erkeklerden farkı yalnız selâmlıkta başörtüsü ile gezinmesinden ibarettir. Şaban Ağa isminde bir de kocası vardır. Lâkin hangisi karı, hangisi koca belli olmaz ki.

Bazı zaman karı horoz gibi kocasının tepesine biner. Herifin karıdan ödü kopar. İkisi de yaşça ellilik vardır. Fakat Eda sert kıyımdır. Yanından geçenin genzine kaçar. Güzelliğini anlatmaya hiç girişmeyeyim. Kakanoz mu kakanoz. Yaradana kurban olayım.

O beygir kuskunu kaşları, o kedi kuyruğu saçları ne ben yazayım, ne de siz okuyunuz.

Fakat Eda, kendini bir peri kızı zanneder. Bazı aynada bir kendine, bir de kocasına bakarak:

— Ah ben sana düşecek karı mıydım? diye hayıflanır da kocası Şaban'dan:

— Gerçek, sen dipsiz bostan kuyularına düşecek bir karıymışsın, ama nasılsa bana düşmüşsün, cevabını alınca: «Haydi oradan tahtakurusu rayıhalı herif» sözleriyle başlayan çekişme çok kere yirmi dört saat sürer.

Eda, kocası için böyle hor görür laflar kullanır, sırası gelince herifi dişi hayvanlardan bile kıskanır.

Yalı halkından büyük küçük herkes Eda'dan korkar.

Zavallı Amca Bey'le Şemi'nin kızılcık değneğiyle terbiye edilmesi gerektiği zamanlar falakanın bir ucunu Şaban Ağa, öteki ucunu da muhterem eşi tutar.

MÜREBBİYE Anjel görünüşte latif, fakat koklayanın başını döndüren bir çiçeğe benzer. Güzellik baharının, kadınlık, letafetinin tam olgunluk çağında, yani yirmi yaşındadır. Boyu orta, bosu narin, ama gerdanı, yanakları dolgunca, elleri tombulca olması o beden inceliğiyle hoş bir zıtlık meydana getirir. Beline bakan kendisini zayıf, yüzünü gören semiz sanır. Şişman veya inceden hoşlanan iki çeşit zevk sahipleri de o vücudu beğenebilir. İşte kızın bu hoş vücut yapısı icabından olarak Amca Bey rüyalarında ince bir hayale hücumla uğraşır, ahçıbaşı da şişman bir kadınla dalaşır.

Anjel'de renk, pembe beyaz. İnce kumral kaşların alt uçları biraz düşük, ağız da biraz büyük, ama sarma ipekle yapılmış sanılan kırmızı renkte ince dudakları arasında konuşma, daha tatlısı gülümseme sırasında gözüken iki sıra inci diş bu ağız büyüklüğü kusurunu her görene affettiriyor. Ham şeftali kadifesini andıran biraz çıkıntılı yanakların en arızalı noktalarıyle o top çenenin merkezindeki çukurun arası zihinde birer çizgi ile bitiştirilse meydana gelecek kenarları eşit üçgenin içinde bakışlar çıldırmış gibi dolaşarak bir emel dünyası seyreder. İlle o gözler ille o gözler. Uzun kirpiklerle çevrili açık kestane rengindeki gözlerini istediği vakit o kadar süzer, o kadar bayıltır ki bu gönül avcısı bakışa uğrayıp da baygınlıklar geçirmek derecesinde bir şeyler duymamak mümkün olmaz.

Giyinişi pek sadedir. Kumral saçlarını yalnız Paris kadınlarına mahsus olan bir ustalıkla tepesine toplar. Yaz mevsimlerinde arkasında her vakit düz beyaz veya çizgili ketenden bir korsaj, onun altında bir siyah fistan, belinde bir kayış kemer bulunur. Mürebbiyenin ev içindeki tuvaleti bundan ibarettir.

Şemi, bir hafta okuldan yalıya dönüşünde mürebbiyeyi görünce şaşırmıştı. İlk bakışta kıza o kadar kanı kaynadı ki hemen gidip efendi babasının eteklerini öperek: Okula gitmek ne lâzım? Parisli matmazel okuldaki hocalardan elbette daha âlimdir. Onun karşısında alacağı bilgiyi en derin bil-

ginlerden alamayacağını bildirerek kardeşleri Nezahet ve Vahip ile beraber mürebbiyenin önüne diz çökmek isteğinde bulunduğunu anlatmak istedi. Birkaç saat bu ham hayalini genişletti durdu. «Efendi babamın karşısına şöyle çıkarım. Fakat çıkarım da ne derim?» diye düşündü. «Efendim, kulunuz okulda lâyık olmadığım hal...» diye başlayan bir iki nutuk düzenledi. Ne yazık ki nutukların alt tarafını, kendince pek parlak saydığı bu «efendim, kulunuz okulda lâyık olmadığım halde» başlangıç cümlesi kadar parlak düşüremedi. Birdenbire babasının o heybetli çehresi, korkunç gözleri gözünün önüne geldi. Titremeye başladı. Babasının birden parlayarak: «Şaban Ağa, Eda Hanım buraya geliniz. Baksanız a çapkın okula gitmem diyor. İndirin falakayı. Yatırın şu katırı» diye vereceği emri o titremeler içinde işitir gibi oldu. Babasının bu birkaç emrini kendisinin hazırlayacağı yüz nutuktan daha tesirli, daha kuvvetli buldu.

Ya beri yandan Anjel'in baygın gözleri, zavallı delikanlının bütün sabrını yakıyor, kendisine en büyük tehlikelere meydan okuyacak bir atılganlık veriyordu. Mürebbiye ile tenhada buluşmak bahtiyarlığını zihninin şairane düşüncesi derecesinde parlak hayaller içinde düşündü. Duyduğu âşıkane lezzetleri en kahn kızılcık sopalarının acısını unutturacak kadar cana can katıcı buldu. Çocuklarla beraber mürebbiyenin derslerine katılmak ihtimalini —bu işe babasını razı edemeyeceğini düşünerek— akhndan çıkardı.

Gene okula gitmek üzere başka yoldan isteğine erişmek, haftada bir gececik olsun Anjel ile kalmaya bir yol bulmak çarelerini araştırmaya girişti.

Kendisi kızı çıldırasıya seviyordu ama bakalım kız da onu seviyor mu?

«Aşk odu evvel düşer maşuka andan âşıka
Şem'i gör kim yanmadan yandırmadı pervaneyi»

mısraları kaba düzenlenmiş bayat sözlerdendir. Lâkin böyle acemi âşıkların imdadına yetişecek avutucu bir hikmeti var-

dır. Ben aşkına düştüğümü anlatırsam belki acıyarak o da beni sever ümidi ile Şemi yüreğinde yer tutmuş olan sevda ateşini yelpazeleyecek olan gençlik hayallerini genişlettikçe genişletti. Zavallı çocuk mürebbiyenin öyle kendisine baygın baygın bakışı, gönlünü avlamak için olduğunu bilmiyor, birdenbire böyle bir yıldırım hızı ile ateşe düşüşü mürebbiyenin ustalığı yüzünden olduğunu ise bir türlü anlayamıyordu.

Şemi' her şeyi göze alırdı. Başarabilecek bir şekilde sona erecek surette sevgisini ilân etmenin bir yolunu düşünmek için günlerce zihnini yordu: «Sofradan kalkarken elini mi sıksam? Bahçede dolaşırken eteğini mi öpsem?» yolunda çocukça bin türlü şey düşündü. Derslerine bir türlü aklı ermeyen o beyinsiz Şemi, bu mühim işte tecrübesi çok bir âşık kesilerek hikâyenin baş tarafında görüldüğü gibi kız kardeşi Nezahet'e öğrettiği «aimer» (sevmek) fiilinin üçüncü müfret şahsı ile nihayet sevgilisine içindekini anlatmaya buldu.

Kurnaz karı, gece sofrada Şemi'ye çehreyi çattı. Arada bir, yine bakmak lütfunda bulunuyordu, fakat evvelki gönül alıcı süzük bakışlarla değil, bu sefer paylar gibi bakıyordu. Şemi, sevgilisinin bu yolda kızgın bakışlarına hedef oldukça kâh kızarıp, kâh sararak gözlerini kızın göz bebeklerine dikerek: «Davranışım büyük bir kabahat ise affediniz? Ne yapayım, gönlüme söz anlatamadım» manasını bin türlü ümitsiz tavırlarla anlatmaya çalışıyordu. O gece aralarında başlayan bu bakışla duyguları anlatma işi bir sevişme başlangıcı demekti. Fakat Şemi, bunları ayırt edemiyor, mürebbiyeyi darıltmış olmaktan başka bir şey düşünmüyordu.

Çocuğun o akşam kederinin şiddetinden gözlerine uyku girmedi. Ertesi gün okula gitti. Zaten anlamadan ezberlediği derslerini bu hafta hiç ezberleyemedi. Gündüzleri zihni hep kızın hayali ile uğraşıyor, geceleri ancak bir kaç saat daldığı ıstırapla dolu uykusu içinde de ondan başka bir şey görmüyordu.

Ertesi hafta yalıya döndüğü zaman yüzüne dikkatle bakan olsaydı hayli zayıflamış olduğunu anlamakta zorluk çekmezdi.

Bu dikkati Anjel'den başka kimse etmedi. Mürebbiye, başardığı işi kendi kendine tebrik etti.

Çocuk, efendi babasının önüne çıktı. Hemen tahta başı imtihanına çekildi. Birinci suale karşı sustu. İkincisinde dili büsbütün tutuldu. Üçüncüsünde falaka emri verildi. Çıplak ayağına yediği on iki değnek o hafta çektiği acıların tuzu ve biberi yerine geçti. Fakat o akşam Anjel'den gördüğü iltifatlı bakışlar bu acıların hepsini unutturdu.

Yemekten sonra mürebbiye ile bahçede buluştular. Aralarında dereden tepeden söz oldu. Şemi, tutuk tutuk karşılıklarla kızı epeyce eğlendirdi. Sonunda söz «aimer» fiilinin çekim suretine dayandı. Anjel, gülümseyerek acayip bir tekdirle dedi ki:

— Ayıp değil Şemi Bey, sen çocuk böyle lakırdı öğretti?

—

— Niçin cevap vermez?

— Korkuyorum matmazel.

— A, bah! ben «antropofaj» (yamyam) adam yiyecek? Ben değilim canavar Niçin korkar?

— Size canavarsınız demiyorum. Sizi gücendiririm diye çekiniyorum.

— Ne vakit korkuyor çocuk böyle lakırdı öğretmiyor.

— Ne yapayım matmazel, benim elimde mi? Birkaç haftadır ne çektiğimi siz bilir misiniz?

— Ne çekiyor, bana söyleyecek.

Şemi'ye bu müsaade pek cömertçe göründü. Sevinçten ileri gelen fazla yürek çarpıntısı kalbinde fıkır fıkır bir şeyler kaynatıyordu. Zavallı nefes alamayıp tıkanacak bir hale geldi. Bütün acılarını anlatmak istediği halde iki kelime söyleyemez oldu. Bir iki kekeledi. Sonunda bütün aşk itiraflarını hıçkıra hıçkıra ağlayarak Anjel'in ayaklarına kapanmaktan ibaret kaldı.

Mürebbiye, çocuğu omuzundan tutup kaldırarak:

— Yetişir... yetişir... dedikten sonra sicim gibi sevda yaşları akan yanaklarından birine okşar gibi hafif bir fiske vurarak hızla savuşup gitti. Bu fiske, bütün o göz yaşlarını karşıla-

yacak bir mükâfat, ümit kapısını iki kanadı ile birden açan bir iltifat idi.

Şemi, o bönlüğü ile beraber bunu anlamaktan âciz kalmadı.

Kendi kendine bahçede biraz daha denize karşı oturdu. Sevdalı bakışları önünde açılan bu saadet ufkunun sınırlarını görmeye uğraşıyor, bütün varlığını sarsan bu ümitle genç kalbi kâh gökte, kâh su üstündeki dalgalar içinde titreyen hesapsız yıldızlarla titriyordu.

Demek kaç haftadır çektiği sevgi acılarına sevgilisi de tamamıyle yabancı değilmiş. O da seviyormuş... Hiç sevmese o fiskeyi yanağına vurur muydu? Ne kadar olsa kadındır, kendine karşı göz yaşları içinde sessizce yapılan bu aşk ilânını iyi kabul ettiğini bundan daha aşikâr bir işaretle belli edemez. Şemi erkektir. İşi bundan ileri götürmek gibi önemli bahis ona aittir. Önüne açılan bu sevgi kapısından içeri ilk adımı nasıl atmalı? Şemi iki saat kadar işte bunu düşündü. Doluya koydu olmadı, boşa koydu olmadı. Çünkü her neye karar vermiş olsa yapmaya zaman yoktu. Önünde bir yarınki cuma günü vardı. Akşam üzeri okula gidecekti. İşi böyle karışık bir halde bıraksa gene bu hafta okulda gözlerine uyku girmeyeceğini pek iyi biliyordu. Uykusuzluk ne ise ne... ya derse çalışmamak! Ya onun acı neticesi olan falaka!

Neye karar verecekse bunu yarına bile bırakmadan hemen bu o gece yapmak, her suretle hayırlı olacağını düşündü. Bu gece herkes yatıp da el ayak çekildikten sonra mürebbiyenin odasına gitse, nazik elleriyle yanağına onun vurduğu fiske gibi oda kapısına hafif bir fiske vursa acaba nasıl olur? Kapıyı açıp kendisini kabul eder mi, etmez mi? Bu düşünce ile bütün vücudunu ilkin bir ter, sonra bir şiddetli ateş sardı. İstediğine bu kadar yaklaşmış olmayı görmek kendini hem sevindiriyor, hem de korkutuyordu.

Bu düşünceleri arasında vakit epey geçmişti. Titreye titreye yahya girdi. Odasına çekildi.

Yalıda mürebbiye Anjel'e verilen oda koruya bakıyordu. Dehrî Efendi bütün ev halkına gösterdiği sert muamele dışın-

da, mürebbiye hakkında pek ziyade saygı gösterdiğinin açık bir delili olmak üzere ona ayırdığı odayı süse düşkün bir kadına hoş görünecek surette döşettirmişti.

Duvardaki havaî mavi zemin üzerine yaldız çiçekli en âlâ cinsinden bir Fransız kâğıdı, kıymetli iki üç tablo, oymalı maun kornişlerden inen hah perdeler, göbeği beyaz, kitabesi al nefis bir Uşak halısı, bir kanape, iki koltuk, bir şezlong, bir ceviz yazıhane, kameriyeli, tül cibinlikli bir yaldızlı karyola, bir aynalı dolap, bir lavabo, mürebbiyenin odasını oldukça hoş göstermekte idi. Yalnız karyolanın baş ucuna alafrangalık âdetince lâzımlı sayılan bazı çanak çömlek koymak için olan küçük dolap yerine koskoca bir dolaplı büro konulmuş olmasından başka odanın döşemece bir kusuru yoktu.

Dehrî Efendi tarafından, odanın döşemesinde gösterilen bu dikkat ev halkınca bir hayli dedikoduya yol açmış, bu gibi işlerde her zaman ön ayak olan kâhya kadın Eda Hanım kaşlarını kaldırıp ağzını yayarak, «Efendi'nin niyeti mürebbiyeyi odalık almak» olduğunu gizlice her kulağa ulaştırmaktan geri durmamıştı.

Bu odada mürebbiyenin malı olarak lavabo üzerinde bazı tuvalet eşyası ile karyolanın baş ucundaki büronun üzerine konulmuş, fildişinden yapılma bir «krüsifi» (yanı İsa'nın haça gerilmiş olduğunu gösterir bir heykel), beş on kitap ve birkaç kat elbiseden ibaretti.

O akşam mürebbiye dalgın bir halde odasına girdi. Çünkü oynamasını tasarladığı komedyanın ilk perdesi açılmak zamanı gelmişti.

Uzun ayaklı, pembe karpuzlu, al atlas abajurlu lambasını yaktı. Karyolanın baş ucundaki büronun üzerine koydu. Aynalı dolabın karşısına geçip fistanından başlayarak birer birer bütün esvabını çıkardı. İnce beyaz ketenden kolsuz, yakası açık gecelik gömleğini giydi. Memelerine kadar açık olan o geniş yakasını aşağı tarafı çepçevre tül olduğu için o gömlek vücudu örtmekten çok, gümüş gibi bembeyaz bedene hayalî, göz alıcı bir yarı mahrem letafet verdiğinden, berrak dalgalar içinde yüzen su melikeleri, tan bulutlarına bürünmüş mitoloji perileri

gibi o hafif örtü, çıplak bir vücutta gözün bulamayacağı şairce zevki, tabirime müsaade varsa, gizli nükteleri tamamlıyordu.

Mürebbiye, aynada çıplak pazılarını, bütün endamını su içinde şeklini görüp de kendine âşık olan peri kızı gibi uzun bir tutkunlukla seyretti. Omuzlarından aşağı beline doğru çözüp salıvermiş olduğu kumral saçları içinden başını küskünce birkaç defa salladı. Galiba o güzel çehre, bu latif endamına kaderinin göstermiş olduğu insafsızlığa karşı şikâyet ediyordu. Paris'te kendi meslek arkadaşları bulunan kadınlardan birçokları süs, ihtişam, servet içinde yüzüyorlardı.

Kendisi ise, yabancı bir memlekette, ömründe hatır ve ha yaline getirmemiş olduğu mürebbiyelikle Dehrî Efendi'nin emri altında yarı mahpus bir halde yaşıyordu. Efendi, öfkeli huyu, evinde olan disipline son derece dikkati yüzünden mürebbiyeyi tutarken sık sık sokağa çıkmamasını ilk şart olarak ileri sürmüştü. Türlü sefahat yerlerinde her gece başka bir erkekle zaman geçirmeye alışmış bir kadına bu mahpusluk bir belâ zindanından daha zor görünmez mi? Kaç zamandır yalıdakilerden başka erkek yüzü görmediğinden Şemi ve Sadri Beyler kendine pek şirin görünmeye başlamış, hatta Amca Bey, ahçıbaşı bile zihninde, iltifattan uzak tutulmaması gereken kimseler ehemmiyetini kazanmışlardı. Bu akşam bahçede Şemi ile aralarında geçen vakaya göre, delikanlının bu gece odaya hatır sormaya geleceğini kuvvetle umuyordu. Aynaya bir zaman daha baktı. Kadınhk duyguları iyice coştu, gözlerinden dökülen hazin bir kaç damla yaşı parmakları ile sildi.

Aynadan çekildi. Büronun önüne geldi. Oradaki salibe baktı. Ağlarken gülmeye başladı. Onu oraya kendinin dindarlığına Dehrî Efendi'yi inandırmak gibi riyakâr bir düşünce ile koymuştu. İşte ona gülüyordu. Konsolun üzerinde Fransızca bir İncil, Bossuet'nin «Tanrı Bilgisi ve Nefis» adh eseri ve onlara benzer birkaç din kitabı vardı. Bunları hiç okumazdı, fakat gösteriş olmak için hep orada bulundururdu.

Kendinin en çok sevdiği ve uykusu kaçtığı gecelerde okuduğu «Les Aventures d'un garnizon», «Un Mari trompé», «Les

Amours du Lit», «Chevalier de Foblas» çeşidinden olan kıymetli kitaplarını kimsenin göremeyeceği yerlere saklardı.

Bu gizli kitaplardan «Les Tableaux vivants» (yani «Canlı levhalar») adında olan bir tanesini çıkardı. Kapısını aralık bırakarak kitapla döşeğe girdi.

Gelmesini beklediği Şemi, çocukça utangaçlığına kapılıp da acaba gelmeyecek mi? Çocuğun gelmemek ihtimalini düşündükçe soğuk sudan kızgın tavaya atılmış balık gibi her yanını kaplayan ıstırap ateşinin kalbini cızlattığını duyarak çırpıntılarıyle karyolayı yerinden sarsıyordu.

Sonunda bu bekleme elemi o kadar şiddetlendi ki, elinde tuttuğu kitaptan bir kelime bile anlamayacak bir hale geldi. O aralk. evet, işte o arahk hafif bir kapı gıcırtısı işitildi. Müirebbiye göz kuyruğu ile baktı. Şemi'nin beyaz gecelik entarisiyle odaya ilk adımını atmış olduğunu gördü. Fakat gıcırtıyı işitmemezlikten, içeri gireni görmemezlikten gelerek bütün vücudunun titremesini tutmaya, yüzüne yapmacık bir sakinlik vermeye uğraşarak dalgın bir halde yarı kapalı bulundurduğu gözlerini elindeki kitaba dikti.

Karyolanın baş ucundaki pembe karpuzlu lambadan, bahar gurıplarına güneş kursunun büyüleyici bir kızıllıkla yüksek âlemlerden her tarafa bir muhabbet rengi yağdırmasını andırır yolda dağılan renkli, saf, sevdalı bir ışık abajurun al ipek dantelli kenarlarından süzülüp tül cibinliğin ince deliklerinde bir ikinci süzülmeye uğradıktan sonra beyaz çarşaf, tenteneli yastıkları içinde —sevda nuru döken bir ayın su üstüne düşürdüğü gül renk[illegible] nurların kucağında dolaşmaktan yorulup da bitkin kalmış gibi— yatan Anjel'in dört köşe bir yastığa dayadığı nazlı başından nura karanlık atıldığını göstelrir bir letafetle omuzlarından aşağı dağılan saçlarını, gömleğin dantelleri içinde kabarmış göğsünü insanın hayal ettiği peri masallarından bir levha gösterir gibi aydınlatmıştı.

Zavallı Şemi, odaya attığı ilk adımda bu akıl oynatan manzarayı görünce bir büyü rüzgârı ile bütün zihin ve beden kuvvetleri felce uğramış gibi ikinci adımını atamayıp orada kaldı.

Anjel, okumak ile meşgul, pek dalgın görünmekle bera-

ber göz ucu ile çocuğun her hareketini tetkik edip duruyordu. O manzarayı seyretmekten âşıkında hasıl olacak sevda çılgınlığının son dereceyi bulması için mürebbiye gözlerini kitaptan ayırmıyor, Şemi de seyre dalmış halde öyle duruyordu.

Sekiz on dakikaya kadar bu hal sürdü. Şemi, birdenbire elektriklenmiş gibi durduğu yerde titredi. O tesir ile bir iki adım daha atıp odanın ortasına geldi. Bu defa artık mürebbiyenin görmemezlikten gelmesine imkân yoktu. Yastıktan hafifçe başını kaldırıp güya gelenin içeri girdiğinden hiç haberi yokmuş gibi ilkin dalgınca etrafa bir göz gezdirdi, sonra gözü Şemi'nin parıl parıl parlayan gözlerine rastlayınca, yapmacık bir telâşla elinden kitabı atıp iki avucuyle yüzünü kapayarak:

— Mon Dieu! qu'est-ce je vois (Aman yarabbi, ne görüyorum?) şaşkınlık çığlığı çıkardı. Sonra:

— Quelle folie!. Vas-t-en,!. (Ne delilik haydi git! Haydi!) diye hafif hafif haykırmaya başladı.

Şemi, bu kovma kelimelerini anlayacak kadar Fransızca biliyordu. Fakat zavallı o aralık Fransızcayı değil, ana dilini bile unutmuştu. Kelimelerin manası zihnine girmiyor. O, yalnız pembe ışıklar içinde, tüllere, dantellere gömülmüş bir sevgi kaynağından, göklerden gelir gibi bir mızıka sesi işitiyordu. Şemi, birkaç adım daha ilerledi. Vücudunun titremesi kendinde ayakta duracak kuvvet bırakmadı, karyolanın ayak ucuna yığılıverdi.

Mürebbiye, âşıkını odadan çıkaramamasından doğan yapma bir küskünlükle döşeği içinde yüzüstü döndü. Başını iki eli arasına aldı. Mırıl mırıl bir şeyler söyleyerek fıkır fıkır kaynamaya başladı. Ağlıyor muydu, gülüyor muydu? Bunu anlayabilmek o heyecan halinde bulunan Şemi'nin değil a, aklı başında bir adamın bile harcı değildi.

O döşeğinde türlü vücut dalgalanmaları ile mırıldanırken Şemi göz yaşları seli ile yere kapandı. Bir şeyler söylemeye, anlaşılmaz ricalarda bulunmaya, affolunmayacak aflar dilemeye başladı.

Şu buhran anının sürmesi dakikadan dakikaya ikisinin kuvvetini kesiyor, baygınlığını artırıyordu. Sonunda mürebbi-

ye âşıkını dışarı çıkarmak için hangi tedbire baş vuracağını bilemediğini gösterir, insanda güç bırakmayan çekici bir bakışla delikanlının yüzüne baktı. Bu bakıştan kıvılcımlanan sevda şimşeği Şemi'yi, dünyayı görmez bir hale getirdi. Hemen yerinden fırladı. Göz açıp kapayacak bir zaman içinde oda kapısının anahtarını çevirdi.

IV

MÜREBBİYENİN o yalıya geldiği günden beri zavallı Amca Bey her gece rüyasında kamburunu düzelmiş görüp seviniyor. Fakat sabahleyin gözlerini açıp da gene çıkıntının o çıkıntı, gene boyun o boy olduğunu, elleriyle tekmil vücudunu yoklayarak anlayınca, kederinden âdeta ağlamalı oluyordu. Fakat bu kederini, Anjel'in iltifatından büsbütün mahrum kalmak gibi ümitsizlik derecesine hiç bir vakit vardırmıyor, kendi kendine derin derin düşünüp türlü ümit ve başarı yolları buluyordu.

Aynanın karşısına geçip kamburunu saklayarak yalnız yüzünü derin bakışlarla muayene edip kaşlarını âdeta beğeniyor, gözlerini sevimli buluyor, fakat zayıf yanakları, koca dudakları, bir karış kulakları için öyle güvene güvene güzeldir diyemiyor ise de bunları büsbütün çirkin bulmaya da bir türlü gönlü razı olmuyordu.

Yüzünün güzelliğine adamakıllı kendini kandırdıktan sonra, aynada biraz yükselip kamburunu da gözden geçirmeye cesaret ederek kendi kendine, yüz güzel olduktan sonra arkada biraz tümsek bulunmasının boy bos düzenini pek o kadar bozamayacağı hakkında deliller ileri sürüyor, hayalinde o çıkıntıyı biraz küçültüyor... Hah şöyle, biraz ufalsa, bak vücuduma nasıl bir levent şekli gelecek yolunda tutturduğu ham isteğini gide gide pek ileri sürerek kamburunu bir varmış bir yokmuş farz edecek bir dereceye kadar varıyordu.

Bir aralık da kusuru hiç kendi vücuduna mal etmeyerek terzilerde bulur, «Sanatta mahir, eli düzgün bir terzi olsa elbisemin pamukla beslenecek noktalarını güzelce bilse vücudum mum gibi olur» diye terzilere atıp tutardı.

Amca Bey, Beyoğlu'nda kavga etmedik terzi bırakmamak suretiyle birkaç kat elbise yaptırttı. O arkadaki çıkıntıyı gözden gizlemek için terzilerin elbiselere diktikleri pamuklardan başka Amca Bey, kendi tertibi olan ufak yastıkları da sırtına düzgünce yerleştirmek suretiyle her gün o elbiselerden birini giyerek tümseğini yalnız dost ve düşmandan değil, kendi gözün-

den bile gizlemeye muvaffak olarak kendinin artık boylu boslu bir delikanlı olduğuna şüphesi kalmamıştı.

İnsan ne kadar uzun boylu, ne derece güzel yüzlü olsa o güzelliğe başka bir parlaklık verecek olan süslenme çarelerine baş vurmaktan geri kalabilir mi? Amca Bey bu önemli işi de göz önünde bulundurarak tuvaletine son derece dikkat etmeye karar verdi. Her sabah kalkınca yüzüne bir ustura gezdirmek, yarı göğsüne kadar kokulu sabunlarla yıkandıktan sonra pembe «lüs» pudrasıyle yanaklarına renk ve yumuşaklık vermek, bıyıklarını kozmetiklemek, saçlarını türlü tuvalet sularıyle taramak kendisinin en mühim gündelik işleri sırasına geçti.

Kendisine bu çeki düzenleri verdikten ve «efendi» kalıbına çektirdiği ensiz fesini ayna karşısında yirmi dakikalık bir zaman harcayarak güzelliğinin parlaklığını iki kat edecek bir halde başına giydikten sonra kendini mürebbiyeye göstermek için, onun gözüne ilişilecek yerlerde gezinmeye çıkardı. Bazen Anjel ile verdiği hafif bir baş selâmına karşı Amca Bey yerlere kadar eğilip derin bir reverans yapar; aldığı o acayip vaziyette başı büsbütün kaybolup meydanda yalnız kamburu kaldığından hiç haberi olmazdı.

Bazen bahçeden zarif bir çiçek bularak onu matmazele takdim eder. Kızın, çiçeği gülümser bir çehre ve «Mersi mösyö» sözüyle alıp göğsüne iğnelediğini görünce «Bu kızın mutlak bende gönlü var. Benim yanımda çiçeği oraya takmak elbette bir şey demektir.» Fakat ne demektir? İşte Amca Bey bunu gündüzleri yemez içmez, geceleri uyumaz düşünür.

Kızla görüşmek için uygun bir bahane bulmaktan âciz kaldığı günler eline Fransızca bir kitap alıp çetin, fakat hep aşk ve alâkaya ait bir ibare seçerek ve anlayamadığını söyleyerek mürebbiyeye kelime kelime mana verdirir. Kız «sevda, muhabbet» sözlerini tatlı tatlı, hazin hazin söyledikçe Amca Bey'de el ayak titrer, boğazına bir şey tıkanır. Hemen diz çöküp yalvararak aşkını ilân etmek için bir yol arar. Lâkin o zaman kamburundan başka bütün varlığını kaybettiği için söylenecek bir söz bulmak değil, bildiği kelimelerin bile manalarını unutur.

Amca Bey birkaç gece: «Ah bu çocukça utangaçlığım muvaffakiyetime engel oluyor, sevgilime zarif bir yolda muhabbetimi arz etmek için iyi bir bahane bulabilemeyecek miyim? Bu cesaretsizlik beni bitiriyor. Bakışımdan kızın da müteessir olduğunu anlıyorum. O da fenalaşıyor, ben de. Lâkin ne çare, gerçeği bildirmek için ikimizde de cesaret yok ki... Ciddî muhabbetler böyledir. İki sevgili birbirlerine her tavır ve hareketleriyle sessiz olarak gerçeği anlatırlar da «Seni seviyorum» sözünü söylemeye cesaret edemezler. İşte bizim halimiz de öyle. «Aman yarabbi, nasıl edeyim?» diye sabahlara kadar dayanılmaz rahatsız düşüncelerle döşeğinin içinde dört döner.

Sonunda Arşimet'in idrostatik kanunu buluşu gibi bir telâşla yerinden fırlar, «Buldum! Buldum!» diye haykırarak enine boyuna odayı dolaşmaya başlar.

Aşkını ilân için bulduğu yol, Amca Bey'in aklına gülünecek kadar sade, fakat kendine pek zarif ve hele son derecede alafranga görünür.

Zavallı sevda hastasının, iç ateşini bildirmek için keşfettiği bu kimsenin gitmediği zarafet yolu nedir bilir misiniz?

Sabahleyin erkenden kalkacak. Her zamankinden çok bir dikkatle giyinecek, kuşanacak. Aşkını bildirmek için Fransızca bir iki cümle tertip edecek, gene bahçeden güzel bir çiçek bulup onu âşıkane bir tavırla sevgilisine vereceği sırada hazırladığı cümleleri dokunaklı bir tarzda söyleyecek.. Fakat o cümleleri nasıl tertip etmeli? Hele şaşırmadan nasıl söylemeli? Amca Bey'in ana dilinde konuşurken bile sepet derken set demeye ağzı alışmış.

Amca Bey, ilkin cümleleri tertibe, sonra güzel anlatma işini meşke karar verdi. Öyle kısa ve içe dokunacak cümleler arar ki, söylenişte söz, fakat tesir bakımından dayanılmaz birer ateş parçası olsun. Zavallı adam saatlarca düşünür, düşünür Nihayet şu: «Mademoiselle! je suis un amoureaux désespéré, ayez pitié de moi!» (Matmazel! Ümitsiz bir âşığım, bana acıyınız.) cümlesinden başka Fransızca söze benzer bir şey bulamaz.

Her sözün kuvveti, söylenişte ona verilecek tesir yüzünden olur. Cümle bulundu. Şimdi onun ehemmiyetli olan söyleyiş tarzı kaldı. Şu sözlerle içinin yanıklığını anlatırken yüzüne hazin bir letafet, vücudunun her uzvuna kelimelerin tesirlerine uygun bir kırıklık döküklük vermek gibi zor işi adamakıllı provaya karar verir. Kendi kendine der ki: «Şu bardak kapağını sevgilime vereceğim çiçek farz edeyim. Şüphesiz ben de gene benim. Meselâ, şu aynanın yanında duran koltuk da Matmazel Anjel olsun.»

Amca Bey, kapağı çiçeğe, Anjel'i koltuğa, kendini yine kendine benzetmek gibi, zekâsının kuvvetine apaçık bir ölçü sayılacak şu benzetmelerde bulunduktan sonra başını sağa, kamburunu sola; kamburunu sağa, başını sola eğerek salıntılı bir yürüyüş hiç bir aktörün taklit edemiyeceği garip bir tavır ile koltuğa doğru yürür. O dört ayak sevgilisine yaklaşınca kamburunun ağırlığını sağ dizine yükletmek suretiyle diz üstü gelip bardak kapağı bulunan ve boş olan iki elini yalvarır tarzda birden uzatarak:

— Mademoiselle! je suis un..., der. Çarpıntısının şiddetinden cümlenin alt tarafını bir türlü getiremeyip durur. Bu hayalî aşk ilânına verdiği ciddiyet kendisini —karşısında duran koltuğu sahiden Matmazel Anjel zannettirecek— bir his yanılmasına düşürür, zavallı utancından ter dökmeye başlar. Yerinden kızara bozara kalkıp nazik bir şekilde bir reverans yaptıktan sonra koltuktan «fazla çarpıntısının bu defa yoluyla maksadı anlatmağa engel olduğu» yolunda af diler. Bir ikinci muhabbet ilânı merasimine daha girişir. Bu ikincisindeki muvaffakiyeti birincisinden pek farklı olmaz.

Amca Bey, kırıta kırıta koltuğa kadar yürüyüp diz çökerek Fransızca iki kelime mırıldandıktan sonra, «Yine olmadı» diye işe yeniden başlamak suretiyle bir buçuk, iki saat kadar vakit geçirir. Böyle diz çöke kalka dizlerinde ne güç kalır, ne kuvvet... sonunda baygın bir halde döşeğine serilir.

Sabah olur. Gece, koltuğa karşı muhabbetini anlata anlata vücudunu kaplamış olan yorgunluktan hiç bir tarafını kı-

mıldatamayacak bir hale gelmiş olduğunu anlar. O gün matmazele edeceği «ilânı aşkı» ertesi güne bırakmak zorunda kalır.

O gece, gene oturur düşünür. Bu defa da «Matmazel! Ümitsiz bir âşığım. Bana acıyınız» diye tertiplediği cümleyi pek manasız, pek bayağıca bulur. «Ümitsiz» kelimesini niçin söze katmalı? Yok. bu cümleyi değiştirmeli, daha şairane, hakimane sözler bulmalıyım, der.

Amca Bey bir hafta kadar uğraşır. Birçok cümleler tertip eder, sonunda onların içinden şu: «Matmazel, âşıkane ihtiramlarımı lütfen kabul buyurursanız gülümle beraber kalbimi size takdim ederim» mealinde olan:

«Mademoiselle! si vous daignez agréer mes amoureux hommages, je vous offre mon coeur avec ma rose» cümlesini pek beğenir. Bu sözleri pek zarif, pek şairce, hakimce, hatta yürek paralayıcı bulur. Kuvvetli bir şairin manzum yazdığı trajediye hoş bir başlangıç bulmuş olmasına benzer bir sevinçle o geceyi geçirir.

Sabah olunca ayna önünde boy göstererek en cici esvabını giyinir. Açık renk bir pantolon, siyah bir bonjur, beyaz bir kravat. üstünde ok şeklinde bir pırlanta iğne, ellerinde beyaz **güderi eldivenler** Amca Bey'i bazı komedyalarda âlemi güldürmek için jön prömiye rolüne çıkan ihtiyar kambur oyunculara benzetir.

Mürebbiyenin kıvrak güzelliğine işaret olmak üzere bahçeden her bir yaprağı tam olarak açılmış beyaz bir gül, kendi dilbazlığından kinaye olarak da bir şakayık koparır. «İşte şu gül, matmazel. Bu şakayık da benim» diye şu benzetme inceliğinden dolayı kendi kendini alkışlayarak bir kurdele ile iki çiçeği birbirine sımsıkı bağlar.

Öğle yemeğinden sonra ikinci derse başlamazdan önce mürebbiyenin ta tepede doğu tarafındaki bir korucuk içinde yüksek gizli bir sevda yuvasında bir saat kadar kendi kendine oturmak âdeti olduğunu Amca Bey bildiğinden, okula giderken adresini ezberleyen bir çocuk gibi o Fransızca sözleri okuya okuya oraya doğru yollanır.

Yokuştan kuvveti, heyecandan nefesi kesile kesile istenen

yere kadar çıkar. Bakar ki matmazel koyu gölgeler içinde, yeşillikler arasında fıstık dalından yapılma bir koltuğa oturmuş kitap okuyor.

Kambur âşık haftalarca prova ettiği o maymun sallantısıyla sevgilisine doğru yürür. İlkin yerlere kapanırcasına selâm işini yapar. Sonra ihtiram ile dizlerini yere dayar, titrek eliyle çiçekleri uzatıp öksüre tıkana:

— Mademoiselle! si vous daignez agréer mes amoureux hommages, je vous offre mon coeur avec ma rose, diye tertiplediği Fransızca cümleyi o kadar anlaşılmaz bir surette seslendirerek söyler ki, mürebbiye kelimelerin bazılarını yanlış anlayarak hemen bir kahkaha salıverir: «Hakikaten bu hal pek şık efendim... Bana gönlünüzle beraber kamburunuzu takdim etmeniz size mahsus bir incelik midir?» demek olan:

— Ah!.. vraiment, Monsieur, c'est très chic ça! Est-ce une galanterie à votre façon que de m'offrir votre coeur avec votre bosse? cevabını verince Amca Bey bütün bütün şaşırır. Biri «gülüm», öteki «kamburum» demek olan «Ma rose» ile «Ma bosse» kelimeleri arasındaki mana farkını ve söyleniş farkını hiç seçemeyecek bir hale gelip her ne olursa olsun bir cevap vermiş olmak için:

— Oui, Mademoiselle! je vous offre mon coeur avec ma bosse (evet, Matmazel, size gönlümle beraber kamburumu takdim ediyorum) sözlerini aptalca ağzından kaçırınca bu ihtiyarsız maskaralık Anjel'in o kadar hoşuna gider ki oturduğu fıstık dalından koltuğun üzerinden yarı beline kadar arkasına sarkarak tepine tepine güler.

Ciddî bir sevgi anlatmaktan çok bir sevda komedisine benzeyen şu yeni yolda kambur takdimi Amca Beyi'n aşkta başarısının yüzde doksanını temin eder.

Birkaç akşam sonra, Amca Bey de, yeğeni Şemi gibi mürebbiyeyi bir gece ziyareti ile şereflendirmek bahtiyarlığını elde eder.

V

SOFRADA yeneceklerin sıralandığı gibi tatlılar, birkaç saaan sonra getirilir. Bu âdete uyarak mürebbiye de Sadri'ye olan iştahını sona saklamıştı.

Sadri, o evde damat olduğundan karısı Melâhat'tan fırsat ele geçirip de mürebbiye ile aşk alışverişine istediği gibi vakit bulamazdı. Melâhat'in kendi güzelliğine son derece inanmış olması, kocası Sadri Bey'in kendi üzerine gül koklaması gibi bir ihtimali hatır ve hayaline uğratmadığından kocasını şundan bundan kıskanmak gibi densizliklere kalkışmak âdeti değil ise de Sadri, karısının şu safça güvenmesini kazanmış olmakla beraber şüpheyi çekmekten çekinerek gidip lüzumlu lüzumsuz sebeplerle mürebbiye ile konuşamazdı.

Gündüz karısıyle hemen her vakit beraber bulunmak, gece yattıkları odadan hiç ayrılmamak gibi bazı zorluklar mürebbiye ile aralarında bir samimiyet kurma yolu bulmak işine engel oluyordu.

Sofrada, bahçede birbirlerine olan o garip bakışlarından mürebbiye ile Şemi ve Amca Bey arasında gizli bir pandomima başlamış olduğunu anlamakta Sadri güçlük çekmedi. Amca Bey'le Şemi'nin mürebbiyeye gönül kaptırmış olmalarına ihtimal veriyordu. Fakat birinin vücutça yanın yumruluğuna katılan budalalığını, ötekinin çocukluğunu, toyluğunu düşünerek her ikisinin de mürebbiye tarafından kabul görmeyeceklerine hüküm veriyor, mürebbiyenin orada bunlara gösterdiği gülümsemeleri alaya veriyordu.

Sadri, bir hayli müddet hiç de doğru olmayan bu hükmünde devam etti. Sonra gözüne çarpan bazı haller gözünü açtı, ilk hükmünü zayıflattı.

Amca Bey'in her gün kukla gibi giyinip tuvaletine haddinden ziyade dikkat etmesini, Şemi'nin günden güne zayıflayarak sararıp solmasını pek de kayıtsızlıkla göremez oldu. Hal ve mevkiin müsaadesi derecesinde bunların hareketlerini tetkike, şu tuhaf pandomima perdesi arkasında olan gerçekleri araştırmaya karar verdi. Onun da gönlü mürebbiyeye akmıştı. Gece gün-

düz bütün vaktini şu bilmecenin çözülmesine vermesi, arada bir mürebbiyenin iffetinde şüphe uyandıracak hallere rastlaması kendini ümitlere düşürerek kalbindeki bu duyguyu şiddetli bir sevda haline getirmişti. Yavaş yavaş Amca Bey'le Şemi'den mürebbiyeyi kıskanmaya, mürebbiyenin onlara gösterdiği gülümsemeleri —isterse alaydan başka bir şey olmasın— âdeta çekememeye başladı.

Amca Bey'le Şemi'nin hal ve hareketini tetkikten bir an bile geri durmadığı için bir gün baktı ki Şemi, kız kardeşi Nezahet'i odanın bir köşesine sıkıştırmış «aimer» (sevmek) fiili çekimlerinden bir şeyler öğretiyor. Oda kapısından gizlice dinledi. Delikanlının mürebbiyeye aşkını ilân için aptallığına hiç yakışmayan yeni bir yol bulmuş olduğunu anladı. Şemi'nin bu hareketine pek hiddetlenmekle beraber bu zarif usulü tadile değer görerek kendi de Vahip'i bulup «adorer» (perestiş etmek) fiilinin çekim şeklini çocuğa öğretti.

Bu üçlü sevda ayrı ayrı bacalardan fitili aldı. Yalnız Sadri, Amca Bey'le Şemi'nin mürebbiyeyi sevdiklerini biliyor, fakat bu iki budala meselenin böyle ortak bir sehpa üzerine kurulduğundan haberleri hulunmuyordu. Sadri'nin bu bilgisi de, Anjel'in iki kıt akıllı âşıkına gösterdiği gündüzkü gülümsemelerinin gece ziyaretlerine kadar ilerlemiş olduğu derecesine varmamıştı.

Sadri, mürebbiyeyi kendine lâyık buluyor, kızın o yalıda kendine bir âşık seçmesi lâzım gelse bu seçilecek âşığın ancak kendisi olabileceğine hüküm veriyor, Amca Bey'le Şemi'nin kızdan bekledikleri sevgi ve kabul ümidini birer ham hayal olarak alıyor, eğer boş ümide kapılmış iki âşık sevgiliye yanaşmaktaki ısrarlarını aşırırlar, sevda ateşlerini endişe verecek derecede taşırırlarsa bir çocukla bir kamburu kündeden atmayı güç bir şey saymıyordu.

Bu üç sevdalıdan mürebbiyenin hoşuna en çok gideni gerçekten de Sadri idi. Birbirine içindekileri anlatmaktaki zorluk öteki ikisinin yanında Sadri'nin kadrini mürebbiyece iki kata çıkarıyordu.

İlk kıvılcımı «adorer» (perestiş etmek) fiilinden alan bu

sevda başlangıcı yavaş yavaş çekimce genişleyerek sonunda Sadri de o bildiğimiz odada mürebbiyenin gece ziyareti iltifatına nail oldu.

İş o kadar gariplik peyda etti, o kadar çatallaştı ki, üç erkeği değil, sekizini, onunu birden, birinin varlığından ötekine koku duyurmadan idare etmekteki ustalığına ve idmanına tam güvenen Anjel bile başladığı bu üçüzlü gönül komedyasında pek ileriye varmış olduğunu, başlangıç gülünç ise de girişin sonu pek acıklı, belki de tehlike gösterdiğini, bu gibi karmakarışık sevda işlerinde her zaman başarı göstermiş ve üstün gelmiş olmakla beraber bu defa şu işi yüzüne gözüne bulaştırmadan başa çıkaramayacağını duyar, bu âcizliğini kendi nefsine karşı itiraf eyler gibi olurdu.

Fakat ne fayda! İş işten geçmişti. Aşıkların üçünde de alev saçağa sarmış, korkunç bir filispit ile iş fitili almıştı. «Mızrak çuvala sığmaz» sözüne uygun olarak yavaş yavaş Amca Bey üzerine Şemi'nin dikkati, Amca Bey'in de Şemi'nin sevda işlerine dair gözü, her ikisinin de Sadri üzerinde çekemezlik gözleri açılmaya başlamıştı. Üçünden hiç birisi mürebbiyenin muhabbet kanununda böyle bir üçlü kaidesi kabul ettiğine dair maddî bir delile rastlamamış ise de acayip bir his üçünün de aynı sevgi merkezi etrafında dönüp dolaşan birer peyk halini almış olduklarını kendilerine sezdiriyordu.

Üçünden herhangisi matmazel ile yabancıların göremeyecekleri gizli bir konuşmada bulunabilmek bahtiyarlığına nail olsa öteki iki âşık hakkındaki kıskançlığını, bundan doğan kalp incinmesini içe dokunan türlü kelimelerle sevgilisine anlatmaktan kendini alamayarak kızın sevgisini kendine mahsus bırakmaya, kendi üzerine çekmeye uğraşırdı. Ama Bey, böyle bir konuşmaya muvaffak olduğu zaman tutar Şemi'nin sevdalı bakışlarını beğenmediğini kıza anlatır. Şemi de Amca Bey'in halini pek tuhaf bulmakla beraber, sevgilisini o bakışlardan kıskanmaktan kendini alamadığını Anjel'e söylemekten çekinmez. Sadri ise her iki rakibinin aptalca muamelelerinden pek rahatsız olduğunu vakit buldukça matmazele anlatmaktan geri durmazdı.

Mürebbiyeye gelince, üçünü de kandırmakta çok ustalıklı davranıp, herhangisiyle bir arada olursa öbür ikisi hakkında nefret ve şikâyetlerini bildirir, karşısındaki zavallı gafili, gönlü yalnız onda olduğu yolundaki sözlerle kandırmayı becerirdi.

Anjel, odasına misafir alacağı geceleri son derece bir dikkatle tayin etmek lâzım geleceğini, âşıklardan biri odada iken ötekinin onun üzerine gelmesi meseleyi tamir edilemez hale getireceğini düşünüp bu planı ona göre tertip etmişti.

Şemi, yatılı okulda olduğundan, yalıda yalnız haftada bir gece kalıyor. Mürebbiye öteki iki âşıkına, Şemi'nin yalıda bulunduğu geceler durmayıp evin her tarafını dolaştığını, bazen merak ederek oda kapısına kadar gelip içeriyi dinlediğini söyleyerek çocuğun yalıda bulunduğu gecelerin konuşmak için pek tehlikeli olduğuna Sadri ile Amca Bey'i kandırmayı başarmıştı. Şemi, yalıda bulundu mu Amca Bey kendi odasından başını bile dışarıya çıkarmaya korkardı. Onun için mürebbiye Sadri ile Amca Bey'i bu suretle razı edişi kendisine haftada bir gece Şemi'yi tehlikesizce odasına kabul etmeye meydan vermişti.

Şemi okulda bulunup da her ikisinden birinin gelmesinden ötekine bir şey sezdirmeksizin Amca Bey'le Sadri'nin odaya kabullerine gelince mürebbiye bu işi de oldukça yoluna koymuştu.

Sadri, geceleri hep karısıyle bir odada bulunmak zorundan dolayı, vakitli vakitsiz yatağından çıkarak odasını bırakamaz, bırakırsa da bu hal dışarıda pek az kalmasını gerektirecek bir lüzum üzerine olabilirdi. Damat Beyin yalıda serbest kalabilmesi karısının orada bulunmamasına bağlı idi ki, Sadri için «bahtiyarlık geceleri» demek olan böyle gecelere kavuşmak hemen olmayacak şey gibiydi.

Melâhat Hanım'ın Istanbul'da bir teyzesi vardı. Annesi öldükten sonra bu kadını ikinci bir anne yerine koyduğundan yirmi, yirmi beş günde bir gider, onun evinde kalırdı. Fakat teyzesine gittiği geceler kocası Sadri'yi de çok kere beraber götürürdü. Sadri, aşk buluşmaları için tek fırsat demek olan bu teyze gidişlerinde karısıyle beraber gitmemek için türlü ba-

haneler çıkarmaya başladı. Uydurmalarında muvaffak olduğu zamanlar yalıda serbest kalabilirdi. Sadri'nin servi boylu karısından uzak kaldığı gecelerde mürebbiye Amca Bey'e:

— Bu gece sen çıkmayacak senin oda dışarı... Bu akşam yok Sadri kendi karı beraber, o çapkın bütün gece dışarı geziyor, geliyor benim oda kapım dinliyor, yolunda tehditlerle sırtı sandukalı âşıkını öyle gecelerde yalnız birleşme saadetinden mahrum etmek değil, odasından dışarı çıkmaktan bile menetmeye muvaffak oluyor, kendisi beri yanda o pembe ziyalı odasında Sadri ile bol bol görüşmeye meydan buluyordu.

VI

ANJEL'in şu üç âşıkını birbirinden habersizce memnun etmesi yolunda kurduğu dolabın düzenli dönmesini bozacak bazı hallerin meydana gelmesi şeker renk bu komedyayı âdeta gül pembesi haline koydu.

Şemi'nin okul tatili zamanı geldi. Artık delikanlı gece gündüz yalıdan bir tarafa ayrılmıyor, mürebbiyenin çok sıkı tembihlerine karşı hemen her gece onun odasına girebilmek için sabahlara kadar sofalarda dolaşmaktan kendini alamıyordu.

Uğursuz bir tesadüfle o aralık Melâhat'ın Istanbul'daki teyzesi de hastalanıverdi. Melâhat, ana yarısı saydığı teyzesini şunun bunun kayıtsız ellerinde bırakamayarak kadıncağıza kendi eliyle bakmak için sıkça sıkça Istanbul'da kaldığından Sadri'nin de aşk meydanı genişlemişti.

Mürebbiye, işin sonundaki kötülüğü anlayarak üçüne de gece kabulleri kapısını kapama zorunda kaldı.

Haftalarca süren bu mahrumluk bu üç kederli âşıkı dayanılmaz birer ateşe düşürdü. Hele Amca Bey, sevda ateşinin tesiriyle geceleri topaç gibi odasına girmek için her tehlikeyi göze aldırarak, ne olursa olsun diyen bir cesaretle odasından başını çıkarıyor, korkunç bir hayal gibi dolaşan ya Sadri, veya Şemi'den birinin gölgesi önüne çıkarak bu isteğine engel oluyordu. Bu iki aman vermez rakibin gece dolaşmalarından sofayı boş bulma bahtiyarlığını ele geçirdiği gecelerde yavaş yavaş kâh duvar diplerinden yürümek, kâh dört ayak yerlerde sürünmek ihtiyatları ile türlü çarpıntılar içinde sevgilisinin kapısına gidiyor, geldiğini haber vermek için parmakları ile tık tık hafif hafif vuruyor, içeriden karşılık olarak hiç ses işitemeyince rezeyi karıştırıyor, kapıyı sımsıkı kilitli bularak anlatılmaz bir yoksunluk ateşi ile yana yana odasına dönüyordu.

Gene bir gece Amca Bey ne olursa olsun mürebbiye-

nin odasına gitmeye karar verdi. Odasından başını çıkardı. Koyu birk aranhğa boğulmuş o koca sofanın köşesini bucağını dinledi.

Oh ne âlâ!. karşıki duvara dayalı büyük saatın rakkas sesinden başka hiç bir ses yok. O karanlık, hele el ayak çekildikten sonra o gece sessizliği içinde rakkasın biteviye çıkardığı o tak tuklar gündüzkinden birkaç derece daha büyümüş gibi işitiliyordu. Amca Bey sofaya ilk adımını attı. Ansızın ürkmüş gibi gene geri çekildi. Bir zaman düşündü. Kendi kendine: «Bizim sofanın ortasındaki asma lamba evvelleri her gece sabaha kadar yanardı. Acaba şimdi niçin yanmıyor? Bu geceye kadar ben buna neden dikkat etmedim? İki üç hafta var ki, lamba herkes yatıncaya kadar yanıyor, sonra sönüyor. Hatta bu gece ben odama girerken gene yanıyordu. İşte şimdi sönmüş. Gazını az koyuyorlar da mı sönüyor? Yoksa biri mi söndürüyor? Bu ne hikmet» dedi.

Geceleri hiç âdet olmadığı halde, lambanın böyle sönmesi gerçekten de Amca Bey için dikkate değer bir işti. Fakat zavallının sevgilisini özlemek ile zihninde meydana gelen karışıklık kendinde hiç bir şeyi yoluyla düşünmeye meydan bırakmadan bu işe de gerektiği kadar ehemmiyet vermeyerek, beş on dakikalık bir düşünceden sonra yine kendi kendine: «Sadri ile Şemi, mürebbiyenin bana ettiği iltifatları çekemiyorlar. Geceleri benim, kızın odasına gidip gitmediğimi gözlemek için bu lambayı söndüren o iki çapkından biri olmalı» dedi. Gene ilk kararına uyarak başını oda kapısından çıkardı. İkinci defa olarak her tarafı çok dikkatle dinledi. Hep o saat rakkasının tak tukları... Başka ses yok. Hiç bir yerde çıt olmuyor. İçinden: «Hele şükür baş belâları uyumuş» dedikten sonra, nefes almaya bile korkarak, hırsız gibi yavaş yavaş sofanın ortasına doğru yürümeye başladı.

Mürebbiye,. Sadri, Amca Bey, Şemi'nin hepsinin odaları çok geniş bir sofa üzerinde idi. Yalnız Dehrî Efendi'nin bir kütüphane, bir salon, bir de yatak odasından ibaret bulunan özel dairesi ayrı idi.

Amca Bey, sofa ortasında bulunan büyük masanın yanına geldi. Uzaktan bir kapı açılır gibi hafif bir gıcırtı işitti. Bu gıcırtının arkasından gayet çekingen ayak sesleri duyunca o tarafa bir gelen olduğuna artık hiç bir şüphesi kalmadı. Hemen geri dönüp odasına çekilmek istedi. Lâkin ayak patırtıları gittikçe kendisine doğru yaklaştığından, gelene kendini sezdirmeden oradan savuşamayacağını anladı. Kendine gizlenecek bir yer olarak yavaşça masanın örtüsünü kımıldatıp altına giriverdi. Masa bir buçuk metre çapında, beş ayakla çok büyük bir yuvarlaklıkta olduğundan, Amca Bey iyice gizlenmek için ortaya doğru süründükçe yine o masa altında başka bir şeyin ortaya doğru sürünüp çekildiğini hissetmesin mi? O ne? Amca Bey dışarıdaki ayak seslerinden başka masanın altında hemen kulağının dibinde bu ikinci patırtıyı işitince diri diri kapana yakalanıp da kapan sahibinin geldiğini duyan sansar gibi ne masanın altında durabiliyor, ne de dışarı kaçabiliyordu. Adamcağızı o kadar büyük bir çarpıntı yakaladı ki, kalbinin gümbürtülerini, saat rakkasının tıkırtılarından daha kuvvetle işitiyordu.

Amca Bey, masanın ayaklarından birinin yanına o da o ayaklardan biri imiş gibi cansız bir madde halinde öyle mıhlanıp kaldı. Hiç kımıldamak, kıpırdamak, bir karınca kadar ses çıkarmak istemiyordu. Fakat kalbinin gümbürtülerini önlemek, o şiddetli korku ve çarpıntıdan ileri gelen solumalarını yatıştırmak kabil mi? Tuhafı nerede? Masanın öbür kenarında gizlenen kimsenin de aynı heyecanda bulunduğunu, nefesi nefesine yetişmez derece soluduğunu işitiyor, onun da yürek çarpıntısını kendininki kadar bir açıklıkla duyuyordu.

Masa altındaki bu iki kişi birbirinin heyecanını dikkatle dinleyip ikisi de kendini ötekine tanıtmak için masanın kenarından bir kaçma çaresi aramaktalar iken sofanın öbür ucundan gelen ayak sesleri pıtır pıtır gelip kendi yakınlarından geçtikten sonra gitti gitti, Anjel'in oda kapısı önünde durdu.

Masa altındakilerin bu defa helecanlarının şekli değişti. İkisi de birbirini anlamaktan ve hatta evvelki çekingenlikten

vaz geçip mürebbiyenin kapısı önünde ne olacağına olanca dikkatleriyle kulak vermeye başladılar. Amca Bey olan hali yalnız işitmekle de kalmayıp artık karanlığa epeyce alışmış olan gözleriyle belki bir şey seçebilirim ümidiyle yavaşça örtünün ucunu kaldırarak dışarıyı seyretmeye kadar cesaret gösterdi. Aynı cesaret öteki kimsede de peyda oldu. O da usul usul sürünüp masanın bu seyre en uygun tarafına gelerek örtüyü hafifçe aralık etti.

O sırada Anjel'in kapısı tık tık, ama pek hafif olarak, iki üç defa vuruldu. Masa altında gizlenenler ne olacak acaba diye bekleyerek işte asıl şimdi nefes bile almak istemiyorlardı.

Tık tıklar evvelkilerden biraz daha hızlıca tekrarlandı. İçeriden ses çıkmadı. Bir iki tık tık daha oldu. Gene cevap yok. Bu tık tıkların bir işe yaramadığını gören gece ziyaretçisi ağzını kapının anahtar deliğine uydurup mümkün olduğu kadar alt perdeden bir sesle:

— Sevgili Anjel'ciğim, ben geldim. Kim olduğumu sesimden anlamıyor musun? Öteki sırnaşık budalaların ikisi de uyudu. Burada benden başka kimse yok, ricalarında bulunduktan sonra bu yalvarmalarına karşılık beklerken hemen o dakika içinde merdiven tarafından elinde koca bir lamba ile birinin sofaya doğru geldiğini gördü.

Neye uğradığını anlamaya vakit olmadan beş altı saniye içinde o koyu karanlık içindeki sofa birdenbire gündüz gibi aydınlanıverince kapı önündeki merhamet dilencisi, o zavallı dertli adam kedi görmüş fare gibi kaçacak bir delik bulmak için çarçabuk etrafına bakındıktan sonra masanın altını bir kurtuluş yeri sanarak hemen oraya kapağı dar attı. Zırh delen bir ateşli mermi şiddetiyle masanın örtüsünü itip altına girer girmez tos vuruşur gibi kendi kafası ile başka bir kafa arasında olan şiddetli bir çarpışma zavallı âşıkı âdeta sersemleştirdi. Öteki kafa sahibinin duyduğu acının şöyle böyle acılardan olmadığını «Vay kafam!» diye yavaş, fakat işitilen bir sızlama sesinden anladı.

Çarpışanlardan ikisinin de beyni sızlıyordu. Fakat gık demeye imkân var mı? Birkaç saniye içinde sofa apaydınlık

kesildi. Örtünün aralıklarından masanın altına giren ışık orasını, üç kişinin yüzünü birbirine seçtirebilecek derecede aydınlık bir hale getirdi.

Aman, şu üç kişinin o sırada birbirine son derece utanarak bakışlarını görmeliydi. Birbirini ayıplayan bakışlarına hedef olmaktansa yer yarılıp yere geçmek daha iyi olduğunu birbirlerine bu bakışlarla anlatıyorlardı. Fakat kim kimi ayıplayacak? İçlerinde daha az gülünecek halde olan hangisidir? Hangisi ötekiyle alaya kendinde hak görebilecek?

Üçüncü olarak o sığınağa atılan ile içerdekilerden birinin kafası arasında olan çarpışmadan bir şimşek çakmış gibi sofa aydınlık içindeki o ışıktan masa altı da aydınlanınca Amca Bey, Sadri, Şemi... mürebbiyenin tertip ettiği komedinin bu üç mühim oyuncusu göz göze gelmiş oldular. Amca Bey'le Sadri'nin yüzlerinde can acısını gösterir yüz buruşturmalar görülmesi çarpışmanın bu ikisi arasında olduğunu bildiriyordu. Bundan, Amca Bey'den evvel masa altına gizlenenin Şemi ve son olarak oraya can atanın da Sadri olduğu anlaşılıyordu.

Bunlar birbirlerini görünce o kadar bozuldular ki, yüzleri ağlamak ile gülmek arası anlatılmaz acayip birer hal aldı. Fakat bulundukları yerin ne ağlamaya, ne gülmeye müsaadesi vardı.

O lambayı getiren her kim ise merdiveni çıktı. Sofanın her tarafına dikkatle baktıktan sonra kendi kendine: «Bu kokana karısı geldi geleli bizim yalıyı periler bastı. El ayak çekilir çekilmez, ne hikmet bilmem, şu sofadaki lamba kendi kendine sönüyor, ortalık zifirî karanlık kesiliyor, ondan sonra evin içinde bir patırtı, bir çatırtıdır gidiyor... Şu yalıda doğmadımsa büyüdüm. Şimdiye kadar buralarda ne cin vardı, ne şeytan! Ben biliyorum ya! Bu pıtırdayan şeytanlar, murabiye midir, kurabiye midir, matmazel midir, müptezel midir, ne karın ağrısı ise işte o karının fistanından dökülüyor. Aslını sorarsanız şeytanın en büyüğü işte o karının kendisi... Edasından, kurumundan yanına varılmıyor öyle... Aman Allahım, ne çok bilmiş şey Büyük efendinin karşısına gider fan fan fan Şemi'nin yanına gelir fin fin fin... Kamburun önüne çıkar fon

fon fon... Ben sizi bir gece şöyle elceğizimle yakalayayım da size finfonu göstereyim.»

Bu sözleri söyleyenin kâhya kadın Eda Hanım olduğunu masanın altındakiler sesinden anladılar. Üçünde de bet beniz kalmadı. Konuşmaya ne kuvvet var, ne imkân... Şu belâdan nasıl kurtulabileceklerini birbirlerinden bakışlarıyle soruşturarak anlamaya uğraşıyorlardı. Karı, kendilerini sezip görmesin korkusu içinde üçü de çekingen hareketlerle sürüne süriine masanın ortasında toplandılar, birbirlerine sokulup büzüldüler.

Eda yine söylenerek diyordu ki: «Üçünün de bu akşam şu sofada gezindiklerine gözümle görmüş gibi yemin edebilirim. Daha bir iki dakika evvel biri buradan gümbür gümbür koştu. Acaba nereye savuştular? Amcanın geldiğini görünce odalarına kaçmış olmalılar. Şimdi gider odalarını birer birer dinlerim.»

Kâhya kadın elinde lambası ile yürüdü. İlkin Şemi'nin odasını dinledi. İçeriden bir nefes sesi bile işitemeyince gözetleme merakını daha ileri götürüp kapının topuzunu çevirdi. Kapı kolayca açılıverdi. İçeri girdi. Baktı ki, odada kimse yok. Döşeği araştırdı. Onu da bomboş bulunca öfke ve kızgınlıktan gözleri büyümüş olduğu halde gene sofaya çıktı. Çarpıntıdan sesi titreyerek: «Şemi'nin yerinde yeller esiyor. Bu gece döşeğine hiç yatmamış. Karyola öyle düzeldiği gibi duruyor. Dur bakayım bir de Amca Beyefendi'nin odasını yoklayayım.»

Karı, Amca Bey'in odasına yaklaştı. Kapıyı aralık buldu, orayı da muayeneden sonra: «Oh canım... bizim felek de bu akşam kırklara karışmış. Odasında ecinniler top oynuyor. Bu gece bizim küçük hanımefendi İstanbul'da teyzesinde. Bakayım damat beyefendinin kendi kendine içi mi sıkılıyor? Yoksa zevcesinin bir gecelik ayrılığına dayanamayıp göz yaşı mı döküyor?» dedikten sonra Sadri'nin odasına da girip çıkarak: «Bu akşam damat beyefendi de sırra kadem basmış» diyerek koşa koşa geldi, elindeki lambayı üç âşığın sığındığı masanın üzeher tarafını dolaşı pkirletiyor. Kendisine emir buyursanız

rine koyduktan sonra: «Ah, a dostlar, bana bir akıl öğreten olsa. Şimdi ben ne yapayım? Bu hali bir duyan olsa bizi tefe kor da çalardı» diye iki elini şakırdatarak sofanın ortasında oynamaya başladı.

Mürebbiyenin o yalıya gelir gelmez bütün erkeklerin gözlerini üzerine çekmiş olması Eda Hanım'ın o kıza karşı düşmanlığını uyandırmaya en büyük sebep olmuştu.

Anjel'in evce kazandığı itibarlı mevkii bir türlü çekemeyerek kızı birdenbire oradan uzaklaştırmaya gücü yetmezse de hiç olmazsa zihinleri çelebileceği erkekten, kadından bazı kimselerin gözlerinden düşürebilmek için dedilere kodulara girişti. Bazı iftiralarından başı açık, kubbesi uygun düşmeyen uydurmalardan bile çekinmedi. Bu hileleri ile istediği gibi herkesi kızdan soğutmaya muvaffak olamayınca kin ve garazı büsbütün büyüdü.

Hanımefendiye gitti, Dehrî Efendi'nin mürebbiye hakkındaki niyetinin başka olduğunu, mürebbiye adı altında yalıya bir odalık getirmiş bulunduğunu birtakım dokunaklı sözlerle anlattı. Oradan istediği yolda bir çıban başı koparamayınca «Kokonalar tıpkı erkek demektir. Anjel'e başı açık görünmek âdeta namahrem bir erkeğe çıplak çıkmak gibidir. O karının yanma başörtüsüz çıkmayınız» yolunda sözlerle halayıkları kandırmaya uğraştı.

Ahçıbaşıya gitti, mürebbiyenin yemek yediği tabakları ayrı bir yerde yıkamasını, onlardan öteki tabaklara bir şey bulaştırırsa bütün yemeklerin «mekruh olacağını» tembih etti.

Tosun Ağa'dan: — Haydi oradan pis karı, «murabiye» senden temiz... Onun artığını bulsam ben yiyeceğim, cevabını alınca herifi dövmeye kadar vardı.

Mürebbiyeye karşı öfkesinden karı âdeta kendini yiyip bitirerek ne yapacağını şaşırdı. Sonunda bu küstahlığını efendinin karşısına kadar çıkarmaya vardırdı. Gözleri yaşarmış bir teessür içinde Dehrî Efendi'nin huzurunda durarak:

— Efendi hazretleri, içimizde bazı namaz kılanlar var. O kokona karısı bahçede, sokakta sürttüğü etekleriyle yalının her tarafını dolaşıp kirletiyor. Kendisine emir buyursanız da bari böyle her yeri dolaşmasa. diye söze başlayıp müreb-

biyeyi kötülemeye girişince efendi, kâhya kadının sözlerini her zaman yumuşaklıkla dinler iken bu defa çok hiddetlenerek:

— Çalçene karı, koca yalının içinde namaz kılacak temiz bir oda bulamıyor musun? diye azarlayarak huzurundan kovuvermişti.

Bunun üzerine Eda'nın mürebbiye için olan kini ve düşmanlığı, fırsat bulsa kızı bir kaşık suda boğacak kadar şiddetlenmişti.

Anjel'in tamir edilmez bir yanlışını, inkâr edilmez bir rezaletini yakalamak hırsına kapıldı. Gündüz rahatını, gece uykusunu bıraktı. Amca Bey, Sadri ve Şemi'nin mürebbiye ile olan konuşmalarını, muamelelerini kapı arkalarından dinleyerek tetkike başladı.

İşin pek bozuk düzen gittiğini, umduğunun çok üstünde bir hız almış olduğunu anlamakta güçlük çekmedi.

Hele o akşam lamba ile gelmezden evvel karanlıkta merdivenin yarısına kadar çıkıp sofada gezindiklerini tık tık mürebbiyenin kapısına vurulduğunu hep dinleyip işitmişti. Kendi kendine: «Bu gece galiba bizim beylerin üçü de ayakta. Bu nasıl iş bilmem ki?... Aralarında piyango mu çekiyorlar, ne yapıyorlar? Galiba biri odaya giriyor, ötekiler bekçilik ediyor. Pişmiş aşa su katmak iyi değildir, ama lamba ile yukarı çıkıvereyim de hiç olmazsa şunları ürkütüp tertiplerini bozayım. Eğer işime yarayacak bir hale tesadüf edersem o da bahtıma. .»

Eda, işte bu kararı üzerine yukarı çıkmıştı. Beylerin hiç birisini orasında bulamayınca sevincinden şıkır şıkır sofanın ortasında oynadıktan sonra saatın yanındaki maroken kanepenin üzerine oturdu. Kendi kendine mırıl mırıl ediyordu ki:

«Şimdi oynamanın sırası değil. Fırsat, işte bu fırsattır. Büyük bir akıl düşünmeliyim. Öyle bir akıl ki, dördünün de yakası bu akşam efendinin eline geçsin. Efendiyi de bilirim ya! O ne eski cingözlerdendir. Kırk yıldır beraberiz, murabiyeyi vallahi o da seviyor. Hanımefendinin kaç defa kulağını büktüm. «Kadın, gözlerini aç. Ne kadar olsa erkektir, kocaya güvenme. Murabiye görünüşte çocuklara hoca olarak tutuldu, fa-

kat gerçekte senin üzerine ortak getirildi. Hiç öyle pembe yanaklı, kiraz dudaklı, fıkır fıkır hoca olur mu?» dedim. İşte böyle başa kaka söyledim. Ya, kadında kafa yok ki. Duvar gibi, vurdum duymaz... Canım ne hacet! Efendi benim için az mı yandı? Benim gençliğim öyle mürabiyelere mi benzerdi? Bir içim su idim şöyle... Hâlâ kambur bile bazı bazı yüzüme bakar da «Eda, sen gençliğinde ne imişsin, ne imişsin!» diye içini çeker. Haydi oradan Karagöz göstermeliği maskara!... Bin gönlüm olsa sana birini vermem. Senin lâyığın işte öyle murabiye gibi Frenk omleti, Paris kayganası karılardır. Eda, kadındır, hem de şöyle sapına kadar kadındır. Benim gönlümde fenalık olaydı, efendi bana hiş dediği zamanlarda ben de ona piş der idim de şimdi koskoca bir hanımefendi olup, ayağımı ayağımın üzerine koyarak köşeye kurulurdum. Siz de Eda'yı o zaman görüp anlar idiniz. Allah göstermesin ben o hıyaneti kabul etmem yoksa... Ya o damat olacak yosma? Bu yahya kurna başı soygunu gibi çırılçıplak geldi. Samuru başka, elması başka, vaşağı başka, kürklere, nimetlere gark oldu. Altına at, araba çekildi. İstanbul'da Altımermer kahvelerinde pineklerken buraya geldi, beyefendi oldu kurıldu. Soyu soydan köpeği mandıradan al derler. Aslında olmadıktan sonra kürklen, yahylan adam olur mu? El altından tahkik ettim ya. Onun babası evvelden muharremlerde goygoyculuğa çıkar imiş, anası düğünlerde soygunluk eder, beş on paraya konuya komşuya kurşun dökermiş... Şimdi kavuştuğu bu nimetlerin kadrini biliyor mu? Aha nerede? Kimseye artık eyvallahı kalmadı. Karısının boyu bosu bile herifin gözüne diken oldu. Murabiyenin iltifatına çanak tutuyor. «Karım bir gece yalıdan savuşsa da zevk edip eğlensem» den başka ta sası kalmadı. Babası evvelden para dilencisi idi. Vaktiyle bir defa alışmış hiç dilenmeden durabilir mi? Aman'eylesin? O beyefendi oldu, ben hâlâ kâhya kadın. Hiç bir şeye karışmadıktan sonra nenin kâhyası bilmem ki... Ben bu yalının hakikaten kâhyalığını etsem murabiyeyi buraya sokar mıydım? Yazık, her ay başında o karıya verilen sarı sarı liralara. Çocukları iki fin fon öğretmek için o kadar para verilir mi? Bari

öğrendikleri şey lakırdıya benzese, yine o kadar esnam yanmaz. «Cartolo portolo» canım böyle «cartolo» ile çocuk terbiye olur mu? Sabahleyin bazı bazı Vahip ile Nezahet'e rastlıyorum. Kukla gibi bellerini çökertip eğilerek bana «boncorna» diyorlar. Sabahleyin «boncorna», akşam üstü «soncorna», bir şey alıp verirken «mersi», lakırdı söylerken türlü eğrilip büğrülmeler... Efendi babalarının karşısında bu maskaralıkları yaptıkları zaman adamcağız bayılıyor, bayılıyor, hayatı gidiyor da bayat kalıyor şöyle... Bayılması çocukların bu marifetlerine midir, yoksa murabiyenin gözlerine midir? Orasını Allah bilir. Benim bildiğim çocuk terbiyesi bir büyüğün yanına girerken önünü kavuşturup edeple yürümek, el etek öpmektir. Böyle kıçını kabartıp da boncorna demek nasıl terbiye bilmem ki? Bunların hepsi bir taraf. Şimdi ben ne akıl kullanacağım? Bu üç herif nerede? Acaba bunlar aralarında uzlaşıp işi nöbete mi koydular? Mutlaka birinden birisi murabiyenin yanında olacak. Lâşek bu böyledir. Kim bilir? Belki boş atar da dolu, tek atar da çift vururum. Üçünün birden orada olmadıkları ne malum? Kaç gündür aralarını biraz şekerrenk gibi anlıyordum. Belki gönül davalarını görmek için üçü de kızın yanına gitmişlerdir. Gidip efendiyi uyandırayım mı? Ya tahminim kof çıkarsa? Bunun neresi kof çıkacak? İşte odalarında yoklar. Bu vakit döşeklerinde bulunmamaları efendiyi iyiden iyiye kızdıracak bir sebep değil midir? Efendiyi uyandırırım, beraber köşe bucağı ararız. Elbette çapkınları bir yerde bulup çıkarırız. Onlar o zaman efendinin suallerine cevap bulup da versinler bakahm? Ben böyle bir fırsatı her vakit ele geçirebilir miyim? Bu defa da efendiye karşı iddiamı ispat edemezsem çekeceğim ceza bir iki tekdirden başka ne olabilir? Efendiyi uyandırmaya gideyim pekâlâ... Ben o uzun divanhaneden geçip de efendinin dairesine gidinceye kadar çapkınlar murabiyenin yanından çıkıp odalarına girerlerse... Dur... onun da kolayı var» diyerek Eda, belinden kuşağını çıkardı. Mürebbiyenin oda kapısı iki kanatlıydı. Kanatların toplarını birbirine kuşağı ile sımsıkı bağlad..

«Hah!.. İşte şimdi çıkabilirseniz çıkınız bakayım. Kendi-

nizi pencereden bahçeye atmaya kalkışırsanız o da yüksektir, size acırım, vücudunuzda kırılmadık kemik kalmaz. Hurdahaş olursunuz.»

Bu korkunç nutkun söylenmesi sırasında masa altındaki bedevî topunu teşkil eden üç kişi âdeta tek bir vücut haline girmiş gibi birbirine sokulmuşlardı. O gece sessizliği içinde karının etrafa savurduğu o zehirli sözlerin yürek yakıcı tesiriyle üçünün de öfkeden çeneleri kilitlenmiş, vücutlarını bir titreme kaplamıştı. Eda adındaki bu yılan karıdan intikam almak için içlerinden yeminler ediyorlardı.

Masanın altını yoklamak nasılsa karının aklına gelmedi. Lambayı aldı. Efendinin dairesine giden koridora girdi.

Masa altındakiler Eda'nın ayak seslerine olanca dikkatleriyle kulak verdiler. Sofadan hayli uzaklaştığına iyice emniyet peyda ettikten sonra üçü birden o belâ hapsinden can kurtarmaya bakarak oradan yavaş yavaş süzülüp çıkarak odalarına kendilerine dar atabildiler.

Eda; mürebbiyenin kapısına bağlamış olduğu kuşağın içeriden kimseyi çıkarmayacağı hakkında kendine gelmiş olan büyük bir rahatlıkla efendinin yatak odasının önüne kadar yürüdü. Odayı dinledi. Efendinin daha uyumayıp yüksek sesle kitap okumakta olduğunu işitti.

Dehrî Efendi, Molière'in eserlerinden Les Précieuses ridicules (Dudukuşları) adındaki komedyayı vaka şahıslarından kadın ve erkek seslerini taklit ile usta kadın ve erkek oyuncu rollerini âdeta bir sahne üzerinde gibi kendi kendine oynuyordu.

Kitabın adı dilimize «Gülünç Kadınlar» veya «Kadınların acayip zarifleri» suretlerinde tercüme edilebilir.

Paris'te Molière zamanında sadece palavracı bir incelik iddiası ile kitaplar çıkaran kadın hikâyecilerden Mademe Scudery'nin o zamanın kadınları üzerindeki edebiyat tesiri yüzünden bütün kibar kadınların lûgatli, tumturaklı, teşpihli, sembolik, mealsiz kelimelerle incelik satmaları moda hükmünü almıştı.

Bu tesir ile Fransız dilinin peyda ettiği şive tuhaflığı Vol-

taire zamanına kadar sürmüş, her fikir ve duyguyu kendine mahsus kelimelerle ve tabiî eda ile anlatmanın bir ayıp sayılması gerçi henüz bazı memleketlerde hüküm süren beğenilmiş üslûptan ise de Fransa'da bu acayip anlatma tarzının gide gide manasızlığı, kofluğu meydana çıkmış, şimdi fikir sağlamlığı, anlatma sadeliği her türlü parlak sözlerin yerini almıştır.

İyi anlatma, açık söylemenin en ileri taraflılarından olan Molière o zaman «précieuse» adı verilen bu kadınların şu akıllıca olmayan anlatım koluna alaylı kalemi ile bir darbe vurmak üzere bu komedyayı yazmıştır.

Komedyada Madlon ve Katos adından bu «précieuse»lerden iki kız anlatılmış, Granj ve Kruazi adlarında iki zat bu kızları ziyarete geliyorlar. Kızlar bu iki erkeğin gerek yapmacık olmayan tavırlarını, gerek sade konuşmalarını beğenmedikleri için bunları iyi kabul etmiyorlar. Granj ile Kruazi, kızlardan intikam almak için Maskaril ve Jodel adlarındaki uşaklarını «marki» ve «vikont» unvanlarıyle kızların evine gönderiyorlar. Sahte marki ile vikont kızları, hareketleri ve söyleyişlerine hayran oluyorlar.

Bir balo tertip ederek, hepsi gülüp eğlenmekte iken uşakların efendileri geliyor, işin aslı meydana çıkıyor. Bir rezalettir gidiyor. Komedyanın esası işte bu.

İçeride efendinin okuduğu şeyin Molière'in komedyalarından biri olduğundan Eda'nın haberi yok ya... O yalnız, içeriden gelen seslerin inceli kalınlı olmasına şaşıp kaldı. Kendi kendine dedi ki: «Bu ne tuhaf okuma! Dışarıdan işiten biri içeride bir sürü insan var sanacak. Baksana efendi gene kadınları zekleniyor. Ay makaralarımı tutamayıp şimdi kahkahayı basacağım. Kendimi Abdürrezak'ın oyununda sanıyorum. Fakat anlamıyorum ki, ne diyor? Ne derse desin. İşte anlaşılıyor ki, keyfi üzerinde. Dur kapıyı vurayım.

Tık tık vurarak:

— Efendi hazretleri, zatıâlinizi rahatsız etmez isem bir iki sözüm var?

İçeriden kadın sesiyle:

— Ey Marot (piyesteki hizmetçi), ey cehaletin her vakit-

ki örneği, ben de senin ayak rüzgârının esmesini beklemekte idim. Gel bakalım.

Oda kapısı açıldı.

Dehrî Efendi başı açık, belde kuşak yok, göğüs yarı açık, gayet perişan bir halde Eda'yı karşılar:

— Zaten ben de seni çağıracaktım.

Şaşırarak: — Olan işlerden haberiniz var mı, efendiciğim?

— Hiç olmaz mı? O iki köylü tavırlı adamı ev sınırları dışına kadar ulaştırdın mı?

— İkisi değil efendim, üçü birden meydanda yok.

— İsabet... isabet... İki turpa bir de şalgam mı katıldı?

Son derecede şaşırarak: — Şalgam kim oluyor? Amca Bey mi?

Gayet gevrek bir kahkaha salıvererek: — Edası sönecekmiş gibi olan gözlerinle bana bakma öyle. Haydi git, çatık sutunun aksiyle parlak yüzünü paslamadan bana aynayı getir.

— Ne getireyim efendi?

— Söz anlamazsınız ki, mutlaka insanı bayağı söz söylemeye mecbur edersiniz. İçine bakmadan bana aynayı getir demek istiyorum.

— Aynayı getireyim efendim ama... söyleyeceklerim var, vakit geçiyor.

Her vakitki sesiyle: — Vakit geçiyorsa rolleri değiştirelim. Şimdiye kadar ben Madlon idim, sen de Marot. Bundan sonra dikkat et, Eda. Ben Maskaril olacağım. Sahte Markiz Lagranj'ın uşağı. Sen de sedye taşıyan hamallardan biri olacaksın. Asıl komedyada hamallar iki kişi ama şimdi gece kimi bulalım. Sen ikisinin de rolünü idare et. Şimdi meselâ sen beni getirip Madlon'un evine indirmişsin, paramı istiyorsun.

— Ay, efendi hazretleri, deminden beri söylediğiniz hep oyun muydu?

— Oyundu ya... Molière'in bir komedyası.

— Onun için ben hiç birinden bir şey anlayamıyorum. Fakat efendi hazretleri, benim size anlatacağım şey oyun değil.

— Haydi zevzek sen de! Senin anlatacağın da mutlaka oyundur.

— Efendim, cariyeniz...

— Sus... Şimdi sana rolünü ezberleteceğini. İyi öğrenmeli ha.

Yarım saat kadar vakit harcayarak Dehrî Efendi, Eda'ya sedye taşıyan hamalların rolünü öğretir.

Bu defa ikisi karşı karşıya komedyanın o kısmını sahiden oynamaya başlarlar:

— Haydi, sedyenizi buradan çıkarınız.

İkinci hamal, (Eda ağlar gibi bir suratla) : — Siz alacaklı-

Maskaril: — Ne hezeyan etti?

İkinci Hamal: — Para istemek hezeyan mıdır, mösyö? Hakkımızı inayet buyurunuz.

Maskaril: (Dehrî Efendi, Eda'ya adamakıllı bir tokat aşk ederek) — Benim gibi Paris'in en kibar sınıfından bir markiden para istemek küstahlığını öğren işte...

Eda, tokadın şiddetinden pancar kesilen yanağını eliyle tutarak rol dışında söze girişip: — Aman efendi hazretleri, pek hızlı vurdunuz. Gözlerim dışarı fırlayacak zannettim. Bu kadar yetişir. Şimdi öteki hamalın hissesine düşen tokadı da ben mi yiyeceğim?

Dehrî Efendi kızarak:

— Rolünü bozma, şimdi sahiden dayak yersin. Buna alafranga bahşiş derler. Haydi bakalım, rolünü ifa et.

İkinci hamal, (Eda ağlar gibi bir suratla) — Siz alacaklılarınıza böyle mi para ödersiniz? Sizin markiliğiniz benim karnımı doyurur mu?

Maskaril, azametli azametli — Bak şu terbiyesize... Ben şimdi sana haddini bildiririm.

Birinci hamal, (Eda güya sedyenin kolu olarak koltukların yanına evvelce hazır edilmiş bulunan bastonu kapıp efendiye doğru kaldırarak) : — Hakkımızı verecek misin? Yoksa ineyim mi?

Maskaril: — Ne diyorsun?

Birinci hamal: — Ne diyeceğim? Şu anda paramızı verecek misin? Vermeyecek misin? Onu soruyorum.

Maskaril, yumuşayarak, kendi kendine: — Herif yerden göğe kadar haklı...

Birinci hamal: — Haydi çabuk söyle.

Maskaril, birinci hamala: — Sen sözünün eri gibi görünüyorsun. Gördün mü para istemenin yolunu. Arkadaşın alığın biri. Sözünü dinletecek vasıtayı kullanmanın yoluna herifin aklı ermiyor ki... Herifin ağzından çıkanı kulağı işitmiyor. (Birinci hamala para uzatarak) Hakkını al bakalım. (Verdikten sonra) Nasıl, şimdi memnun oldun mu?

Birinci hamal: — Hayır memnun olmadım. Arkadaşıma bir tokat vurdunuz. (Bastonu gene kaldırır).

Maskaril, biraz para daha uzatarak nezaketle: — Al bakalım, bu da tokadın karşılığı... Böyle nazikçe istemeye ne denilir? Yolunda maksadını anlatana canım kurban olsun. Haydi gidiniz. Beni Louvre sarayına götürmek üzere biraz sonra gelip gene buradan alınız.

Bu müsaade üzerine, Eda Hanım oda kapısından dışarı fırlar.

VII

DEHRÎ Efendi: — Eda, savuşma, buraya gel. Bu güzel komedya böyle yarım mı kalacak? Senin komedyacılığa çok istidadın var.

Eda, çekine çekine içeriye girerek: — Ah efendiciğim, ben her türlü oyunu oynarım, ama şimdiye kadar oyunumu görmeğe tenezzül etmediniz ki... Şimdi burada çifte keman, çifte tef... Haniya Kıptî karılarından mürekkep bir kol çalgı olsa... Onlar...

Anasından doğmadık aşkım var
Aman dilber yavaş bas tahtalar oynamasın.

diye «ya hey» bassalar, ben bir oynarım ki efendi, beni seyredenlerin gönülleri de beraber oynar. Hele «heyamola yısa» bağlamaları gemici oyununda hiç menendim bulunmaz. Öyle bir halat çözer, yelken açarım ki...

— «Heyamola yısa» değil, onun aslı «eyyam ola yel ese» dir. Siz kadınlar her sözü iştikak üzere söylemeyip böyle bozuyorsunuz.

Arsızca: — Efendim, kabahat bende değil... Ustamdan öyle öğrendim. Haniya kolbaşı bir Kokulu vardı, oyun ustam işte o idi. Kıptî karısı öyle «iştirkak, miştirkak» bilir mi ya? Biz öyle öğrendik «heyamola yısa» yı. Ama onun «müşterkak» ı, «eyyam ola yel ese» imiş... O daha âlâ... (makamla söyleyerek) «Eyyam ola yel ese...». Bak bu hem lisana, hem makama yatkın geliyor.

Çatık bir suratla: — Şimdi bana Kokulu'nun oyunundan bahsetme. Dünyada oyun komedyadır. Hem Molière'in insanların gülünç hallerini anlatan oyunları.

— O «Molayer» dediğiniz kim oluyor? Frenk çengisi mi? Yoksa köçeği mi? Kadın mı, erkek mi demek isterim.

— Hele suna bak. Molière'i çengi köçek yaptı. Ağzına biber sürmeli. Kaç senedir benim hizmetimde bulunuyorsun da o komedi ustasını, o Avrupa dâhisini tanımayıp onun kim ol-

duğunu anlamak için «canlı mı, cansız mı? Yenir mi yenmez mi? Bilmece çözer gibi sualler mi soruyorsun?

— Anlattığınıza göre, siz o «Molayer» i çok beğenmişsiniz ama benim hoşuma gitmedi. Çünkü oyunlarında tokat var.

— Tokat vardır zahir. Hem Fransız ahlâkını terbiye etmek için ne manevî silleler vardır. Senin şimdi yediğin tokat bir şey mi?

— Pekâlâ iki gözüm efendim ama o, oyun tokadına benzemiyor ki, «sahicikten» gibi şarkadak indiriliyor, insanın gözlerinden ateş çıkıyor.

— Öyle olacak ya!.. Cahil karı, «ar dramatik»in ne olduğundan haberin var mı? Sen yalnız Kokulu'nun «hemayola» sını bilirsin.

— «Arsız Manik»in kim olduğundan haberim yok ama, oyun oyuna benzemeli.

— Bahsi çığırından çıkarma Eda... Komedyanın alt tarafını tamamlayalım. O oynadığımız meclis ne güzel oldu.

— Rica ederim efendim, tokatsız tarafından olsun. Oyundan evvel zatıâlinize söyleyecek sözlerim var. Bu gece o tokadı siz bana değil, başkalarına vuracaktınız ama meramımı anlatmaya meydan bırakmadınız ki... Amca Bey bir, Sadri Bey iki, Şemi Bey üç...

Dehrî Efendi çabuk çabuk: — Pekâlâ, ben dört, sen beş... İyi aklıma getirdin... Zaten bu komedya için de birkaç oyuncuya lüzum var. Onları da çağıralım, rollerini verelim. Bak o zaman komedya şekerleşir mi şekerleşmez mi?

— Bal gibi olur efendim. Lâkin üçü de meydanda yok. Onlar odalarında olmadıkça, murabiyenin kapısı sabahlara kadar tıkırdadıkça, bu komedyalar bal gibi mi olur, yoksa sirkeye mi döner, orasını siz bulunuz.

Son derece düşünceli bulunduğunu gösterir bir dalgınlıkla:

— Bravo çalçene karı... bu da iyi. Mürebbiyeyi de uyandırırız. İş tastamam olur. Evet, oda kapısını tıkırdatırız, o da kalkar. Bak o zaman oyun ballı mı olur, sirkeli mi, anlarsın.

O aralık dışarıdan epey uzaktan kuvvetli bir yumruk veya

tekme ile bir yere vuruluyormuş gibi güm güm bir ses işitildi. Dehrî Efendi, gelen gümbürtüyü dinleyerek Eda'ya:

— O ne? dedi.

Güya kadın şaşırarak.

— Bilmem, cevabından başka bir söz bulamadı.

İkisi birden tekrar dinlediler. Gümbürtünün artarak devam eylediğini duydular.

Dehrî Efendi, kâhya kadına:

— Lambayı al da önüme düş. Gidelim şu gürültünün ne olduğunu anlayalım, emrini verdi.

Eda önde, efendi arkada koridordan yürüdüler. Sofaya çıktılar. Efendi, gümbürtünün mürebbiyenin odasından geldiğini işitip kapının iki topu birbirine kuşakla sımsıkı bağlanmış olduğunu görünce son derece şaşırarak:

— Bu ne rezalet! Bu kapıyı kim bağlamış? diye olanca öfkesiyle haykırdı.

Bu narayı içeriden işiten Anjel, kapı arkasından:

— Kimdir, o ki utanmıyor bağlamak için benim kapı. Ben ona soracak niçin yapıyor bu fenalık? diye yaygaralara başladı.

Birkaç dakika evvel kâhya kadınla komedya oynayan, son derece lâübali meşrep görünen Dehrî Efendi, bu sefer ateş kesilerek büyük bir kızgınlıkla gözlerini Eda'nın üzerine devirerek:

— Bu rezalet nedir? Bana anlat bakalım, dedi.

Eda, mürebbiyenin gösterdiği şirretlikten odada kızı kabahatli çıkaracak bir erkek bulunmadığını, kendisi içeride yalnız olduğunu anladı. Mürebbiye hakkındaki kötü düşüncesini efendiye anlatmış olsa şimdi kapı açılır açılmaz Anjel bu korkunç suçtan temize çıkararak Eda'nın bu sözlerinin alçakça bir garazdan doğan bir iftira derecesinde kalacağını hemen aklından geçirdi. Bunun üzerine bilmezlikten, inkârdan başka kendisi için bir kurtuluş çaresi bulamayarak hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi büyük bir şaşkınlıkla:

— Zavallı kızcağızın oda kapısını gece yarısı üzerine bağ-

lamak... Gerçi pek fena bir latife. fakat bu işten hiç haberim yok efendi hazretleri.

— Nasıl haberin yok? Sen bu evin kâhya kadını değil misin? Bu gibi şeyler senden sorulur. Biliyorsan söylemeli. Bilmiyorsan araştırmalı, işi yapanı bu gece meydana çıkarmalı. Yoksa onun için yapılacak cezayı sen çekersin.

— Efendim, şimdi gecenin «bir nısfılleyli» kimden tetkik edeyim? Herkes uykuda...

— Sana izin veriyorum. Yalı halkından istediğini döşeğinden kaldırabilirsin.

—

— Şimdi susmanın manası var mı? Miskin karı. Çaçaronluktan başka bir şey elinden gelmez. Dur ben sana beş dakika içinde bu işi yapanı buluvereyim de sen de gör. Evvelâ lambayı getir bakalım. Kapıyı ne ile bağlamışlar. Onu görelim.

Eda, lambayı kapıya doğru uzattı, ama vücudunda titremedik damar, oynamadık sinir kalmamıştı.

Dehrî Efendi, bağı muayene ederek:

— Bir kuşakla bağlamışlar. Gördün mü iş nasıl kolaylaştı? Bu kuşak kimindir? Şimdi sen bana onu haber ver.

Eda, hiç bir şeyden haberi yokmuş gibi masum olduğuna kendi kendini bile inandıracak yapma bir tavırla:

— Aman Allahım, kendi gözlerime inanamayacağım geliyor, o kukukuşak benim...

Efendi, o öfkeli halinde Eda'yı yukarıdan aşağıya kadar süzerek:

— Senin kuşağın nasıl oluyor da bu kapıya bağlanmış bulunuyor? Şimdi buna cevap ver bakayım?

Eda, kül renkli bir çehre ile:

— Nasıl olacak efendim, zatıâlinizi görmek için bu sofadan geçtim. Dairenize kadar yürüdüm. Yürürken belimden kuşak çözülüp düşmüş. Bana garazı olan onu yerden almış. Murabiyenin kapısına bağlamış. Gezerken kuşağı düşürmek zaten eski âdetimdir. Geçen gün taşlığa düşürmüştüm. Gülfidan bulup getirdi. Birkaç defa da bahçede düşürdüm. Sözlerime inan-

mazsanız tahkik buyurunuz. Kendi elimle kuşağımı murabiyenin kapısına niçin bağlayayım? Bunun için ne sebep olabilir?

— Haydi bu sözlerine inanayım. Fakat gece yarısı beni görmeye niçin geldin? Onu söyle?

— Hay Allah ömrünüze ömürler katsın efendim! Bu sualinizle cariyenizi ihya buyurdunuz. Aklım çok karıştı, kendi kendime sözün alt tarafını bulup bir türlü çıkaramayacaktım. Sizi niçin görmeğe geldiğimi anlatırsam o zaman bana edilen bu garazkârlığın sebebi «ayan beyan» meydana çıkar.

— Pekiyi... söyle

Eda, çekinir etrafına bakınarak:

— Efendim, neler de neler, ne maydanozlu köfteler

Dehrî Efendi, hiddetle kaşlarını çatarak:

— Ben şimdi sana maydanozlu köfte, ekşili yahni filân sormuyorum. Kimin huzurunda bulunduğunu düşün de, adam gibi lakırdı söyle, mahalle karısı...

Utanarak:

— Korkudan dilim dolaşıyor. Nasıl söyleyeyim.

O ara mürebbiye güm güm gene kapıyı vurarak:

—Ekselans, aç benim kapı... Ben de söyleyecek.

Dehrî Efendi, büyük bir nezaketle Fransızca:

— Lütfen birkaç dakika sabrediniz matmazel, sizi de söyleteceğim.

Halin gittikçe rezalet peyda ettiğini gören Eda, gülünç bir kekemelikle:

— Öyle ya matmazel de söylesin.. Hem Allah için söylesin. İş dosdoğru meydana çıksın. Üçü birden nereye kaybolmuş, ben bilmiyorum, belki o bilir.

Dehrî Efendi şaşırarak:

— Üçü birden mi kaybolmuş?

— Evet efendim, sır olmuşlar... Biri değil, ikisi değil, üçü birden...

— Üçü dediğin kimler oluyor?

Küçük dilini yutarcasına bir çabuklukla:

— Amca Bey bir, Sadri Bey iki, Şemi Bey üç.

— Peki bunlar ne olmuş?

— Onlara olan olmuş... Ben ne bileyim efendim?

Kızgın kızgın bakarak:

— Ben sana adam gibi lakırdı söyle demedim mi?

— Efendim, işin dosdoğrusu, adam gibisi her gece bu sofada çıtırtılar, pıtırtılar oluyor, ben aşağıdan işitiyorum. Bu gece gene oldu, yukarı çıktım. Baktım meydanda kimse yok. Gittim, beylerin odalarını muayene ettim, odaların üçünü de boş buldum. İçindekiler nereye savuşmuşlar bilmem ki...

Eda, bu sözleri yalnız Dehrî Efendi'ye işittirebilecek derecede yavaş söylüyordu.

— Şimdi üçü de odalarında yoklar mı?

— Deminden yoktular, şimdi geldilerse bilmem. Size arzetmek istediğim şey bu idi.

Dehrî Efendi, bir zaman düşündükten sonra:

— Haydi gidelim, odaları bir daha yoklayalım.

Gene Eda, elinde lamba ile, öne düştü. Evvelâ Amca Bey'in oda kapısı önünde durdular. Dehrî Efendi topu çevirdi. Kapıyı içeriden kilitli buldu. Öteki iki kapının muayenesinde de aynı hale rastladılar. Yani kapıların üçü de içeriden kilitlenmişti.

Gene tekrar Amca Bey'in kapısı önüne geldiler. Dehrî Efendi eliyle kapıyı vurdu. Amca Bey, güya derin uykuda imiş gibi, hiç bir şey işitmiyormuş gibi ilk tık tıklara cevap vermedi. Fakat kapının vurulmasında gösterilen ısrar derin uykuda bulunanları değil a, ölüleri yatağından kaldıracak bir dereceye varınca. Amca Bey ağzı eğri, gözü şaşı bir halde uyku sersemliği taklidi yaparak her adımında sendeleye sendeleye gelip kapıyı açtı. Dehrî Efendi kardeşine ağzını açmadan anahtarı kapının iç tarafından çıkarıp dışarı tarafa takarak Amca Bey'in üzerine kapıyı kilitledi. Bu iş, aynen Sadri ile Şemi hakkında da icra olundu. Yani üçü de odalarında mahpus kaldılar. Büyük bir ciddiyetle icra ettiği şu muameleden Dehrî Efendi'nin maksadı ne olduğunu anlayamadığı için Eda'yı evvelkinden bes beter bir heyecan yakaladı.

Eda'da son derece bir merak, acaba efendi, beyleri odalarına niçin kilitledi? Bu garip işin sonu iyiye çıkmayacağını

kâhya kadın anladı. Deminki uydurduğu yalanlara, attığı martavallara efendi kandı mı, kanmadı mı? Mürebbiyenin söyleyecekleri Eda'nın foyasını meydana çıkaracak, kim bilir cezasına sebep olacak mühim şeyler midir?

Kendini temize çıkrmak için uyduracağı yalan deliller ne kadar inandırıcı olsa onların hiç birine ehemmiyet vermeyip Efendinin mürebbiyeye daha çok inanacağını Eda biliyor. Çünkü o mürebbiyedir, kokanadır, gençtir, güzeldir. Kırıla döküle söz söylüyor. Efendi üzerinde o sözlerin kuvveti, tesiri başka oluyor. Uğrayacağı mücazattan çok mürebbiyeye karşı yenileceğini hissetmek Eda'yı kinden, çekemezlikten öldürüyordu. Kazdığı kuyuya kendi mi düşecek? Ne yapmalı? Nasıl etmeli? Düşünmeye vakti yok.

Eda, içinden böyle kendi kendini yiyip bitirmekte iken efendi:

— Haydi, yürli, emrini verdi.

Yürüdüler. Mürebbiyenin kapısı önüne geldiler. Efendi:

— Hay eli kırılasıca! Bunu bağlayan habis ne kadar da sıkı bağlamış... sözleriyle kapının üzerindeki kuşağı çözdü. Kapı açıldı. Odaya girdiler.

Karyolanın baş ucunda yanan açık yeşil veyözün (gece kandilinin) dal dal, damar damar donmuş gibi görülnen buz çiçekleri arasında dağılan yeşil titrek hafif ışık, aylı bir gök altında asma yaprakları ile örtülmüş bir çardağın yeşillikleri arasından içine ay ışığı geçmiş de hafif rüzgârın esmesiyle yaprakları okşaya okşaya oynatıyormuş gibi oda içindeki eşyayı rakseder yolda gösteriyordu. Eda'nın elindeki lamba orayı kuvvetle aydınlatınca o hayal hali bir manzara gibi gözden kayboldu, bütün eşya asıl ve tam rengini ve halini aldılar. Mürebbiye gecelik halini örtmek için çarçabuk bir benivara bürünmüştü. Dehrî Efendi eğilip çok büyük bir nezaketle kızı selâmladı. Anjel de bu selâma saygı ile karşılıkta bulunduktan sonra, öyle dağınık bir gecelik haliyle efendinin huzuruna çıkmış olduğu için nazlı nazlı tavırlar ile özürler diledi. Dehrî Efendi ise bu halden dolayı, eğer özür dilemek lâzımsa, gece yarısı kendisi gelip mürebbiyeyi odasında rahatsız etmiş

olduğu cihetle o yolda bir özür dilemenin kendine ait olduğunu bildirdi.

Mürebbiyenin gözlerindeki kızartıdan ağlamış olduğu anlaşılıyordu. Kızdaki ağlamışlık haline efendi ile beraber Eda da dikkat etti. Bu ağlama eseri, Eda'ya karşı Anjel'in üstünlüğünü yarı yarıya temin ediyordu.

Efendiyle mürebbiye arasında şöyle bir konuşma başladı:

Efendi: — Gözlerinizdeki kızartıdan ağlamış olduğunuz anlaşılıyor.

Mürebbiye, son derece bir teessür ile: — Evet ekselans, size yalan olmaz. Bu gece hayli ağladım. Üzerime kapının bağlanması gibi bir harekete nasıl tahammül edilebilir? Bundan elbette kötü bir maksat olacak. Düşündüm düşündüm, buna hiç bir mana veremedim. Gece yarısı böyle üzerime kapı bağlanmasındaki sebebin meydana çıkarılmasını zatıâlinizden beklerim.

Yarım kelimesini bile anlamadığı şu konuşmayı dinleyen Eda, içinden: «Ah uğursuz kokana! Efendiyi Fransızca tıkıp dolduruyor. Söylediklerini anlamıyorum ki, müdafaamı ona göre hazırlayayım» diye ye'sinden hep dudaklarını ısırıyordu.

Dehrî Efeni gene Fransızca:

— Hiç üzülmeyiniz matmazel... Benim evimde böyle bir işi yapmaya kalkışanın kim olduğunu elbette anlar, cezasını sizi de memnun edecek şekilde tertip ederim. Evvelâ, sizden bir şey soracağım. Odanızın kapısı bağlanırken dışarıdan hiç bir gürültü ses işitmediniz mi?

— İşittim. Sofada hızlı hızlı bir gezinme, sonra ayrı ayrı bir söyleme oldu. Uykum hafiftir. Uyandım. Hatta merak ederek döşeğimden kalkıp kapının üzerinden dışarısını dinledim.

— Ne işittiniz?

— Hep fena lakırdılar.

— Ne gibi fena lakırdılar?

— Bu noktada sükût etmeme müsaade buyurunuz efendim. Huzurunuzda o sözleri tekrar edemem.

— Söyleyenin kim olduğunu sesinden anlayamadınız mı?

— Hayır... Yalnız şu kadar temin edebilirim ki, gelen ses kadın sesi idi. Hatta Eda Hanım'ın sadasına da pek benziyordu. Fakat Allah'tan korkarım, mutlak odur diyemem. Uyku sersemliği ile yanılmış olabilirim. Katiyen hüküm eylediğim cihet, kapımı bağlayanın o dışarda söylenen kadın olmasıdır. Çünkü bağlarken de söyleniyordu.

Dehrî Efendi öfkeli bakışlarla Eda'yı yukarıdan aşağıya birkaç defa süzdü. Kâhya kadın, mürebbiyenin Fransızca söyledikleri içinde kendi adının geçmesinin hemen arkasından efendinin bu öfkeli bakışlarına hedef olmasından kendinin suçlu görüldüğüne yürünmek istediğini anladı. Artık dayanamayarak:

— Efendi hazretleri, kırk yıllık kâhya kadınınızı böyle ne idüğü bellisiz dünkü bir kokana karısının iftiralarına elbette çiğnetmezsiniz. Kapıyı bağlayan Eda'dır diyor değil mi? Ben olduğumu nereden görüp seçmiş? Ben bağlamadığıma yemin ederim. O da beni görüp fark etmiş olduğuna haçı, putu üzerine yemin etsin bakalım.

Efendi hiddetle:

— Sus... Yemin etmeye kalkışır isen ağzını yırtarım. Matmazel seni itham etmiyor, kim olduğunu tanıyamadım, Eda Hanım'dır demeye Allahtan korkarım diyor. Sen utanmadan böyle melek gibi bir kıza karşı öyle dil uzatıyorsun? Herkesi kendin gibi mi zannediyorsun?

Eda ağlayarak:

— Affedersiniz efendim... Böyle bir zan altında kaldığım için ne söyleyeceğimi bilemediğimden o sözleri ağzımdan kaçırıverdim, yoksa matmazelin melek gibi bir kız olduğunu ben bilmiyor muyum?

Anjel, kapıyı bağlayanın Eda olduğunu adamakıllı biliyordu. Hatta ne fikirle bağlamış olduğunu da anlamıştı. Fakat ithamlarında bir garezkârlık eseri hissettirmemek, sözlerine masumca bir renk vermek, efendinin gözünde ahlâkça yüksek görünüp o söz altındaki ithamları ile Eda'yı büsbütün mahvetmek için öyle konuşuyordu.

Efendi, mürebbiyeye karşı:

— Başka bir söyleyeceğiniz var mı?

— Var efendim. Fakat şimdi sırası değil. Onları kapıyı bağlayanın kim olduğu iyice belli olduktan sonra arz edeceğim.

— Öyle ise Eda buradan bir yere savuşma, şimdi gerçek meydana çıkar, dedikten sonra dışarya çıktı.

Amca Bey'in kapısını açarak: — Çabuk üstünü başını giyin, şimdi matmazelin huzuruna çıkacaksın, dedi.

Amca Bey, öyle vakitsiz Anjel'in huzuruna çıkmasındaki manayı ilkin kötüye aldı, sonra: «Acaba kız ile sevişmemiz duyuldu da işi örtbas etmek için biraderim mürebbiyeyi bana nikâh mı edecek?» suretinde iyiye yorarak çarpıntılar içinde çarçabuk giyindi. Büyüğü önde, küçüğü arkada iki kardeş mürebbiyenin odasına girdiler.

Eda'nın ölü rengi bağlamış yüzü, mürebbiyenin kızarmış gözleri, Dehrî Efendi'nin yüzündeki çatıklık işin pek de hayra yorulacak tarafı olmadığını Amca Bey'e anlattı. Amca Bey'in yaptığı derin reveransa mürebbiye hafif bir baş selâmı ile karşılık verdi.

Amca Bey şiddetli korku ve çarpıntısı yüzünden kıza bakamıyordu. Ağabeyinin işaret ettiği bir sandalyeye oturdu.

Dehrî Efendi ciddî bir müstantik tavrı ile dedi ki

— Birader tabiatımı bilirsiniz. Doğru cevap vermekten başka sizin için kurtuluş çaresi yoktur. Tutacağım bir yalanınıza karşılık göstereceğim şiddetli muameleyi söylemeye lüzum görmem. Siz bir müddet evvel odanızda yokmuşsunuz.

Amca Bey önüne bakarak:

— Odamda idim efendim. Her vakitki gibi yatmak zamanı odama girdim. Emriniz üzerine şimdi çıktım.

— Bu sözünüz katiyen doğru mudur?

— Huzurunuzda yalan olur mu? Harfi harfine doğrudur.

— Bir müddet evvel Eda Hanım sizin odanızı yoklamış, boş bulmuş.

— Yalan, iftira... Odamda idim.

— Eda size karşı böyle bir iftirada niçin bulunsun?

— Orasını bilemem. Eda Hanım'ın bazı hareketlerine baş-

ka bir kimsenin değil, kendi aklı bile ermez zannederim. Hele bu geceki hareketlerine...

— Bu gece akıl ermeyecek ne gibi harekette bulundu?

— Arz edeyim efendim. Bakınız bunlar akıl alabilecek hareketler midir? Evvelâ odamın kapısını karıştırdı. Maksadını bilmediğim için cevap vermedim. Bir kadın velev yaşça geçkince olsun, bir bekâr erkeğin oda kapısını gece yarısı niçin karıştırır? İşin bu noktası pek fena canımı sıktığı için hiddetten uykum kaçtı.

— Kapınızı karıştıranın Eda olduğunu neden anladınız? Size seslendi mi?

— Hem seslendi, hem de bu yaptığı ilk defa olarak bu gece olmadığı için gece kapım tıkırdayınca gelenin Eda olduğunu anladım.

Eda, gene dayanamayarak:

— Allah seni tevekkeli böyle arkanda çekmece ile yaratmamış, anan yerinde kadına bu yolda iftiralarda bulunmaya utanmıyor musun?

Amca Bey:

— Deminden kendini hiç de anam yerinde saymıyordun. Şu sofadaki maroken kanepenin üzerine oturup da bağırarak söylediğin edepsizce lakırdıları unuttun mu?

Eda, kendini kaybetmek derecelerine gelerek:

— Şimdi çat diye orta yerimden çatlayacağım. Bu adamı odasında yoktu. Beni nereden dinlemiş?

Dehrî Efendi: — Demek biraderin sözleri doğru. Bu gece sen sofanın ortasında bağıra bağıra ağzını bozmuşsun. Matmazelin bu noktadaki ifadesi de biraderin sözlerine uyuyor.

Eda çılgınca bir telâşla:

— Uyar zahir. Onlar beni mahvetmek için ağız birliği etmişler. Biz içeride sizinle «Molayir»in (Molière) oyununu oynarken, burada daha tuhaf bir komedya oynanıyormuş.

Dehrî Efendi — Sus... Sana söz sormadıkça ağzını açmayacaksın.

Amca Bey'e dönerek:

— Sonra ne oldu?

— Sonra efendim, o hiddetle döşeğimden kalktım. Oda kapımı aralık ederek Eda Hanım'ın hareketlerini gözetlemeğe başladım. Gitti, bir iki kapı daha karıştırdı. Sofada bir hayli söylendikten sonra ne maksatla bilmem, belinden kuşağını çıkararak matmazelin kapısını sımsıkı bağladı.

Eda, gene sabredemeyip o evvelki ölü renginden şimdi al çuha gibi kızarmış yüzü ile:

— Üstüme iyilik sağlık... Hak kuru iftiradan saklasın. Aleyhimdeki yalancılığında bu kadar ileri varma. Bir bardak suyun kırk yıl hakkı vardır. Size bu kadar emeğim geçti. Söylediğin sözlerin önünü ardını düşün. Günahtır.

Dehrî Efendi, hiddetinden birkaç defa yerinden kalkıp oturarak:

— Bir lakırdı kelepçesi olsa da şu karının ağzına vursam... Çünkü başka türlü susmayacak... (Amca Bey'e sorarak) Demek sözlerin harfi harfine doğru?

Amca Bey: — Harf değil, bir nokta bile hilâfım yok efendim.

Mürebbiyenin odasına ikinci olarak Sadri getirildi. Onun da söyledikleri, sanki Amca Bey'le gizlice konuşup dillerini birleştirmişler gibi, hemen onun aynı idi.

Sadri de o gece odasından hiç dışarı çıkmamış olduğunu iddia ediyor, mürebbiyenin kapısını kuşağı ile bağlarken Eda'yı görmüş olduğunu söylüyordu.

Eda'nın yüzündeki kırmızılık bu sefer morluğa dönmeye başladı. Kâhya kadın nasıl olsa kendi için efendinin gözünde temize çıkma imkânı kalmamış, her türlü kurtulma çarelerinin kapanmış bulunduğunu anladığından düşmanlarını orada son derece tahkir ederek, bari bu suretle olsun onlardan öç almaya karar verdi.

Efendi, Kâhya kadına:

— Kapıyı senin bağlamış olduğuna dair olan şahitler ikileşti. Senin gözünün önünde ben bunları ayrı ayrı odalara kilitledim. Bu gece böyle bir sorgu suale çekileceklerini evvelden bilinip de söz birliği etmiş olmaları düşünülemez ya? Demek ikisi de doğru söylüyor. Anlattıklarının doğruluğundan

dolayı sözleri birbirine tamam olarak uyuyor. Kendini müdafaa için ne cevap vereceksen, haydi ver bakalım.

Eda, büyük bir hınçla yüzünü ekşitip sağ elini kalçasına koyarak:

— Biri kardeşiniz, öteki damadınız olan şu alçak hilekâr heriflere karşı kendimi müdafaa tenezzülünde bulunmayacağun. Bir kelime yalan karıştırmadan gerçeği size söyleyeceğim. Dinleyiniz: Şu karşınızda melekler gibi tertemiz sandığınız murabiye adındaki karı yok mu, işte o, namussuz bir karıdır. Kambur biraderiniz de onun âşıkıdır, o karı için çıra gibi yanıp tutuşuyor şöyle.. Damat bey de ikinci sevdalısıdır. Mahdum bey de üçüncü... Belki dördüncüsü de sizsiniz, fakat orasını pek iyi bilemiyorum. Kaç zamandır şu sofalarda, bu odalarda dönen ala alaheyleri «Molayir»in (Molière) yüz kitabını okusanız göremezsiniz. Ailenizin namusunu korumak için matmazel dediğimiz şu yırtık karının oda kapısını kuşağımla bu gece ben bağladım. Bana ne yapacaksanız haydi yapınız.

Dehrî Efendi'nin öfkeden eli ayağı zangır zangır titriyordu. Yerinden fırlayıp Eda'yı bir iyi tepeleyecekti. Anjel'in karşısında bir kadın dövmek Frenk usulünde son derece terbiyesizlik, Havva kızlarına saygısızlık olacağını bildiği için kendini tuttu.

Anjel, son derece utandığını göstermek için iki elini yüzüne kapayıp ağlamaya başladı. Dehrî Efendi kıza karşı Fransızca:

— Evimde böyle bir canavar beslediğimden haberim yoktu. Öyle murdar karının sözlerinden iffetinize zerre kadar bir leke sıçrayamaz. Niçin ağlıyorsunuz matmazel?

Anjel, masum bir söylenişle:

— Kendim için değil, o sözleri söyleyenin haline, günahına ağlıyorum. Bu kadar çirkin sözleri keşke bir kadın ağzından işitmeye idim.

Dehrî Efendi: — Bu kadın hakkında yapılacak cezayı siz tayin edeceksiniz Matmazel Anjel...

Anjel, böyle bir işe karışmaktan son derece nefret ettiğini gösterir bir çekinme tavrı ile iki ellerini havaya kaldırdıktan sonra hemen yerinden fırlayıp önünde gece kandili yan-

makta olan salibin karşısında diz çökerek Latince bir dua mırıldana mırıldana haç çıkarmaya başladı.

Bundan sonra, kiliselerde görülen azizelerin resimlerindeki hali aldı. İki gözünden hazin hazin damla damla yaş dökerek melek görünüşlü bir yüzle elini salibe doğru uzatıp Fransızca olarak Dehrî Efendi'ye:

— Hazreti İsa bana af emrediyor. O kadının bana olan hakaretini ben affettim. İnsanlık merhametinizi, mürüvvetinizi göstermek için siz de affediniz ekselans. Sizden ricam budur. Böyle insanlara her zaman acımalı, dedi.

Amca Bey'le, Sadri, mürebbiyenin gösterdiği şu insanlıktan pek müteessir oldular. İkisinin de gözleri sulandı. Derin bir sükûtla önlerine bakıyorlardı.

Eda, odada bulunan insanların yüzlerine ayrı ayrı nefretle baktıktan sonra efendiye dedi ki:

— Şu iki yüzlülerin gösterdikleri yalancı zavallılık hallerine inanmayınız efendi hazretleri. Sizi aldatıyorlar. Ailenizin namusu yoluna ben başıma geleceği hiç düşünmeyip işte doğrusunu söylüyorum. Bu sadakatimin derecesini belki sonra anlarsınız. Evet kapıyı ben bağladım. Fakat beylerin üçünün de bu gece odalarında bulunmadıklarına ne üzerine isterseniz size yemin etmeye hazırım. Hakkınızda zerre kadar hürmetleri varsa nerede olduklarını saklamayıp söylesinler.

Eda'nın şu son sözleri üzerine Dehrî Efendi kardeşiyle damadının dikkatle yüzlerine baktı. İkisinin yüzünde hafif bir kızarına peyda olduğunu fark etti.

— Niçin kızarıyorsunuz? Cevap veriniz, dedi.

İkisi de biraz titrek bir sesle evvelki söylediklerini tekrar ederek:

— Bu kadın bize iftira ediyor, odamızdan bir yere ayrılmadık dediler.

Dehrî Efendi, Eda'ya dedi ki:

— Şimdi gidip Şemi'yi getireceğim. Fakat çocuğun yanında edep dışında bir kelime ağzından kaçırırsan seni pencereden aşağı atarım, dedikten sonra gitti, çocuğu getirdi.

Korkudan Şemi'nin gözleri yuvaları içinde fırıl fırıl dönüyordu. Hışımla oğlunun yüzüne bakar:

— Amca Bey'le enişte beyin her şeyi dosdoğru söylediler. Sen ağzından bir kelime kaçırırsan sonra başına geleceği düşün. Bu gece üçünüz de odanızda yokmuşsunuz. Nerede idiniz? Söyle bakayım.

Zavallı Şemi, zihninde kim bilir ne kadar falaka acıları uyandıran o sert bakışların altında eriyecek gibi bir hale gelip bu korkunç suale karşı verilecek cevabı birdenbire kestiremeyerek oradakilere yalvarır gibi şöyle bir göz gezdirdi. Çünkü kendilerinin Eda'ya karşı üstün çıkmaları veya altta kalmaları Şemi'nin ağzından çıkacak bir çümleye, belki de bir kelimeye bağlı kalmıştı. Çocuğa işaret etmek ihtimali yoktu. Dehrî Efendi'nin gözü üçünün de gözbebekleri üzerinde dolaşıp duruyordu.

Bu ses çıkarmama Dehrî Efendi'nin şüphesi ile öfkesini artırdığından:

— Niçin cevap vermiyorsun? Senin kabahatin Amca ve enişte beylerinden daha büyük mü ki onlar söyledikleri halde sen sükût ediyorsun? Bu gece nerede idiniz?

Şemi, güç anlaşılır bir sada ile:

— Koruya... gezmeğe çıktık...

— Kaç kişi idiniz?

— Üç.

— Kim kim?

— Amca Beyim... Enişte beyim... bendeniz...

Eda'nın suratında intikamcı bir gülümseme peyda oldu. Alaylı alaylı acı bir sesle:

— Garip kuşun yuvasını Allah yapar. Benim gibi tevekkelî bir kadına iftira etmeyi beyler kolay mı zannettiler? Şimdi pirincin taşını ayıklayınız.

Eda'nm bu sözü Şemi'ye yaptığı yanlışı anlattı, ama iş işten geçmiş, düzeltilebilecek bir nokta kalmamıştı.

Dehrî Efendi, derin bir düşünce ile birkaç defa sakalını avuçladıktan sonra, kardeşiyle damadına dedi ki:

— Siz bu gece odanızdan dışarı çıkmadığımzı iddia edi-

yorsunuz. Şemi, birlikte üç kişi koru gezintisine çıkmış olduğunuzu söylüyor. Hangisi doğru?

Bu: «Hangisi doğru?» sualine verilecek cevabı Amca, damat beyden; damat, amcadan bekledi.

İkisinin de aklına çarçabuk, mükemmel, kandırıcı bir yalan gelmiyordu. Sessizlikle geçen her saniyenin akışı kendilerine karşı olan şüpheleri artırıyor, hallerini kötüleştiriyor, uydurulacak cevabın inandırma kuvvetini kırıyordu. Bu böyle bir cevap olacaktı ki, hem kendilerine karşı olan şüpheleri iyice kaldırsın, hem de Şemi'nin aptalca potunu hafifletsin. Verilecek cevabın Dehrî Efendi'ye akıllıca görünmesiyle beraber Şemi'ye de ilk sözünü değiştirtecek bir yol gösterir şekilde olması lâzım geliyordu. Çünkü Şemi'nin zihnini büsbütün karıştırır yolda bir cevap atılırsa delikanlının korku ile «masa altı» işini babasına itiraf etmek derecesinde aptallığı ileri götürmek ihtimali vardı. Fakat böylece işi idare edebilecek her tarafı mükemmel bir yalanın hemencecik uydurulması kolay mıdır? İşte bu yalanı bulmak için Amca Bey'le Sadri içlerinden kıvrım kıvrım kıvrandıkları halde dıştan bu yürek çarpıntılarından renk vermemeğe çalışarak o tehlikeli sükûtta devam ediyorlardı.

Dehrî Efendi kızgınlığının derecesini gösterir surette yüzünü buruşturup:

— Niçin cevap vermiyorsunuz? Hangisi doğru? diye korkunç sualini tekrar etti.

Sadri, Amca Bey'in korkudan çenesinin titremeye başladığını görüp, artık bu işte ondan bir söz yardımı beklemenin sırası olmadığına hükümle bütün dil becerikliliğini toplayarak dedi ki:

— Şemi Bey bu gece bizimle beraber koruda besbelli rüyasında gezinmiş olmalı. Bu akşam koruya değil, bahçeye bile çıkmadım. Çıkmış olsam niçin gizleyeyim? Gece koruda gezinmek bir cinayet midir? Şemi Bey bunu öyle zannediyor da galiba cezasının hafifletilir ümidiyle bizimle birlikte ge-

zindiğini söylemek gibi huzuru âlinizde çocukça yalan söylüyordu.

Sadri'nin şu sözlerinden Amca Bey de biraz cesarete gelerek Şemi'ye dedi ki:

— Sen bu akşam koruda gezindinse o başka... Ne için bizim de beraber bulunduğumuzu iddia etmek gibi bir yalanda bulunuyorsun? Öyle bir yalan ki garip... manasız... Abes... tuhaf... acayip... yoksa uyku sersemliği ile şaşırıp da ne söylediğini bilmiyor musun?

Dehrî Efendi, gözlerini öfke ile Şemi'nin üzerine açarak:

— Söyle habis, koruda yalnız mı geziyordun? Yoksa amca ve enişte beylerin de beraber miydi?

Şemi ne cevap versin? Beraber idik diye ilk iddiasını tekrarlasa bu gece gezintisindeki beraberliği ötekiler açık açık reddediyorlar. Hem bu iddiasını ispata muvaffak olsa bile suallerin sorulmasından bu işin büsbütün kötüleşeceği, başka bir şekil alacağı anlaşılıyor. Bunun meydana çıkarılmasında elbette korkulacak bir taraf var ki, amcası ile eniştesi bu gece ne koruya, ne bahçeye çıkmış olmak gibi bir sözü kabul etmiyorlar. Şemi'nin bu iddiası da zaten bir uydurmadan ibaret. Bu akşam koruya ben yalnız çıkmıştım demiş olsa babasına söylediği ilk sözü yalancı çıkaracak yine yalanı meydana çıkacak... Nasıl söylese bu gece kendi için cezaya uğramak muhakkak.

Şemi, bitkin bitkin odadakilerin yüzlerini yardım istediğini gösterir, yalvaran bir bakışla gözden geçirdikten sonra hiç bir söz bile söylemeyerek sustu kaldı. Bu susuş, babasını daha çok öfkelendirdi.

Dehrî Efendi: — Böyle iyi muamele ile bu çapkının ağzından söz alınmayacak. Ben onu söyletmenin yolunu bilirim. Haydi Eda Hanım falakayı getir, emrini verdi.

Falaka... Mürebbiyenin karşısında dayak yemek.. bu hakaret, bu küçülme Şemi'ye ölüm kadar ağır göründü. Delikanlının gözleri döndü.

Eda bu, suallerin elbette bir taraftan kendine yaraya-

cak, iddiasını haklı gösterecek bir patlak, bir ip ucu gözükeceği ümidi ile âdeta sevinmeye başlayıp Şemi'ye:

— A yavrum, tabancıklarına yazık değil mi? Ayakların falakaya girmezden evvel şu işin doğrusunu söylesen olmaz mı? diye söylenerek o korkunç dayak aletini getirmek üzere odadan çıktı. Bir iki dakika sonra elinde falaka ile değnek olduğu halde döndü.

Dehrî Efendi'nin verdiği emir üzerine Sadri ile Eda zavallı Şemi'nin ayaklarını falakaya sokup sımsıkı burarak peder efendiye doğru çevirdiler.

Dehrî Efendi, bir ikinci emir olarak değneği Amca Bey'e uzatarak:

— Birader, al şunu. Çapkın her gerçeği çıtır çıtır söyleyinceye kadar, gece zamanı vakitsiz koruda gezinen şu ayaklara indir. Fakat acıyarak vurma. Bir tahtaya, bir taşa vuruyormuşsun gibi kuvvetlice yapıştır ki, bizi çok üzmeden doğrusunu anlatsın.

Şemi her gerçeği çıtır çıtır anlatırsa, sonra Amca Bey'le Sadri'nin halleri ne olacak? İkinci nöbet falakaya onlar mı yatacaklar? Ne olacaksa olacak... verilen emri yerine getirmek lâzım.

Amca Bey, kahramanca halini ağabeysine beğendirmek gibi bir niyetle ispenç horozu gibi kabarıp Şemi'nin tabanlarına çat çat bir iki indirdi.

Dehrî Efendi, son derece kızarak yerinden fırlayıp değneği Amca Bey'in elinden aldı. Bütün oradakileri ürkütecek korkunç bir sada ile:

— Birader, ne değnek tutmasını biliyorsun, ne de vurmasını! (Değneği tutan elini başına paralel bir diklikle kaldırıp) Değnek vurmakta üç hareket vardır. İşte birincisi bu. (Kolunu on beş yirmi derecelik bir açı teşkil edecek kadar arkaya açıp) İkincisi de bu. (O açıklığın koluna verebildiği hız ile değneği Amca Bey'in omuzu üzerinden indirerek). İşte bu üçüncüsü.

Bu üçüncü hareketin Amca Bey'in köprücük kemiği üzerinde peyda ettiği sızı tesiriyle zavallı adam terbiyeli may-

mun gibi bütün vücudunun olabildiği elastiklik kuvvetiyle hopadak tavana doğru sıçrayıp yine yere düştükten sonra mürebbiyeden sıkılmasa can acısından ağlıyacak bir hale geldi.

Dehri Efendi, bu çelik çomak dersinin tekrarlanmasından korkarak karşısında titremekte olan kardeşine dedi ki:

— Nasıl, beğendin mi? Hele değneğin nasıl vurulacağına dikkat ettin mi? Değnek işte böyle üç hareketle biteviye şıpır şıpır vurulacak. Haydi bakalım, bir ikinci derse lüzum kalmadan ustandan aldığın gibi sen de oraya yapıştırmalısın.

Verilen emre uymaktan başka çare yok. Amca Bey omuzunun acısından yüzünü buruştura buruştura değneği eline aldı.

Dehrî Efendi kumanda vererek: — Bir, iki, üç

Amca Bey, her kumandanın hükmünü yerine getirip değneği indirerek: — Çat!

— Bir, iki, üç!

— Çat!

— Bir, iki, üç!

— Çat!

Bu «çat, pat»ların sayısı altıyı, yediyi bulunca Şemi'de yürek paralayıcı:

— Efendi babacığım, insafınız yok mu? Gece dışarı çıkmak kabahatse onlar da çıktılar. Onları da dövünüz. Vay tabanlarım, diye bir feryattır koptu.

Dehrî Efendi — Bir, iki, üç!

Amca Bey: — Çat!

— Bir, iki, üç!

— Pat!...

Şemi, son derece acıklı bir avaz ile: — Çıkmadınız mı? Hani o şeyin altında baş başa tokuşmadınız mı?

Şemi'nin bu son söyledikleri ile Amca'da da, damatta da hoşafın yağı kesildi. Çocuğu ondan ziyade söyletmemek için Sadri falakanın ucunu bırakıvermek, Amca Bey elindeki değneği atıp dayağa son vermek istiyordu. Fakat Dehrî Efendi

o korkunç «Bir, iki, üç!» kumandasına son vermiyordu ki o kumandanın dışına hareket kimin haddine düşmüş

Eda'nın sevincinden gözleri süzülüyordu, dudaklarında titreye titreye acayip bir ezilip büzülme oluyor ve içinden «Oh, oh, yüze yüze kuyruğuna geldik. Hah, işte mesele patlak veriyor, verdi» diye ümitlenip duruyordu.

Lâkin o sırada Anjel, hemen yerinden fırlayıp falaka ile değneğin arasına girerek, Dehrî Efendi'ye Fransızca olarak dedi ki:

— Ekselans, artık yetişir. İş anlaşıldı. Şemi Bey uyku sersemliğiyle sualinizi iyi anlayamadı. Yanlış cevap verdi. Bu yüzden boş yere dayak yedi. Şimdi ağzından çıkan «Kafa kafaya vuruşmadınız mı?» sözü bana her gerçeği anlattı. Durunuz, size anlatayım. Bundan üç gece evvel Amca, Sadri ve Şemi beyler üçli birlikte koruya çıkmışlar. Karanlık epeyce imiş. Orada kestanelikte Amca ile Sadri Bey birbirini görmeyerek kafa kafaya vuruşmuşlar. O akşam epey gülüşmüşler Ertesi günü Şemi Bey bu gülünç çarpışmayı bana kendi anlattı. Biz de gene bir hayli gülüştük.

Müirebbiye, sözün burasında, ayakları havada olarak yerde yatan Şemi'ye doğru bakarak:

— Öyle değil mi Şemi Bey? diye sordu.

Şemi, o sızılar içinde bile o çekici bakışın mıknatısından kendini kurtaramayıp, Fransızca sorulan suale Türkçe olarak:

— Evet, evet. Üç gece önce kestanelikte baş başa tokuştular, cevabını verdi.

Şemi'nin bu cevabı verdiği sırada ancak birbiriyle gizli duyguları söylemeye alışkın olanlarda görülebilecek bir kolay anlaşma ile müirebbiye delikanlıya şimşek gibi bir bakış fırlattı. Bu bakışla, kız, bön âşıkına «sözünü değiştir» emrini verdi.

Amca Bey'le Sadri'nin o gece koruya çıkmış olduklarını iddiadan doğacak fenalığı değneklerin acısı Şemi'ye bir türlü anlatamadığı halde müirebbiyenin bir bakışı eski sözünü değiştirmek gerektiğini kendisine tamamıyle anlattı.

Dehrî Efendi şaşkın şaşkın Şemi'ye dedi ki:

— Ahmak herif, ben sana üç gece evvelki vakayı sormuyorum. Bu gece odanızdan dışarı çıkıp çıkmadığınızı anlamak istiyorum.

Şemi ağlayarak: — Bu gece odamdan çıkmadım ki, onların nereye gittiklerini bileyim. Ben üç gece evvelki vakayı anlatıyorum.

Dehrî Efendi: — Benim sana «bu gece» diye sorduğum suale dikkat etmediğin için bu kadar dayak yedin. Bu değnekler işte o dikkatsizliğin bir cezasıdır. Çözün falakayı.

Anjel'in işi idare eden sözleri sayesinde Şemi falaka cezasından yakayı, yakayı mı ya, tabanlarını kurtarabildi. Amca Bey'le Sadri de şu atlattıkları tehlikeden dolayı göz ucuyle gizli gizli bakışarak birbirlerini tebrike, geniş geniş nefesler almaya başladılar.

Şimdi orada haline acınacak biri kaldıysa o da kâhya kadındı. Mürebbiyenin bir iki fan fini ile işin böylece tersine dönmesi Eda'yı öfkeden çok şaşkınlığa düşürdü. Anjel, bu fin fonlar ile acaba efendiye ne efsun okudu? İşte kadın bir türlü bunu anlayamıyor. Ya Şemi'nin birdenbire sözünü değiştirmesine ne diyeceğini bilemiyordu.

Dehrî Efendi: — Haydi artık gidip yatınız, emriyle Amca Bey, Sadri ve Şemi'yi odalarına gönderdikten sonra:

— Senin cezan yarın verilecektir, diye korkunç bir cümle ile Eda'yı da savmak istediği sırada kâhya kadın, o durmak dinlenmek bilmeyen çenesini açarak kendine acındırmaya kalkıştı ise de efendi ilk emrini tekrarlayarak kendini kapı dışarı etti.

Efendi mürebbiye ile odada yalnız kalınca, kıza dedi ki:

— Kapıyı üzerinize bağlayanın kim olduğu belli olduktan sonra bana bazı şeyler söyleyeceğinizi deminden bildirmiştiniz. İşte bunu yapanın Eda olduğu anlaşıldı. Söyleyeceğiniz nedir?

Anjel, yapma bir utangaçlıkla önüne bakıp kızara bozara.

— Evet efendim, söyleyeceklerim sadece bana aittir. Malumu âlinizdir ki, bendeniz mürebbiyelik sanatı ile geçinen bir kızım. Fakirlik, çalışmama sebeptir. Doğruluk ve iffet şu

dünyada tek dayandığım ve övündüğüm şeydir. Âlem bu efendim... herkes işittiği şeyi inceden inceye araştırmadan onu kötüye çekmeye düşkündür. Havadis meraklıları her şeyin altından kendilerine bir eğlence çıkarmaktan başka bir şey düşünmezler. Haline göre herkesin dostu var, düşmanı var. Bu gece üzerime kapının bağlanmış olduğu ve bu yüzden üç erkeğin divana çekildiği, hele Eda Hanım'ın o üç delikanlı ile bana karşı olan açık ve edepsizce ithamları ağızdan ağıza dağılarak bu sözler benim namusum hakkında büyük bir iskandal hükmünü alır. Bir mürebbiye için bu gizli sözler manevî bir ölüm demektir. Çocuklarınızı iyi yetiştirmek ile size hizmet etmekten başka bir emeli olmayan benim gibi fakir bir kızın bu gibi lekelerle kirlendiğine elbette vicdanınız razı olmaz. Bu gece olup bitenlerin yarın, öbür gün bir eşi daha olabilir. Öyle korkunç iftiralar olur ki şüpheli bakışlar altında kalan günahsızın âlemin gözünde temize çıkması imkânı kalmaz. Böyle vakaların tekrarlanmasına yer bırakmamak için yarından sonra bendenize izin veriniz. İffetimi ve mürebbiyelik işindeki çalışmamı tasdik eden bir de hüsnühal varakası veriniz, işte zatıâlinizden istirhamım bundan ibarettir.

Dehrî Efendi bir zaman somurtup düşündükten sonra:

— Bu geceki vakadan iffetinize hiç bir şey sıçramaz. Sizi zorla mürebbiyelik hizmetine alıkoyamam, rica ederim. Ak sakalıma hürmet için olsun bu ricamı kabul edeceğinizden eminim. Size bir değil, on «hüsnühal» kâğıdı imza ederek vermeye hazırım. Türkçemizde bir söz vardır, insanlar hakkında bilgisi olduğunu iddia edenler. «Biz insan sarrafıyız, bir adamın yüzünden içinin ne olduğunu anlarım» derler. Âcizane ben de onlardan, yani insan sarraflarındanım. İlk defa yüzünüzü gördüğüm zaman nasıl melek gibi bir kadın olduğunuzu anladım. Benim sizde gördüğüm meziyetleri siz bile ihtimal ki kendinizce takdirden âcizsiniz. İnsan halleri hakkındaki bilgim dolayısıyle işte sizi, sizden iyi tanımak iddiasında bulunuyorum. Size olan tam itimadımı göstermek, gece bu vakit odanıza girip sizi rahatsız ettiğimden dolayı bir tarziye makamını tutmak, hâsılı hatırınızı okşamak, sizi mem-

nun etmek için hüsnühalinizi tasdik eder yolda yarın size bir kâğıt vereyim. Ama bu kâğıdı size burayı bırakıp gitmek için değil, mürebbiyelik vazifesini sonuna kadar yapmanız ricası ile vereceğim, yanınızda dursun.

Anjel, bir müddet daha nazlanma tavırları gösterdi. Bu nazlanmalar hep yapmacık idi. Lâkin insan sarrafı o Dehrî Efendi bunları hep ciddiye alıyordu. Efendi'nin gösterdiği bu fazla itimada karşı ricasını kabul etmeyip o aileyi bırakmak nezakete uymayacağı için yalnız bu yüzden ricasını kabul eder gibi bir surette Anjel vazifesinde devama razı oldu.

Ertesi günü Türkçe ve Fransızca olarak şu tasdikname Anjel'e verildi. Üslûbundaki ve sözlerindeki garipliklerden dolayı olduğu gibi yazıldı:

TASDİKNAME SURETİ

«Badii terkimi tasdikname oldur ki

«Uzun zamandır fakirhanemde kendi öz çocuklarım Vahip ve Nezahet adlarında iki cahil çocuğu bilgi yoluna çekerek hiç zahmet çekmeden onlara Fransız dilini öğreten ve garp bilgisinden daha nice nice ilim ve irfan sahibi olan emsalsiz mürebbiye Matmazel Luiz Anjel Döpre'nin insanlık bilgisi denizinde yüzen tek kız, iffetçe de bulunmaz inci olduğunu tasdik eden işbu hüsnühal kâğıdı matmazele verildi Fi..... sene

İmza : Dehrî

Bu tasdiknamenin Fransızca eşi de hemen kelimebekelime Türkçesinin aynı olduğundan «insanlık bilgisi denizinde yüzen» ibaresinin çevirmesi olan «Nageuse dans la mer des sciences humaines» gibi terkiplere güldü. Hele iffet bakımından kendinin bulunmaz bir inci olmasının Fransızcaya çevrildikten sonra peyda ettiği şive ve mana garipliğinden çok bu hususta Dehrî Efendi'nin aklına, insan sarraflığındaki keskinliğine gülüp şaştı.

Anjel'in bu suretle hatırı alındıktan sonra Dehrî Efendi

Kâhya kadın Eda'yı gece mürebbiyenin oda kapısını kuşağı ile bağlamış olduğunu ilkin inkâr, sonra itiraf etmek, beylere odalarında bulunmadıkları hakkında haksız olarak iftiraya, mürebbiyenin namusuna karşı edepsizce laflar ile kızı tahkire kalkışmış olmak suçları ile itham ederek ailesi arasına bundan sonra ayak basmamak üzere yalıdan o sabah kovdu.

Bununla da yatışmayarak mücazatını katmerlemek için halayıklarından Nevres adında bir kızı Eda'nın kocası Şaban Ağa'ya nikâh etti.

VIII

AMCA Bey, Sadri, Şemi, Anjel ile olan sevda maceraları traji komik bir netice almasına az kalmış olan bu aldatılmış üç âşık, Dehrî Efendi'nin verdiği izin üzerine o gece bitkin bir halde odalarına dönünce bu kazayı savuşturduklarına sevinmek mi, yoksa aynı güzellik mabedine doğru bakışlarını çevirdiklerinin birbirine karşı meydana çıkmasından kederlenmek mi lâzım geleceğini tayinde şaşıra kaldılar.

Sabah olunca birbirlerinin yüzüne nasıl bakacaklardı? Üçü birden Anjel'i seviyordu. Bu nazik iş önceleri aralarında bir dereceye kadar hissedilirken şimdi tam olarak açığa vurmuştu. Lama cime pek az meydan kaldı. Açığa vuran gerçek yalnız bu kadar değil. Sevgilinin odasına üçünün de girebilmek için o geceki çekingen gezinişlerinden, masa altına, o sevda pususuna sokuluşlarından her birinin daha evvel sevgilinin yatak odasına girdikleri anlaşılıyor. Demek mürebbiye üçünü de baştan çıkarmış, hiç acımadan aldatmış, onları birer gönül eğlencesi yapmış. Şimdi bu apaçık gerçeğe karşı gene Anjel'i üçü birden mi sevecek, yahut üçü birden mi bırakacak, yoksa ikisi çekilip sevda meydanı yalnız birine mi bırakılacaktı? Bu üç şekilden hangisi akla, düşünceye daha uygundu? Şüphe yok ki ikincisi. Fakat bir zihne sevda çılgınlığı girerse orada akla, düşünceye pek az yer kalır veya hiç kalmaz. O gece sabaha kadar yürüttükleri acı muhakemeler üzerinde üçünün de zihni üçüncü şekil üzerinde takılıp kaldı. Üçü de öteki ikiyi defedip yalnız kendinin bahtiyar olması yolunu düşündü.

Her birinin şu muhabbet emeli ötekinin maksadına ne kadar zıt düşüyor! Her birinin Anjel'i sevmez gibi görünerek ötekilerine karşı hile, aldatma yolunu tutması lâzım geliyordu. Üçü de bir evde bulundukları için bu oyun sahneleri pek dar kalıyordu. Fakat kendisini güden aşk olunca insan bütün olamazları olur görme veya göstermekte zorlukları yenmeyi göze aldırmaktan çekinir mi?

Şemi, o gece odasına girince gece kandilinin hafif ışığını yeter bularak yarı bahçe ve yarı denize bakan penceresinin önüne oturdu. Biteviye aralıklarla rıhtımı okşayan dalgaların şıpırtısı sevda ummanından monoton, bir manzume okur gibi ruhunu titretmeye, aheste esen rüzgârın ağaç yapraklarında gizli öpüşler gibi yaptığı hışıltılar, bütün sevgi damarlarını kabartıyor, duygularını ta dibinden gıcıklıyor, gönlünü dayanılmaz üzüntülerle dolduruyordu. Tan atmaya başladığı sırada gece karanlığının doğu tarafındaki eteği bir sevgi hulyası gibi açılıyor, ufuklardaki tepelerin iri ve kara şekilleri nura karşı gelmek isteyen karanlık müdafaacıları korkunç Gülyabaniler gibi seçiliyordu.

O üzüntülü âşık duyguları içinde Şemi, denizi, rüzgârı dinledi. Dalgaların hafif çalkantısından, rüzgârın yapraklarla olan gizli konuşmasından bir mana çıkarmaya uğraşır, tabiatın mahrem dilinden gönlüne bir teselli bekler gibi etrafa kulak verdi. Öyle daldı kaldı. Gecenin son zamanlarındaki sessizliği içindeki fısıltıları arasında bir baykuş iniltisi, arkasından da birkaç çakal sesi işitti. Garip bir sezişle bu sesleri kötüye yordu.

Sanki o baykuşlar, o çakallar «Anjel seni sevmiyor, aldatıyor» diye bağırıyorlardı. Gözlerinden akan birkaç damla sıcak gözyaşı, pencerenin kenarına koymuş olduğu ellerinin üzerine döküldü. O uğursuz seslerin geldiği tarafa başını çevirerek: «Ben onu seviyorum!» dedi.

Evet, zavallı çocuk mürebbiyeyi seviyordu. Kalbinin olanca şiddeti ile, gençliğinin bütün kuvveti ile, sevgisinin tekmil çılgınlığı ile seviyordu. Mürebbiye ile baş başa oldukları zaman kızın ettiği vaatlere, verdiği ümitlere, gösterdiği sevgilere, inandırmak istediği sadakatlere samimî olarak, safça inanmıştı. Aşkın bütün zevkleriyle beraber harap eden bütün tesirlerine açık olan o genç saf kalbini, tecrübesiz dimağını sevgilisinin bu yapmacık olan teminatı zehirlemişti.

Mürebbiyeyi sevdiği günden beri olan sadakat hayallerini, hep Anjel üzerine kurmuştu. Ona olan kalp bağını bütün ömrünce kopmaz sanıyordu. Şemi'nin fikri, okulda çok çalışıp

birinci çıkmak, bu hakla büyük memurluklara, maaşlara çıkıp mutlaka mürebbiye ile evlenmek, bütün kazancını onun saadeti için harcamak, ölünceye kadar hayatını ona bağlamaktı.

Bazı defa bir haftalık ayrılığın gönlünde uyandırdığı dayanılmaz bir sevda ateşiyle okuldan yalıya döndüğü zamanlar sevgilisi ile aşk hakkında konuşmaya meydan bulursa gelecek zaman için olan bu emellerini, fikirlerini, niyetlerini hep bu çocukça kurıntularını Anjel'e anlatır, kızın bu fikirlere duyguca ortaklığı olup olmadığını anlamak için çarpıntılar içinde bir bakışla yüzüne bakar, mürebbiye de sevgilisinin şu delice emelleri, eblehçe düşüncelerine içinden güldüğü halde Şemi'nin âşıkça heveslerini son haddine çıkararak cilveli bir tavırla yanaklarını okşayarak:

— Comme tu es bon Chèmi! Tes pensées sont les miennc (Ne iyi çocuksun Şemi! Senin fikirlerin benim fikirlerimdir. Yani ben de öyle düşünüyorum) cevabını vererek biçare çocuğun bu ham hayaller içinde gördüğü saadet ufkunu genişlettikçe genişletir, ümitlerine kuvvet verirdi.

Şimdiye kadar sevgilisiyle aralarında geçen bu tatlı hasbıhalleri, bu aldatıcı sözleri Şemi birer birer zihninden geçirdi, hükümlerini düşündü. Hep bu saadetlerin şu saatta mazi olduğunu ve bütün sevgi hazlarının o dakikada elemli bir acılığa dönmüş bulunduğunu duymakla zavallının bütün vücudunu bir ümitsizlik ateşi kavradı. Boyun ve şakaklarının damarları şiddetle vuruyordu. Ömründe hiç hissetmediği bir ateş, tesirinin şiddeti anlatılamaz bir alev sanki su olup kanına karışmış da damarlarında dönüp dolaşıyordu.

Şemi, işin bu tarafını tevil için bir yol bulamadı, enişlesi ile mürebbiyenin münasebet ve muhabbetlerinin nasıl başladığını düşündü. Kendinin tatmış olduğu sevda zevklerini aynıyle Sadri'nin de tatmış bulunduğunu düşünmeye girişti. Anjel'i, Sadri'nin kolları arasında tasarladı. Gözlerinin önünde ateşler uçuşmaya başladı. Bu gözleri yakan manzarayı görmemek için gözlerini kapadı. Heyhat, o korkunç levha kapalı gözle de görülüyordu. Vücudunu kaplayan ates o kadar şid-

detlendi ki kalbinde kaynayan bu dayanılmaz ateşin vücudunun her zerresine yayıldığını duydu. O ateşi biraz hafiflet-mek için göğsünü açtı. Sabahın serin serin esen hafif rüzgârına karşı tuttu. O serinlik göğsüne dokunur dokunmaz sanki yine ateş oluyordu. Rüzgâr, iç acısını azaltmıyordu.

Pencereden başını çıkardı. Denizdeki dalgaların ağır ağır fakat durup dinlenmez bir oynaklıkla birbirlerini kovaladıklarını gördü. Ortalık epey ağarmıştı. Henüz pek koyu görünen deniz, bakışını bir mıknatıs gibi çekti: «Hah! bu bendeki ateşi söndürse şu dalgalar söndürür» dedi. Zihnine geliveren bu korkunç fikirle o pencereden kalktı, büsbütün deniz üzerinde olan öteki pencerenin camını sürdü. Yarı beline kadar dışarı sarktı. Önünde bir kurtuluş girdabı kaynıyordu. Kendini salıvermiş olsa. birkaç saniye sonra tekmil acılarıyle beraber o dalgalar vücudunu yutacaktı. Kendinin bu acıklı ölümüne kimlerin acıyacağını düşündü. Arkasından ağlayacak annesi yoktu. O zavallı çoktan ölmüştü. Bu ölümüne acaba babası müteessir olacak mıydı? Kendini baba muhabbetiyle sevmiş olsaydı en küçük kabahatları için bile o yaştaki evlâdını falakaya yatırmak insafsızlığında bulunur muydu? Bu dünyada. yaşasa kendini sevecek, ölse arkasından ağlayacak bir kimse bulamadı. Bu düşüncenin acısıyle pencereden biraz daha sarktı. Kendini ölümün kucağına atmasına hemen hemen hiç bir şey kalmamışken «İnsan suda nasıl boğulur? Kim bilir ne kadar müthiş can acıları çeker?» diye düşündü. İlkin suların vücuduna nasıl soğuk soğuk dokunacağını, sonra ağzından içeriye girmesini, daha sonra nefes alamayacağını aklına getirdi. Sahiden denize düşmüş de ecel şeklindeki o su ile güreşiyormuş gibi bir korku ile pencereden çekildi. Kendini odanın ortasına atıp çırpınmaya başladı. Gerçekten de dalgalar etrafından üzerine hücum ediyor, sular ağzına doluyor, nefesi kesiliyor sandı. Kendinin odada mı, yoksa deniz dibinde mi bulunuğunu anlamayacak bir hale geldi. Bir zaman debelendi. Vücudu ter içinde kaldı. Korkulu bir kâbustan uyanır gibi yavaş yavaş o hal üzerinden kalktı. Başını iki eli arasında sıktı: «Ben divane mi oldum? Beni bu hale koyanlardan intikam al-

madan niçin intihar edeyim? Evvelâ intikam, sonra intihar» sözleri ağzından korkunç bir şekilde çıktı.

Aynanın karşısına geçti. Kendini yukarıdan aşağıya kadar dikkatle süzdü. Kendinin bu korkunç kararı yerine getirebilecek bir adam olup olmadığını anlamak, görmek istiyordu. Gözleri dönmüş, saçları ürpermiş, yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Göğsünü şişirip indiren hava ciğerlerine öyle bir hızla hücum ediyordu ki bunu alıp vermeye ne ağzı, ne burun delikleri yetmiyor, artsız arasız bir şiddetle soluyordu. Kendinin canlanmış bir intikam haline girmiş olduğunu gördü. O dönük gözleri, kabarmış saçları, şiddetli nefes alışı ile Anjel'i, Amca Bey'i, Sadri'yi korkutabileceğine inandı.

Aynadan çekildi. Kanapenin üzerine oturdu. İntikamını nasıl ve kimden alacaktı? İşte işin bu tarafını düşünmeye başladı.

Amca Bey'in, Anjel meselesinde kendisiyle bir aşk rekabetine girişmiş olmasına pek o kadar kızmıyordu. Çünkü amcasının vücutça sakatlığını Anjel tarafından sevilmeye bir engel sayıyordu. Şemi'nin olanca düşmanlığı ve intikam alma hırsı Sadri'ye karşı coşup duruyordu. Mürebbiyenin her şekilde dikkatini çekebilirdi. Çekebilir değil, çekmiş olduğuna da hiç şüphesi yoktu.

Sadri'yi karısı Melâhat'a hıyanet etmek, Anjel'i de kendini aldatmış olmakla kabahatli buluyor, her ikisini cezaya lâyık görüyordu.

Şemi, kendi için caiz gördüğü ve Sadri için âdeta cinayet saydığı bu aşk meselesinde eniştesiyle Anjel'den hangisinin suçunun daha büyük olduğunu düşündü. Sadri, mürebbiyeyi sevmiş, besbelli mürebbiye de bu sevgiyi kabul etmiş görünmüş. Sadri'nin evvelce mürebbiyeye sevdasını anlatmış olduğu o gece kapı arkasından söylediği sözlerle belli oluyor. Fakat mürebbiyenin bu sevdayı iyi karşılamış olduğunu ispat edecek ortada kuvvetli bir delil var mı? Sadri, sevdasının şiddetine kanılarak gece mürebbiyenin kapısına gelebilir istediği sözü de söyleyebilir. Fakat bunda mürebbiyenin ne kabahati var sayılabilir? Anjel, o gece gelene kapıyı açmadıktan baş-

ka o muhabbet dilencisinin yalvarmalarına bir tek karşılık bile vermemişti. Ne için bu kadar acele ederek, belki de hiç kabahati olmayan o zavallıyı suçlu görmeli?

Şemi deminden beri yürüttüğü muhakemenin tastamam tersi olmak üzere mürebbiyeye karşı olan fikrini birdenbire değiştirdi. Çünkü onu masum görmeye, onu affetmeye, gene evvelki gibi sevmeye şiddetle ihtiyacı vardı. Gönül, sevgi binasın temelinden yıkılmış görmedense bazı gerçekleri çiğnemekten çekinmez.

Şemi, düşüne düşüne Anjel'in günahsızlığını ispat edecek o kadar delil buldu ki gözünde kız yalnız temize çıkmakla kalmadı, yükselmeye başladı.

O gecelik son karar olmak üzere: «Fırsat bulursam bugün kendisiyle görüşeyim. Bakayım soracağım suallere ne cevap verecek? Ondan alacağım cevaplara göre ben de hareketimi tayin ederim» gibi ham bir avunma ile yorgun vücudunu dinlendirmek için yatağına girdi.

Zavallı Amca Bey de o gece acınacak saatlar, acıklı çarpıntılar geçirdi. Fakat onun düşüncelerinde, kararlarında Şemi'ninki gibi kendini öldürmeye kalkışmak, intikam almak derecesinde delice şiddetler yoktu. O da hodgâm, fakat oldukça öfkesiz düşünüyordu. Onun isteği bir gözdağı ile Sadri ve Şemi'yi ürkütüp mürebbiyeyi yalnız kendisiyle alışverişte bulunmaya zorlamaktı. Bu isteğini elde edebilirse ne âlâ, olamadığı halde Sadri ve Şemi ile aynı sevgi çanağından ateşini söndürmeği bile göze aldırmıştı.

O artık kendisinin mürebbiyenin gözünde bir eğlence, bir kukla olduğunu biraz anlamıştı. Sevgilisini eğlendirmek için onun yanında harcamak üzere bir iki tuhaf cümle hazırlayarak bazı şaklabanlıklarla teveccühünü sürdüreceğini umuyordu.

Amca Bey'i her şeyden çok düşündüren sabahleyin odasından çıkıp da Sadri ve Şemi ile yüz yüze gelince bu ikisinin karşısında duygularını gizleyip itibarını düzeltmek için ne yolda davranacağı meselesi idi.

Enişte beye gelince, mürebbiyenin o yalıda kendinden

başkasını sevebilmesine ihtimal vermiyor, kendi güzelliğini, kızın gönlünü, yalnız kendisine mahsus saymaya bir hak görüyor, amca ile Şemi'nin sevda davasına girişerek Anjel'in merhametini dilenmeye çıkışlarını aptalca bir edepsizlik suretinde görerek bu işe son derece canı sıkılıyordu.

Mürebbiyenin gönlünü kendinden gaspa bu iki rakibinde de kuvvet görmekle beraber yine bunlara karşı kalbinde sebebini pek iyi anlayamadığı bir nefret vardı. Çekememezlik duygusu ile ikisinden birinin veya ikisinin birden Melâhat'ı kışkırtmalarından korkuyordu. Onun için onlara karşı mürebbiyeyi sevmiyor görünmekten daha kolay bir hareket şekli olmadığını düşündü.

«İki cambaz bir ipte oynamaz» sözünün üçü birden oynar diye tersine bir hale sokuluş şekli demek olan bu komedya aktörleri o gün odalarından çıkınca, bir çeşit utanma da duymakla beraber gene işin arası soğumadan, her biri kendi üzerinden şüpheyi gidermek için birleşip görüşmeğe acele lüzum görüyordu. Amca Bey o ıstıraplı gecenin çehresine verdiği solgunluk ve yorgunluk eserlerini gidermek için tuvaletine çok dikkat etti. İki dirhem bir çekirdek denecek surette bir şıklık, acayip bir salıntı ile sofaya çıktı. Sadri'nin odasına baktı. Damat beyin giyinmek üzere bulunduğunu gördü.

Kayıtsızlığını göstermek maksadı ile gülümseyerek:

— Giyindikten sonra korudaki kestaneliğe geliniz. Size söyleyeceklerim var.

Gülmesini genişleterek:

— Gündüz koruya çıkmakta bir mahzur yoktur, dedi.

Şemi'nin kapısını yokladı, kapalı buldu. Eliyle tık tık vurarak çocuğu uyandırıp ona da aynı şeyi söyledi.

Amca Bey elindeki abanoz bastona dayana dayana korunun yolunu tuttu. Geceki teessürle gözyaşı gibi henüz yaprakları üzerindeki çiyler uçmamış bulunan koyu gölgeli ağaçların altından yürürken Anjel'in eğri büğrü boylu âşığı iki amansız rakibini kandırmak için geceden hazırladığı planları zihninde genişletiyor, kandırma kuvveti çok, tesiri çabuk

görünecek kadar ne gibi kelimeler bulmak lâzım geleceğini düşünüyordu.

Bu düşünce içindeki yürüyüşü sırasında gözü, ta kökünden başlayıp ince dallarına kadar gövdeyi sımsıkı sarmaşık sarmış bir ağaca rastladı. Bunu görünce zavallı Amca Bey'in şairlik duyguları coşarak derinden derine bir ah çekti

— İşte bu ağaç benim gönlüm, bu sarmaşıklar da Anjel'in sevgisi, dedi.

Bu benzetmesini çok yüksek ve çok zarif buldu. Mürebbiyenin şimdi beraber bulunup da bu sözü işitmediğine teessüf etti.

Yürüdü, yürüdü, Anjel'in gece Şemi'yi falakadan kurtarmak için ortaya çıkarmış olduğu kestaneliğe geldi. Burası, korunun ortasında tavanı gökyüzü, duvarı ağaçlardan yapılma bir aşk yuvasına benziyordu. Orta yerde fıstık dalından bir kanape ile birkaç sandalye vardı. Kanapeye oturdu, bir sigara yaktı. Yirmi dakika geçmeden Sadri'yi çok özenti ile yapılmış bir tuvalètle gördü.

Büyücek bir kaza savuşturan iki kişi arasında görülecek şekilde sevinçle sarılıştılar. İkisi de bu yapmacık samimiyetlerine ciddîlik vermek için kendilerini son derece sıkıyorlardı.

Damat bey de kanepenin bir tarafına oturdu. Amca Bey sigarasının külünü parmağı ile silkerek söze başlayıp dedi ki:

— Yaşça ikinizin de büyüğü olduğum için nasihat vermek bana düşer. Ne idi birader, bu gece uğradığımız felâket?.. Zerre kadar bir ilişiğim olmayan bu iş için az kaldı çok kötü bir zan altında kalarak biraderimin teveccühünü kaybedecektim. Ben ne kendim, ne sizin, ne de Şemi ve mürebbiye için söylerim. Benim sözlerim hep hak içindir. Bu gece bir felâkete uğrayaydım Şemi'nin yüzünden uğrayacaktım. Bakınız size olanı anlatayım. Şemi'nin hayli zamandan beri haline gelen bir durgunluk, acayip bir dalgınlık, tenha yerlere çekilip düşünmesi dikkatimi çekti. Günden güne sararıp solması da, Huda bilir, yüreğime dokundu. «Bu hal ne? Bizim zavallı Şemi'ye ne oluyor?» dedim. Bir zaman işi anlayama-

dım. Birader, bu saf yürekliliği ayıplama. İçimde fenalık olmadığından herkesi kendim gibi bilirim. Meğerse, iş kör kör parmağım gözüne imiş. Bir gün farkına vardım ki Şemi mürebbiyeyi görünce denizden çıkarılırken can veren balığın o baygın bakışlarıyle bakıyor. Evet, evet. İşte öyle acayip bir süzüklükle gözleri dönüyor. Ve minelgaraip!.. İşte o zaman işin doğrusu bu kahn kafama biraz dank der gibi oldu. «Acaba oğlan mürebbiyeyi seviyor mu?» dedim. Bunu dedim ama öfke de topuklarıma çıktı. Ne halt eder ağanın beygiri? Ulan terbiyesiz!... Bu yahya iki çocuğun terbiyesi için getirilen melek gibi temiz bir kıza o nazarla bakılır mı? Aman Yarabbi, yüreğime inecek. Asıl korktuğum cihet neresi, matmazel bu işin farkına varırsa bizden namus dava eder. Bereket versin ki kız öyle fitne fücurlardan değil, o da benim gibi vurdumduymazlardan... Frenk kızlarını çok kere namusça haksız olarak itham ederler. Fakat içlerinde böyle Anjel gibi ne kadar içi temizleri var. Bizim mürebbiye kendinin kadın olduğunu bile unutmuş. Okumaya dalmış, kendini çocuk terbiyesine vermiş. Canım Allah için söyle... Şu evin içinde ikimiz de delikanlıyız, sen de, ben de... Damarlarında bozukluk olsa şu kız Şemi'den evvel bize hiç piş demez miydi? Frenk terbiyesi öyledir. Görünüşte serbest, fakat ahlâkça namus ve doğruluğun gereklerine son derece saygılı olurlar. Bizim Şemi buralarını bilmez. Boyuna bosuna bakmadan habis, kızı sevmeye kalkmış. Son derece saf ve nazik olmasından başka bir mana verilmemesi lâzım gelen kızın o tatlı gülümsemelerini galiba kendine cesaret verici iltifatlardan sanmış. Akla bak, çocukluğa bak birader Aslında oğlan falakaya yatırıla yatırıla ahlak oldu. Babasıdır ne isterse yapar orası lâzım değil, ben bugüne bugün Şemi'nin amcasıyım. Onun terbiyesinden ben de sorumluyum. Hareketlerini kontrol edip uygunsuz işlerini düzeltmek için kendisine ihtarda bulunmak boynuma borçtur. Mürebbiyenin karşısına geçip de bu ahlak yârimin can çekişir gibi dönük gözlerle baktığını gördüğüm günden beri oğlanı gözlemekten bir an geri durmadım. Saat beşe altıya gelince her gece odasından hırsız gibi çıkar, püf diye sofadaki

lambayı üfler, pıtır pıtır dolaşır, gi dip mürebbiyenin kapısını dinler. Dün akşam da öyle oldu. Şemi, mürebbiyenin kapsını dinlerken benim beri yanda sabretmeye tahammülüm kalmadı, gidip kendisine bir iki tokat vurmak için oraya doğru yürüdüm. Mürebbiyenin kapısı önüne geldim. Baktım bizim yeğen ortadan sırrolmuş. Süphanallah, gözümün önündeki adam nereye kaybolabilir? Düşündüm: Kızın odasına girmiş olması aklıma geldi. Seni her ne suretle istersen temin ederim ki böyle düşünüşüm, böyle zannetmem kızın namusundan şüphe ettiğim için değildir. Efendim, oğlan budala... kız gayet nazik kalbi de temiz... Şemi, biraz konuşmak için zavallının bu nezaketinden ve yürek temizliğinden faydalanarak Fransızca dersinden bir cümleyi anlayamadığını bahane ederek, o zorunu halletmedikçe gözüne uyku girmediğini söyleyerek odasına girebilir. Sen de bilirsin ya, Sadri Bey, bu hayvanlıkları Şemi yapabilir, o ahmaktan ben her terbiyesizliği umarım. Şemi'nin odaya girip girmediğini kontrol etmek için kulağımı kapıya verdim. Ama ne haldeyim! hiddetten kendimi bilmiyorum. Bu hiddet tesiriyle olacak galiba, odadan kulağıma lakırdı gibi bir şey geldi «Hah, çapkın içeride» dedim. Artık tekrar etmeye hacet yok ya, maksadım içeriye girip oğlanı kulağından yakalayarak dışarıya çıkarmak... Namusum hakkı için böyle... Mürebbiye Türk evinde oturuyor ise de kendi Fransız âdeti üzerine hareket ediyor. Şimdi ben de alafranga davranmayıp da kapıyı tık tık vurmadan içeriye girmiş olsam kızın «amur propr» unu «şoke» etmiş olacağım. «Amur propr» unu şoke etmeğe Türkçe nasıl deniyordu.

— Onuruna dokunmak.

— Pardon monşer Sadri, birkaç akşamdır hep Fransızca okuduğumdan ideler, bak gene ide diyorum, fikirler zihnime hep o lisandan geliyor... Kızın onuruna dokunmuş olacağım.

Acayip bir tarzda başını sallayarak:

— «Onur» pek o kadar «amur propr» yerini tutmuyor Fransızcadaki kuvvet başka. Ne ise şimdi iki dili karşılaştıracak değiliz ya... Evet, işte o maksatla kapıyı vururken görse şu deminden beri sana anlattıklarımı seksen defa tekrar et-

sem, dünya kadar yemin eylesem, tekmil kütüphanesindeki kitapları yutsam gene kendisini doğru söylediğime inandırmak kabil olmaz. İşin bundan ötesi benim kadar senin de bildiğin şey. Terbiyenden eminim birader Fakat emin olmakla beraber hakkında bazı yanlış şeyler düşünmüşsündür, diye dün gece endişemden billâhi uyku uyuyamadım. Benim için ne türlü şüpheye düşersen düş orası umurumda değil... Öyle afif kızın benim yüzümden şüphe altında kalmasını, haksız yere lekelenmesini gönlüm istemez. Üzüldüğüm nokta işte burası. Şemi gelsin, şimdi burada ikimiz birden kendisine bir güzel ahlâk dersi verelim. Çaplın aklını başına toplasın.

Birinci aktör üzerinden şüpheleri atmak rolünü burada tamamladı. Sadri, bu tadından yenmez, tuzundan tadılmaz yavşeri âdeta bir hokkabaz tekerlemesi dinler gibi dinledi. Defalarca beraber yattığı bir kadının iffeti hakkında sözü başka türlü dinleyebilmesi nasıl mümkün olur? Sadri, mürebbiyeyi sevdiğini inkâr etmek niyeti ile oraya gelmiş, bu sureti kendi kurtuluşu için daha uygun bulmuş iken kendisine Amca Bey'in okuduğu uzun martaval pek çok canını sıktı. Bu derece ahmak sayıldığından âdeta gücendi. Kendini temize çıkarmak için başlayacağı yalan dolan sözlerin de Amca Bey'inkinden daha ustalıklı, ondan daha az gülünç olamayacağını düşünerek kendisi bu hususta daha mertçe davranıp uzun bir kahkaha salıvererek dedi ki:

— Bu kadar uzun söz söylemek zahmetine ne lüzum var? Gerçeği ben bilmiyor muyum?

Amca Bey telâşla:

— Hangi gerçeği?

— Dün gece mürebbiyenin kapısına gidişinizin sadece Şemi'yi kontrol etmek gibi hayırlı bir maksat için olduğunu. Bundaki kastınız, fikriniz şüphe götürür gibi değil, o bence iyice malum!

Amca Bey, biraz hiddetle :

— Yok, ben öyle iki manalı, rumuzlu, kinayeli söz istemem. Sözü dosdoğru söylemeli. Sence adamakıllı malum olan şey ne imiş bakalım? Onu anlat.

Sadri, akşamdan beri tedbirli davranmak için vermiş olduğu karara tamamıyle aykırı olarak, hiç düşünmeden:

— «İşkilli terazi dingilder» derler. Bu mesele tevekkeli icat olunmamış. İşte şimdi sizde olduğu gibi söylenecek yerleri çok oluyor.

Amca Bey soğukkanlılığını kaybederek

— İşkilli terazi ben, öyle mi? Ya sen nesin şaşkın kantar? Söylediğin sözleri bir defa tartıyor musun? Ben dün gece mürebbiyenin kapısına gidişimdeki sebebi pekâlâ «eksplike» ettim.

— Türkçe söyleyiniz, Fransızca anlamıyorum.

Şaşırarak: — «Eksplike» yani o sebebin sebebini izah ettim.

Alaylı alaylı:

— Amca Bey! Matmazel Anjel ile çok düşüp kalkmadan artık Türkçeyi bütün bütün kaybettiniz. Sebebin sebebi... Güzel Türkçe...

Amca Bey, hafifçe titrek bir sesle:

— Ben Türkçeyi kaybetmişim, ayıp mı? Ya sen aklını kaçırmışsın ya. Ben sana «bonkör» lükle, dur şimdi ona da bir kulp takarsın, yani anlattım. Ya sen... ya ile şu sen mürebbiyenin kapısına gidip de «Sevgili Anjel'im ben geldim. Aç kapıyı. Öteki budalalar uyudular» sözünü ne maksatla söylenmiş olduğunu nasıl «eksplike» edeceksin bakalım?

Sadri öfkeden morarark:

— Pek sade bir suretle...

— Nasıl? Ne gibi meselâ?

— İşte sana bir «eksplikasyon»: Anjel'i seviyorum. Bu söz, bu itiraf yetmez mi?

Amca Bey büyük bir şiddetle yerinden fırlayıp kollarını göğsüne kavuşturarak:

— Mademki bana karşı böyle bir itiraftan çekinmiyorsun, öyle ise aç kulaklarını, iyi dinle: «Ben seviyorum,» işittin mi?

O sırada Şemi ağaçların arasından top gibi meydana atılarak ateş kesilmiş bir çehre ile:

— Ben de seviyorum, dedi.

Bu acayip itiraflardan sonra şu üç deli rakip arasında korkunç bir sessizlik oldu. Üçü de kollarını çaprazlamasına göğsüne kavuşturmuş hakaretli bakan bir gözle, ürkütücü bir tavırla birbirlerini süzüyorlardı. Amca Bey'in iki rakibine karşı baştan ayağa, ayaktan başa doğru horlukla göz gezdirerek baş sallamasını, öfkeden gözleri büyümüş, kamburunun da olduğundan çok kabarmış gibi görünmesi kendisini komikleri imrendirecek bir şekle koymuştu.

Her birinin derin bakışlarla birbirini böyle süzmeleri birbirlerine: «Anjel'i seviyorum dedin, pek yüksekten attın ama bakalım o kız seni seviyor mu? Zavallı şaşkın! Onun gönlünü ben ele geçirdim. O, yalnız beni seviyor. Size de arada bir tatlı tebessümlerini esirgemiyorsa sakın ha aldanıp da bunları hakkınızda bir iltifat saymayınız. O tebessümler kuru alaydan başka bir şey değildir. Pek akıntıya kürek çekiyorsunuz. Size acıyorum» manalarını anlatmaya uğraşıyordu.

Bu gururun en ciddîsi, öteki ikisine göre, Sadri'de görülüyordu. O, kendi delikanlılığına, yüzünün güzelliğine güvenerek Anjel'in gönlünün kendisinde olduğuna iyice hükmediyordu. Hattâ bu kanaatinden dolayı, Amca Bey'in pişkârvari tavırlarına dayanamayarak aralarındaki sessizliği ilkin o bozarak dedi ki:

— Anjel'i sevdiğinizi iftiharla itiraf ettiniz ama bakalım kız sizi seviyor mu? Onun da sizi sevdiği kendinizce bir iyi belli olmadan böyle sevginizi ortaya yaymanız gülünç olmaktan başka bir işe yaramaz.

Amca Bey alaylı alaylı:

— O sizden sorulacak bir iş değildir. Onu ben bilirim. (Eliyle kalbini göstererek) Onu ancak kendisi bilir. Hususi sırlarımı mı öğrenmek istiyorsunuz? Herkesin kalbinde bir aslan yatar. Ben onu seviyorum dedim ya. İşte bu söz sizin için yeter olmalı. Öte tarafı sizin ne vazifeniz?

Sadri genç bir kahkaha koparırarak:

— Kalbinizde yatan sevi siz aslan zannediyorsunuz ama bana kalsa, o aslan değil Van kedisi olmalı.

— Ne vazifen be herif! Kalbimde ne aslan yatıyor, ne

Van kedisi. Orada boylu boyunca Anjel'in kendisi yatıyor. İşte ne yapacaksın?

— Zavalh kız! Kalbinize pek boylu boyuna sığamayacağı için sırtınızdaki cumbada yatmış olsa daha rahat eder zannındayım.

Amca Bey, Sadri'nin boynuna atılacakmış gibi hareketler, çeviklikler göstererek:

— Bu sözlerinle kimi tahkir ettiğini biliyor musun, terbiyesiz? Karşında duran, ekmeğini yediğin zatın biraderi, zevcenin de amcasıdır. Bu evdeki haysiyetinin neden ibaret olduğunu bilmeyip de bu yolda hakarete kalkışın senin ne kadar nimet hakkı bilmez, bayağı bir adam olduğunu gösteriyor. Sen bu evde zevcenin sayesinde duruyorsun. Bu aileye ne yüzden bağlı olduğunu unutup da bana, yani ev sahibinin, aile reisinin kardeşine, karının amcasına karşı utanmadan, arlanmadan, sıkılmadan, hayâsızca mürebbiyeye olan aşkından, muhabbetinden nasıl bahsediyorsun? Bende kabahat ki seni bu aile adamlarından bir «personaj« (kişi) sırasına koyup da söz söylüyorum. Mademki bu aileye bağlanışının sebebi olan kadına karşı evlilik hakkında saygı göstermediğini açıkça söylüyorsun, o halde aftos piyos, yarın önüne kunduralarını çevirdikleri gibi buraya nasıl geldinse öyle gidersin... Hem bugün ilk işim de o olsun. Gideyim, biradere işin içyüzünü anlatayım da sen görürsün. Bak seni burada bir saat alakor mu? Buradan defolduktan sonra: «Ah arkamda Amca Bey kadar kamburum olaydı da yine o yalıda bulunaydım» dersin ama iş işten geçmiş bulunur. Burada ahırda hayvanlar besler gibi yeyip içirdikten sonra Melâhat'a koca mı bulunmaz?

Amca Bey'in bu sözleri karşısında Sadri, küstahça alaylı alayh vaziyetini katmerleştirerek:

— Haydi durma. Bir dakika geçirdiğin kabahat. Git biraderine işin ashnı anlat. Bu üçlü sevdayı gördüğün, bildiğin gibi hikâye et. İlk falakaya yatacak adamın da zatıâlinizden bir başkası olamayacağına hiç şüphe etme. Benim buradaki mevkiimden bahsetmezden evvel Anjel'i buraya çocuklara mü-

rebbiye olmak üzere mi, yoksa Amca Beyefendi'ye metreslik etmek için mi getirdiler, onu söyle.

Amca Bey tıpkı onun gibi alaylı alaylı:

— Hayır, ne onun için, ne şunun için. Anjel'i buraya damat beye ikinci karı olmak üzere getirmiş olmalılar.

Kederinden ve incinmesinden dolayı bütün kanı yüzüne toplanmış olan Şemi o zamana kadar bu acayip çekişmeyi sessizce dinlemekte iken Anjel'in Amca Bey'e metres, yok Sadri'ye «ikinci karı olması» gibi sözleri ondan ziyade işitmeye dayanamayarak ikisinin ortasına girip bir defa birinin, bir defa da ötekinin yüzüne şapadak tükürdükten sonra:

— Koskoca herifler, söylediğiniz sözlerden utanmıyor musunuz? Ayıptır diye söze karıştığı sırada sözünü tamamlamaya vakit olmadan Sadri bu tükrük tahkirine dayanamayarak eliyle kayınbiraderinin yanağına şiddetlice bir şamar yapıştırdı.

Şemi'nin zaten deminden beri dinlediği çekişmenin tesiriyle gözlerini, beynini, bütün kanını ateş bürümüş olduğundan, yediği tokatı enişteşine iade maksadıyle kendini bilmez bir halde bir şamar hamlesi de o gösterdi. Fakat Sadri başını geri çekti, tokat boşa gitti.

Şemi, kudurmuş bir hayvan hırsı ile bir ikinci atılışta daha bulundu. Bu sefer de eline Sadri'nin boyunbağısı geçti. Boyunbağı «prens digal» denilen biçimde uzun bağlamalardan olduğu için Şemi bunun bir ucunu olanca kuvvetiyle çekince enişte bayin boğazı siyah atlastan bir ilmek içinde sıkışıverdi. O çekişin şiddetiyle bu ilmek frenk gömleğinin yakasından da kurtularak çıplak boğaz üzerinde daraldıkça daralmaya başladı. Boğulmak derecelerine gelen Sadri can acısıyle hasmının beline sımsıkı sarıldı.

Bu debeleşme sırasında ikisi de duruşlarını kaybederek yere yuvarlandılar. Dövüşenlerin böyle alt alta üst üste bayırdan aşağı tekerlendiklerini uzaktan seyreden Amca Bey, Sadri'nin boğulduğunu canü gönülden istemekle beraber şiddetli bir titreme içinde Şemi'ye:

— Aman pek sıkma, belki nefesi kesiliverir, diye haykırıyor.

Şemi de boğuk boğuk:

— Sen karışma, melunu bugün mutlak boğacağım, cevabını veriyordu.

Amca Bey, bu boğuşmayı pehlivan güreşi seyreder gibi karşıdan gözlemek uygun olmayacağını anlayarak bir zaman «yapmayın, etmeyin» yolunda lâzım gelen nasihatlarda bulundu. Sözün işe yaramadığını görünce yanlarına yaklaşıp rast getirebildiğinin kıçına bastonu ile hafif hafif vurarak:

— Artık yetişir efendim. Bu âdeta kepazelik, maskaralık.. Gerçekten siz birbirinizin kanına mı susadınız? Yetişir efendim... artık mayna kuzum... Elverir dedik a... paydos... Bugün bu kadar yeter. Birkaç gün sonra canınız isterse uzun uzadıya Uzunçayır'da güreşirsiniz, diye söylendiği sırada Amca Bey birdenbire aklına mühim bir şey gelmiş gibi elini boynuna götürdü. Baktı ki kendi kravatı da Sadri'ninkinin aynı. Ne olur ne olmaz düşüncesiyle hemen boynundan o tehlikeli şeyi çözüp cebine koydu.

Sadri, Şemi'den vücutça daha iri yapılı, daha kemikli, yaşça da daha dirilik zamanında ise de yalıya damat olalıdan beri kendini rahata vermiş bulunduğundan pek ziyade hamlamıştı. Şemi'nin ise okulda, yalıda yaptığı jimnastik hareketleriyle elleri, pazıları, bütün adaleleri taş kesilmişti. Şu birkaç dakikalık boğuşma içinde kayınbirader kendinden enişte sinin kuvvetçe daha aşağı olduğunu anlayınca şiddetini pek ileri götürüp zavallıyı ziyade hırpalamaya başladı.

Amca Bey ne nasihatlarının, ne de okşar gibi indirdiği baston vuruşlarının bir işe yaramadığını gördü. İkisini birbirinden ayırabilmek ancak aralarına girmekle kabil olabileceğini anladı.

Boynunda o uzun kravat olmadığından, eliyle bir defa daha yoklayıp emniyet getirdikten sonra olanca cesaret, metanet ve kuvvetini toplayıp eğildi, titreyen elleriyle birini bir tarafa ötekini öbür tarafa çekmek istemeye kalkıştı. Lâkin Sadri, Amca Bey'i Şemi'ye yardıma geldi zannı ile boş kalan bir ayağıyle kamburun bacaklarına doğru bir tekme atınca haydi Am-

ca Bey teker meker boğuşanların üzerine yığılıverdi. Araya girenin bu tekerlenmesi üzerine hemen bacaklarının arasına bir iki bacak daha karıştı. Omuzunun üzerinden bir kol kenetlendi.

Boğuşanların deminden beri yuvarlandıkları o tatlı meyil bir iki tekerlenmeden sonra dikleşiverdi.

Kaza nev'inden olarak bu boğuşma fırtınasına tutulan Amca Bey kâh alta kâh üste gelerek bayırdan aşağıya yuvarlana yuvarlana sonunda vücudunun tümsek tarafından ağacın birine kütedek bir «aborda» etti, ama kamburunun birkaç santim esnedikten sonra yine yerine geldiğini hisseyledi. Ağacın orada rastlaması ile yuvarlanma orada son buldu. Tesadüf öyle gelmişti. Son tekerlemede Sadri ile Amca Bey alta gitmiş, Şemi üste çıkmıştı. Amca Bey «Can kurtaran yok mu, bir çuval kemik kesildim, hurdahaş oldum,» diye yanıp yakılarak haykırıyor. Sadri boğazını boyunbağının sıkıntısından kurtarmak için ağzı Şemi'nin neresine rastlarsa oradan koparasıya ısırıyor. Bu şiddetli dişlemeye Amca Bey'in de orası burası uğruyordu.

Amca Bey baktı ki yanılıp yakılmadan, feryattan, yardım istemekten hiç bir şey çıkacağı yok... Bu boğuşmaya son vermek için en evvel aklına gelen hile yolu: «Sağ taraftaki ince yoldan birader geliyor, mahvolduk,» diye bağırmak oldu.

Bu «Birader geliyor» korkunç cümlesi boğuşanlar üzerinde büyü gibi çarçabuk tesir gösterdi. Çin harfleri gibi girişik bir şekilde bulunan bu üç kişi bir anda birbirinden çözülüverdi.

O insan topacının üstünden ilkin Şemi fırlayıp kalktı. Sadri de kalkmak istedi. Fakat vücudu ziyade zedelenmiş, yüzü mosmor kesilmiş, burnundan da kan geliyordu. Birdenbire kendini toplayamadı. Yalnız belini kaldırıp ağaca dayadı, o halde kaldı.

Amca Bey kanadından vurulmuş yarasa gibi hâlâ toprağın içinde debeleniyordu. Yerinden fırlamak için bir gayret de o gösterdi. Ne mümkün! Üstünüze iyilik sağlık, sağ kalçası incinmişti. Beş altı dakika uğraşarak iki ellerine dayanmak

suretiyle sol bacağı üzerine kalktı. «Seke seke ben geldim. Çıngırağım hoş geldin» oyununda olduğu gibi tek ayağının üzerine sıçraya sıçraya o da gitti, bir ağaca dayanıp oturdu. Kalçasının ağrısı ile «Of aman!» derken sol kulağının kıkırdağında bir acı duydu. Eliyle yokladı, eline biraz kan bulaştı. Sadri'ye nefretle bir bakarak kulağını gösterip:

— Köpek soyu, ısıracak başka bir yer bulamadın mı? Kulağımın işi bitmiş, dedi.

Bu boğuşmadan oldukça sağlam çıkanı Şemi idi. Onda da el, omuz, yüz, göz ısırık, tırmık içinde kalmıştı. Fakat ötekiler yenilmiş, o üstün gelmiş demekti.

Boğuşmaya son verildikten sonra Amca Bey'in «Birader geliyor!» diye attığı sözün aslı olmadığı anlaşıldı. Çünkü ne gelen vardı, ne giden. O sözün asılsızlığı anlaşıldı, ama yeniden kavgaya başlamaya üçünde de hal kalmamıştı.

Bu üç kişi birbirinin yüzüne bakmakta, hele şimdi öyle acı bir nefret, o kadar kuvvetli bir soğukluk, o derece bir iç sıkıntısı duyuyorlardı ki bu bakışlarıyle birbirinin bundan sonra yüz yüze gelmemek veya gelirlerse yine birbirinin gırtlaklarına atılmak zorunda kalacaklarını anlatıyorlardı.

Sadri, cebinden çıkarmış olduğu mendiliyle hem burnundan akan kanları, hem gözlerinden dökülen ümitsizlik ve öfkeli yaşlarını siliyordu.

Böyle gözden göze parıldayıp duran şiddet ve nefret kıvılcımlarıyle yine işin kızışacağını, bu sefer belki de işin daha acı bir netice alacağını anladığından, Şemi, boğuşmada kazanmış olduğu halden ileri gelen yüksek ve alaylı bir tavırla elini kaldırıp:

— İkinizden her hanginiz bundan sonra mürebbiyeyi sevmek değil, hatta adını ağzına alırsa ne bahçeye çıksın, ne koruya! Çünkü uğrayacağı hal bundan beş beter olur. Gebertinceye kadar döverim. İşte bu söz kulağınıza küpe olsun, dedikten sonra bayırdan aşağıya koşmaya başladı.

Sadri bu çılgın düşmanının arkasından son derece hakaretli bir nefretle bakarak:

— Haydi oradan murdar... zırrrrt... diye haykırdı.

Amca Bey büyük bir telâşla:

— Şu yaralarımız, berelerimiz, kırıklarımız, çıkıklarımız, bu yırtık elbiselerimizden dolayı bugün peder efendinin huzurunda sorgu suale çekilirsek yine akşamki gibi hayvanlık edip de «sep sepet» diye işi karıştırma sakın ha. Koruya çıkıp da döviiştüğümüzden bahse hiç lüzum yok. Üçümüz de jimnastik trapezine çıkıp oradan düşmüş olalım. Bu söz de senin kulağına küpe olsun. Yine yatacağın falakada değnek vurmak emri bana verilirse sonra tabanlarını patlatırım ha, diye ehemmiyetli tembihlerle haykırdı.

Şemi, epeyce yürümüşken Sadri'nin o zırlaması, Amca Bey'in bu tembihleri üzerine telâşla geri döndü. Amca ve enişte oğlanı yeniden kızdırdık, yine üzerimize saldıracak zannı ile bellerini düzeltmeye, ayağa kalkmaya uğraşıyorlardı. Lâkin Şemi hiç bunların yanına uğramadan en evvel kavgaya başladıkları yere gidip fesini aradı. Fesi oradan beş altı metrelik yere fırlamıştı. Buldu. Başına giydi. Ağzını açmadan yine bayırdan aşağı koştu.

Üstünü başını mümkün olduğu kadar silkip temizledikten sonra elini yüzünü yıkamak üzere mutfağın yanındaki büyük çeşmeye gitti.

Ahçıbaşı Tosun Ağa kapıdan başını çıkardı. Şemi'yi o halde görünce büyük bir şaşkınlıkla:

— Ulan!.. Küçük bey, ne şekil olmuşsun öyle? Kiminle dalaştın ki... Yüzün kızırmık (kızamık) içinde kalmış.. Hele ellerine bak... Köpek mi daladı seni?

Aklına mühim bir şey gelmiş gibi birdenbire elini dizine vurarak:

— Anladım, anladım gitti. Sen ya eniştenle dalaştın, ya kamburla. İlâhi Yarabbi, sen nasıl bilürün (bilirim) Haydi tuh. bilirin canım! Yavaş yavaş sakız ağacının derdi meydana çıkıyor. Elbette çıkacak kardeş... Öyle karışık iş mi olur?

Şemi şaşırarak

— Nasıl sakız ağacı? Sakız ağacının derdi ne demek?

Tosun Ağa yumruğu ile kafasına vurarak pişmanlık gösterip:

— Ben de hiç lafımı tutamam ki... tutamanı ki. durduk da sanki iş ettik işte... Gel bakalım şimdi sakız ağacının derdini anlat.

Şemi yüzünü yıkamayı filan unutarak:

— Bu kadar söyledin... Ötesini de elbette anlatacaksın.

Ahçıbaşı suratını ekşiterek

— Hadi oradan hadi. İnsanı derde sokma. Anlatmaz isem ni'deceksin ki? Benimle de mi dalaşacaksın? Kablimdeki (kalbimdeki) varımı yoğumu sana dökecek değilim a! Sen daha çocuksun çocuk. Koyduğum yerde otlayon (otluyorsun). Sen beni buradan patata (patates) kızartmaktan gayrı bir şey bilmiyo mu zannediyon? Hadi şaşkın sen de. Sen biliyon (biliyorsun) beş, ben biliyom beş.

Şemi düşündü. Sakız ağacı illetinin mutlak Anjel'e ilişik bir iş olduğunu anladı. İlkin korkutma, sonra yalvarma şeklinde Tosun Ağa'yı çok sıkıştırdı. Fakat işe yarayacak bir cevap alamadı.

IX

ŞEMÎ korudan savuştuktan sonra amca ile enişte karşı karşıya oturdukları ağaçların diplerinde birbiriyle hayli sövüşüp sayıştılar.

Durdukça, düşündükçe Sadri'nin kızgınlığı artıyor, uğradığı hakareti, zilleti bir türlü kendine sindiremiyordu. İşte bunun hiç ötesi yoktu: Şemi'den pekâlâ dayak yemişti. O gün Melâhat'ı boşayarak yalıdan çıkacağını, efendiye etraflı bir mektup yazarak bütün gerçeği olduğu gibi anlatacağını, bunları yaptıktan sonra Şemi'den dehşetli bir intikam alacağını çocuk gibi ağlayarak söylüyor, Amca Bey de «Elinden geleni arkana koyma» cevabıyla karşılık veriyordu.

Bunlar böyle bol ağızdan birbirine atıp tutmakta, her şeyi kırıp yıkmakta iken ağaçların arasından küçük zenci köle soluk soluğa bir telâşla çıkarak, boncuk gibi parlayan gözleriyle şaşkın şaşkın ikisinin de haline baktıktan sonra beyaz dişlerini gösterip:

— Haydi haydi beyefendiler, ikinizi de büyük efendi istiyor. Şabuk (çabuk) şimdi istiyor. Durmak yok... dedi.

Beşir'in bu acele haberi üzerine Sadri'nin o morarmış çehresi sapsarı kesildikten başka, Amca Bey'in de ağrımayan kalçasına zorlu bir sızı yapıştı. İkisi de birbirine dikkatle baktılar. Bu bakışlarda ne hiddet vardı, ne küskünlük. Bu yeni felâkete karşı çare araştıran birer bakışla birbirlerine bakıyorlardı. Amca Bey telâşlı bir halde köleye dedi ki:

— Oğlum Beşir, biz cimnastik trapezesinden düştük. İşte böyle olduk. Yolda soran olursa bizden işittiğin gibi söyle.

Beşir gülerek:

— Hu hu hu! hi hi hi! ha ha ha!

Amca Bey öfkeyle:

— Oğlan ne gülüyorsun?

Beşir hâlâ sırıtarak:

— Neye gülmeyecek? Siz yalan söylüyor. Cambazlık salıncak (salıncağı) aşağı bahçede siz orada düştü, sonra bu tepeye nasıl şıktı (çıktı?)

Amca Bey ümitsizlikle Sadri'ye:

— Aşağı bahçede düştü, sonra bu bahçeye nasıl şıktı? Al sana işte bir sual. Hem haklı bir sual. Gel buna bir cevap uydur da ver bakalım! Aşağıda düştü, âlâ... Yukarıya nasıl şıktı ve ne halt etmeye şıktı? Bacak kadar kölesini kandırdıktan sonra şimdi koskoca efendisine nasıl meram anlatacağız bilmem...

— Haydi Beşir, sen git. Geliyorlar de. Biz de şimdi iniyoruz.

Beşir ellerini şıkırdatarak:

— Aşağıda düştü, yukarıya şıktı... dumbala babam dumbala hay... diyerek oynaya oynaya yokuştan aşağı gitti.

Amca Bey derin derin düşünerek:

— Damat beyefendi, biz biraderin yanına gitmezden evvel çoraplarımızın taban tarafına pamuk, yün gibi şeyler sıkıştırsak fena olmaz. Çünkü bu işin sonu falakaya çıkacak zannediyorum.

— Korkma... korkma, kurtuluruz. Güya çarkıfelek gibi dönmek üzere üç kişi birbirimize sarılıp trapezeye çıkmış olalım. Sonra ip kopmuş olsun, biz de yuvarlanmış bulunalım.

— Bu böyle pek güzel... sonra aşağıda düştü yukarıya şıktı. Dumbala babam dumbala hey! Buna ne cevap verilecek?

— O da, kolay. Trapezdan düştükten sonra bir tarafımızın incinip incinmediğini anlamak üzere koşa koşa koruya kadar çıkmış olalım.

— Ben böyle kalçamın hurdahaş olduğunu ta koruya çıktıktan sonra anlamış olursam bu ağrı sızıları duymakta pek gecikmiş olmaz mıyım? Bu cevaplar pek düşük, pek sarkık, pek açık kalıyor, ama haydi öyle söyleyelim de Cenabıhak muinimiz olsun.

Zoraki olarak iki düşman artık bakıştılar, yahut ki öyle görünüyorlardı. Amca Bey, Sadri'nin omuzuna dayana dayana bin güçlükle korudan indiler. Trapezin önünden geçerken çakı ile bir tarafının inini kestiler.. Kopuk zannolunsun fikriyle kesilen uçları pürüzlettiler. Bu iş bittikten sonra temizlenmek için mutfağın yanındaki çeşmeye gittiler. Ahçıbaşı gene kapıdan başını çıkarıp:

— Geçmiş olsun beyefendiler, sizi hayvan mı tepti?

Amca Bey ellerini vapur pervanesi gibi çevirerek:

— Çarkıfelek, cevabını verdi.

Ahçıbaşı şaşırarak:

— Çarkı felek mi çarptı?

Amca Bey: — Yok canım, senin anlayacağın, üç kişi birden trapezden aşağı düştük... kaza... ne çare!

Ahçıbaşı: — Trampo (tramvay) dan aşağı mı yıkıldınız? Ama tuhaf ha! Boğaziçi'ne trampo işliyor mu?

Beşir, sıçraya sıçraya ortaya çıkarak ahçıbaşına doğru:

— Yok canım trampodan değil... salıncağın ipi koptu, beyler koruya düştüler.

Ahçıbaşı hiddetle köleye:

— Haydi oradan, defol divane! Salıncağın ipi koptuklayın üzerindekiler koruya mı yıkılır? Uçurtma mı bunlar, yoksa insan mı? Tövbe... zorlan günaha sokacak. Nasıl mutbahı boş bulunca dolma aşırın mı?

Ahçıbaşı mutfağa girerek öfkeyle çırağına:

— Ulan işek (eşek) gibi kulanlarını kabartmışsın da dışarda olan lafları mı dinleyon... ocaktaki köftelere baksana tencere kurumu gibi simsiyah kesilmiş. tavanın sapından kavra. savur onları...

Güya elinde bir avuç tuz varmış da dışarıdakilerin başına serpiyormuş gibi parmaklarını açа kapaya sallayarak:

— Tuzlayım da kokma... kambur bana kantin atıyo (atıyor ..) Güya Tosun'u kandıracak... Sanki ben işi bilmiyom (bilmiyorum) öyle mi? Bizi çarklı elek çarptı diyo (diyor). Kandıramayacağını anlayınca trampodan düştük lafını ediyo (ediyor) bunlar hep o sakız ağacının marazı... o murabiye (mürebbiye) bu evde kaldıkça daha siz çok dalaşırsınız.

Çırak: — Usta ağzını pek tut... Sakız ağacı lafını edersen bizi bu akşam buradan deflerler.

— Sesini kes himbıl... Ustana akıl mı öğrediyon (öğretiyorsun?) Buradan deflerse gidecek kapı mı yok?

Usta - çırak mutfakta işi azıstırmaktalar iken amca ile enişte çeşme başında olabildiği kadar silinip süpürüldükten

sonra Dehri Efendi'nin huzuruna çıkmak üzere yalıya doğru yürümeye başladılar.

Yolda giderken Amca Bey pes perdeden Sadri'ye diyordu ki:

— Mürebbiyenin adını ağzımıza alırsak çapkın bizi gebertesiye dövecekmiş. Bu tehdide ben de son derece kızdım. Vakans zamanının bitmesine birkaç hafta kaldı. Yakında defolup okula girecek. O zaman seninle biz bize kalacağız. Bu ölümlü dünyada efendim uyuşup gitmeli. Şimdi en mühim keyfiyet efendi bizi niçin çağırtıyor, onu anlamak. Bu belâyı da atlatırsak sonra biz seninle nasıl olsa geçiniriz zannederim. Koruda gösterdiğin hiddet ve şiddetlerin lüzumu yok. Ayağını tetik al Sadri.. Sonra ikimiz bir olur o çapkının hakkından geliriz.

Böyle aralarında uyuşma hâsıl edecek sözlerle yukarıya büyük sofaya çıktılar. Koridorun kapısı önünde Şemi gayet çatkın bir çehre ile duruyor, babasının yanına girmek için besbelli amcası ile eniştesinin gelmesini bekliyordu. Amca Bey hemen Şemi'ye gayet dostça bir uysallıkla efendiye verilecek cevaplar için kısa talimat verdi. Delikanlı hiç cevap vermeden bu sözleri put gibi dinledi.

Önde Amca Bey, arkada Şemi, daha arkada Sadri odadan içeri girip efendinin huzurunda bir sıraya ayakta durdular.

Dehri Efendi kütüphanesinde bulunuyordu. Odanın pencereler tarafından başka olan üç duvarı yerden tavana kadar kütüphane idi. Yerden, insanın göğsüne kadar gelen bir yükseklikte enine ve boyuna duvarın önünde uzanan kapalı dolapların üzerinde otuz beş, kırk santimlik boş bir yer bırakıldıktan sonra kitap rafları camsız olarak zarif oyma başlıklı k ürsülü direk şeklinde bölmeler ile geriye doğru yapılmıştı. Meşhurlardan fen, edebiyat, tarih yazmış olan her müellifin eserleri için raflarda birer yer ayrılmış, ayrı ayrı renkler ile ciltlenmiş olan eserler muharrirlerinin eskiliği itibarıyle bir sıraya konulduktan sonra o kısmın önüne eserin nev'ini, yaza-

nın adını gösteren bir levha asılmış, bir de yazanın yarım heykeli konulmuştu. Kendine mahsus yerlerinde bir sıraya Corneille, Molière, Voltaire levhaları altında bu meşhurların birer de heykellerini görmek hoşa gidecek şeylerdi.

Kitaptan boş kalan yerler Hint'in, Mısır'ın, Avrupa'nın antika çanak çömlekleri, vazoları, miğfer, ok, kalkan, kılıç gibi harp aletleri ve saire ile tıklım tıklım doldurulmuştu. Kat kat halı perdelerle açıklarının büyük bir kısmı örtülü olan geniş iki pencereden birinin önüne Dehrî Efendi Avrupa'nın meşhur muharrirlerinden birinin terekesinden beş yüz liraya ahp getirttiği, çok güzel meşeden yapılma büyük bir yazıhane koymuştu. Üzerinde atlaslar, kitaplar, lûgatlar, kâğıtlardan meydana gelmiş yığınlar bulunan bu yazıhanenin önüne Dehrî Efendi oturmuş, daha doğrusu gömülmüş, makara tiresi ilânlarında görülen o, bir kucak sakalh, koca kafah, acayip manzaralı cüce resminin tabiî büyüklükte bir eşini gösterir surette fıldır fıldır bakıyordu.

Deminden beri pek kahramanca boğuşan bu üç zavallı odanın sağ tarafına bakınca büsbütün titremeye başladılar. Nasıl titremesinler? Orda küçük bir masanın bir tarafında Anjel, karşısında da Vahip ile Nezahet oturmuş ders okuyorlardı.

Mürebbiye beyaz muslinler giymiş, kolları hemen bileklere kadar açık, yaka ensenin, göğsün kapah kısımlarından göze müjdeler verecek derecede geniş bir yuvarlaklıkta. Gerdanın billûr gibi şeffaflığı muslinin beyazlığını pek çiğ, donuk bırakıyor. Hâsıh, kız yarı dekolte bir yaz sabahı tuvaleti ile ayağını ayağının üstüne atmış, dirseğini masaya, elini de sakağına dayamış kâh çocukları, kâh karşısında söylenen efendiyi dinliyordu. Karşısındakini tasdik için arasıra başını salladıkça ensesinden başına doğru kaldırdığı saclardan ayrılmış kısa kıvırcık döküntülerin renk ve yumuşaklıkta beyaz atlasları kıskandıracak o deri üzerine saldığı gölgeleri görmek bizim üç âşıkı nerede bulunduklarını unutturacak heyecanlar içinde bırakıyordu.

Dehrî Efendi, mürebbiye ile mühim bir edebiyat bahsi aç-

mış olduğundan durmayıp heyecanlı heyecanlı söylüyordu. Kendi sözlerinin ateşinden ya içeri girenleri görmedi, ya da gördü de aldırmadı.

Efendi Fransızca diyordu ki

— Andromaque ismindeki trajedisinin ikinci perde ve üçüncü meclisinde Racine kahramanlarından Hermione'a

Me voiyait-il de l'oeil qu'il me voit aujourd'hui.

dedirtiyor. Halbuki gramerce bu mısra yanlıştır. (Yumruğu ile yazıhaneye vurarak) Çok büyük hata efendim çok büyük.. Lisan şive kaidesince Racine, o meşhur edip «de l'oeil» ile «il me voit» arasına bir «dont» kelimesi sıkıştırmalıydı ve yahut ki «du même oeil qu'il me voit» demeliydi.

Mürebbiye: — Efendim buyurduğunuz şekil hakikaten şive ve kaideye uygundur. Racine'in buradaki yanlışı meydanda fakat vezin ve kafiye zarureti var.

Dehrî Efendi köpürerek:

— A benim canım, a benim kızım, vezin ve kafiye zarureti için mısraa bir kelime, bir hece, bir harf lâve etmek veya eksiltmek mazeretiyle lisan şivesini altüst etmek, sarf ve nahvi ayaklar altında çiğnemek reva mıdır?

Bu bahis mübalâğasız, yarım saat sürdü. Yorgun vücutlu bizim üç zavallı hep ayakta duruyorlardı. Racine'in bundan iki yüz yıl önce işlediği bir hatanın bugün işkencesini kendileri için Racine'e yazdığı Andromaque'a da içlerinden atıp tutuyorlardı. Hele zavallı Amca Bey, safrası yana kaçmış salapurya gibi ağrıyan kalçası üzerine çarpıldıkça çarpıldı.

Anjel, efendinin edebiyat krizini yatıştıracak cevaplar vererek bahsi biraz bastırdı.

Nezahet, Fable de Fénelon'dan dersini okumaya başladı: «Un dragon gardait un trèsor dans une profonde caverne» demeğe kalmadan efendi oradan gene söze atılarak:

— Kız sen «dragon» ne olduğunu biliyor musun? O bir mitoloji havvanıdır, diye bir bahis açarak bir çeyrek kadar da o vadide çene çaldı.

Nihayet, karşısında baygın, titreye titreye, korkarak bir

saattır ayakta duran o üç kişi gözüne çarparak Amca Bey'e sordu:

— Ne o? Havrola birader?

Amca Bey, doğrulmaya uğraşarak:

— Emir etmişsiniz, geldik.

— Ha, bak unuttum. Evet, sizi ben çağırttım. Söyleyeceğim mühim şeyler var.

Üçünün de dikkatle kıyafetlerine ve çehrelerine bakarak:

— Azıcık şöyle bana doğru gelsenize bakayım.

Üçü de ilerlediler. Amca Bey denize yuvarlanmış boş bir sepet gibi beş on defa sallandıktan sonra istoper etti.

Dehri Efendi korkunç bir sesle gürleyerek:

— Tulumbacı kavgasından mı geliyorsunuz? Bu hal ne?

Amca Bey'in boğazına bir şeyler tıkandı. Nutku tutuldu. İki eliyle, ahçıbaşıya yapmış olduğu gibi bir pervane işareti verdi.

Dehrî Efendi, elleriyle aynı işareti tekrar ederek:

— O ne demek olacak öyle?

Amca, boğulur gibi bir yutkunma ile:

— Efendim çarkıfelek!...

Dehrî Efendi, Şemi ile Sadri'ye

— Çarkıfelek nedir? Yalpa vurmasın diye yoksa amcaya uskur mu taktınız? Biçarenin ne çalkanmadan yürüyecek, ne de yutkunmadan söyleyecek hali kalmıştı.

Sadri — Efendim üçümüz birden çarkıfelek gibi dönmek için trapeze çıktık.

— Sonra biraderin kamburu terazinizi bozdu, aşağıya tekerlendiniz değil mi?

— Hayır efendim, ip koptu.

— Kopar a! Koskoca üç herifi o incecik ipler çeker mi? Tekerlendiğiniz güzel, ona hazzettim. Akılsızlığınızın cezasına uğramışsınız. Üstünüzü değiştirmeden buraya niçin geldiniz? Burada matmazel var. Yoksa başka elbiseniz yok mu?

— Hemen gelmemizi emir buyurmuş olduğunuzu söylediler.

Dehri Efendi, mürebbiyeye gülümseyerek dedi ki:

— Exusez mademoiselle leurs enfantillages. (Çocukluklarını mazur görünüz matmazel).

Mürebbiye aynı tatlı gülümseme ile:

— Oh! certainement monsieur, (Hay hay efendim.)

Dehrî Efendi gülerek:

— Fakat bizim biraderin bir tarafı işlenmeyecek derecede zedelenmiş. A kardeş senin jimnastiğe merakın olduğunu, trapez hünerlerin bulunduğunu hiç bilmiyordum. Bari bir gün matmazel ile benim yanımda çık da cambazlığını görelim.

Amca sırıtarak:

— Kalçam iyileşsin, çıkarım efendim.

Kavgacıların üçü de «Oh, fırtına zannettiğimiz şey limanlık çıktı» diye içlerinden seviniyorlardı.

Dehrî Efendi, korkunç ciddîliğini takınarak

— Şimdi gelelim size vereceğim emirlere.

Amcaya söylenerek:

— Birader sen bekâr bir adamsın. Bundan sonra haremde işin yok. Selâmlıkta yatıp kalkacak, bir iş olduğu zaman bazı bazı hareme girip çıkabileceksin. Her zamanki yerin selâmlık olacak. Şemi, o da öyle. Beygir kadar herif oldu. Emir verdim. Haremdeki eşyanızı bugün selâmlığa taşıyacaklar. Orada ikinize de ayrı ayrı oda ayırttım. Şemi de kativen hareme giremeyecek. Sadri Bey, evli olduğu için, o ister istemez haremde oturacak.

Efendinin bu anlattıkları üzerine Amca Bey'le Şemi başlarından aşağı birer kova sıcak su dökülmüş gibi birer acınacak hal aldılar. Sadri ile harem tarafında geceleri yalnız kalmak için bu işte mürebbiyenin bir şeytanlığı, ustaca bir oyunu, hâsılı bir dolabı, bir düzeni olduğunu ikisi de anlamıştı. Hatta, efendinin sözleri sonunda, Sadri ile Anjel arasında şimşek gibi birer sevinç bakışı olduğunu da gördüler. Fakat ne denir? Efendinin, kelimesine karşı söz söylenemez ki söylesinler. Yalnız Şemi, içinden «Anjel, Sadri, ikinizin de alacağı olsun» dedi.

Dehrî Efendi sözüne devam ederek:

— En mühim emrimi şimdi dinleyiniz. Paris «Ağaçlar

Heyeti» kongresine gönderilmek üzere bir eser kaleme alıyorum. Akasya ağacıyle «albizzia antbel minthica» ağacı arasındaki münasebeti, yakınlığı, arıyorum be herifler Siz, yalnız koca bebekler sapır sapır trapezlerden dökülünüz. Yüzünüz, gözünüz, ağzınız, burnunuz hacamat olmuşa dönsün. Arama, okuma, öğrenme merakı ile bir defa kütüphanenin kapısından sakın içeriye bakmayınız.

Efendi, akasya ile «antel mentika»nın yetiştikleri iklimlere, nasıl geliştiklerine, birbirlerine olan esas benzerliklerine, başka hallerine, hâsılı çıkışlarına, büyük analarına, ağa babalarına dair o kadar inceliklere girişti ki, dinleyenlerde ne işitecek kulak, ne ayakta duracak bacak kaldı. Getire getire sonu işte şuraya getirdi:

— Ben eserin büyük bir kısmını yazdım. Sonunu tamamlamak üzereyim. Amca Bey, Şemi... siz ikiniz benim Fransızca yazdıklarımı Türkçeye tercüme edeceksiniz. Sadri Bey de tercüme müsveddelerini beyaza çekecek. Anladınız mı?

Yazıhanenin üzerinden bir yığın defter uzatarak:

— İşte yazdıklarım bunlar. Haydi durmayınız, burada mı çalışırsınız, yoksa başka yerde mi, baş başa verip işe başlamalı. Bir hafta, nihayet on güne kadar tercümeyi de, beyazını da isterim.

Ah keşke Dehrî Efendi, oğlunu falakaya yatırıp tabanlarına seksen sopa vuraydı da böyle haremden kovduktan sonra o kadar acılı bir zamanında başına bir de çekilmez tercüme belâsı sarmaya idi.

İkisine mütercimlik, birine beyaza çekme işi verilen bu üç dertli insan, ellerinde defterler ile süklüm püklüm kütüphaneden çıktılar. Selâmlık tarafında bir odaya girdiler. Orta yerdeki masanın üzerine hokka, kalem gibi yazı aletleri ve birkaç da lûgat kitabı hazır ettikten sonra Amca Bey, Sadri'ye

— Haydi gel bakalım «Albizzia» dedi.

Karşısındaki de:

— Ben hazırım «antel mentika», cevabını verdi.

Dehrî Efendi'nin arasıra ettiği çocuklukları Vahip ile Nezahet bile yapmaz. Şemi, Fransızca pek açık ibareleri bile zor

anlar. Şimdi «antel mentika»yı nasıl tercüme edecek? Bu işe yardım edecek olan Amca Bey ise sevgilisi Anjel'e Frenkçe derdini yanmak için haftalarca uğraştı da sonunda gene gülünç olmaktan kurtulamadı. Burada tercümeyi yapacakların güçleri hiç düşünülmüş değil, tercümenin yapılması isteniyor. Çare yok. Mutlak başlamalı. Bu çaresizliği bildikleri için Şemi ile Amca Bey, defterin birinci faslını açtılar. İlk cümleyi beş, altı defa okuyup ağızdan tercüme ettikten sonra Şemi kalemi hokkaya batırıp şu suretle yazmaya başladı:

«Albizzia, Légumineuse - Mimosées familyasından akasyanın pek komşusu bir ağaçtır.»

Amca Bey gözlerini açıp tercümenin bu ilk cümlesini okuyarak:

— Olmadı. Tercümeyi böyle yaparsak mutlak ikimiz de falaka yeriz. Evvelâ «Légumineuse - Mimoées» sözünü öyle olduğu gibi kullanmak olmaz. Onun lisanımızdaki karşılığını bulmalı. Sonra «familya» uymaz, onu da değiştirmeli. Üçüncü olarak Efendi bize «albizzia» akasyanın komşusudur demedi, akrabasındandır, dedi. Komşuluk nerede? Akrabalık nerede? Gözünü aç yavrum.

Sadri bilgiçlik taslamak üzere söze karışarak:

— Siz de «familyasından» demeyiniz de «ailesinden» deyiniz.

Amca Bey Sadri'ye:

— Sen sus canım, ağaçların ailesi olur mu?

Sadri öfke ile:

— Akrabası olduktan sonra, ailesi olmaz mı?

Amca Bey sözlükte «famille» kelimesine bakarak:

— Hah işte. Nebatat için olursa «familya» «fasile» manasına geliyor. Onu bulduk. Şimdi «légumineusées» kelimesini arayalım.

Şemi: — Ona hiç bakma, «légume» sebze değil mi? Ona bir nispet edatı ekleyerek «sebzevatî» deriz.

Amca Bey:

— Olmaz çocuk. Dur, Bir defa da ona bakayım. (Baka-

rak): Hah âlâ. İşte onu da buldum. «Baklî» yazıyor. O halde terkibimiz «fasile-i bakliye (baklagiller) oluyor. Şimdi «Mimosées» kelimesine ne diyeceğiz?

Amca Bey, Fransızcadan Türkçeye olan lûgatlere bakar. O kelimeyi bulamaz. Momoza'yı «doycotylédone» (ikiçenekli) kelimesiyle tarif olunmuş bulurlar. Bu ikinci kelimeye bakarlar. Onu da hiç anlayamadıkları sözlerle tarif edilmiş bulurlar.

Tutturdukları münakaşalar bazen sövme derecesine varır. Akşama kadar uğraştıkları halde yarım sayfadan ziyade tercümeye muvaffak olamazlar. Ondan da mana çıkar gibi değil.

Akşam üstü Amca Bey «Vay kalçam!» diye masanın önünden kalkar. Akasyanın komşusuna da, antel mentika'nın akrabasına da ağzına geleni atar tutar.

O günü Şemi ile Sadri ortadan açık söz söylerlerse de birbiriyle doğrudan doğruya bir kelime bile söylemezler. Fakat bu «antel mentika» tercümesi kendilerini her gün acı acı karşı karşıya gelmek zorunda bırakır.

Dövüşün ilk akşamı efendinin emrine uyarak Sadri haremdeki odasına çekilip de Amca Bey ile Şemi selâmlıkta kendilerine ayrılmış olan ıstırap hücresinde kalınca sevgiliden olan bu uzaklık ikisini de ümitsizlikten çılgına çevirir. Anjel ile karşı karşıya odalarda bulunur iken şimdi böyle kilitli kapılarla ayrılmış ayrı ayrı dairelerde kalmak dayanılmaz bir talihsizlik değil midir?

Bu ayrılmaya sebep olan acaba Anjel'in kendisi midir? Şemi'nin gündüz böyle olduğunda hiç şüphesi kalmamışken gece bu hükmü yavaş yavaş kuvvetten düşer. Anjel'in hayali görünür görünmez bir halde saf, temiz, göniil alıcı bir melek şeklinde hasretli gözünde dolaşmaya başlar. Ruhunun bu emelini, bu nazik hayali şüphe çirkefi ile lekelemek istemez. Onu her zaman bir melek saflığında düşünmek ve ölene kadar gönlünü ona bağlı bulundurmak isteğine karşı gelemez.

Bazı bazı kıskançlıkla acayip bir duygu zihnine Anjel'i kabahatli bulacak şeyler getirirse de kıza olan «aşkı» hemen bir avukat kesilerek Anjel'i temize çıkarmaya, her lekeden

sıyırmaya uğraşır. Fakat Amca Bey'le kendisinin selâmlıkta yatmaları lüzumunu efendi babasına hissettiren şey nedir? Bu karara neden lüzum gördü? Acaba bunda Sadri'nin parmağı mı var? Sadri'nin hiledeki gücü oralara kadar varabiliyor mu?

Bazı apaçık gerçeklere karşı bile kendince Aniel'i korumaya uğraşırken birdenbire Şemi'nin başı döndü. Ahçıbaşı Tosun Ağa'nın «Sakız ağacının derdi yavaş yavaş meydana çıkıyor» diye ağzından kaçırdığı sözler aklına geldi. Kendi kendine «Herifin elbette bir bildiği, gördüğü şey var ki, böyle söylüyor» dedi. «Nasıl etsem de ahçıyı tamamıyle söyletsem. Belki o zaman böyle haremden selâmlığa kovulmamızdaki hikmeti de anlardım» diye düşündü.

O gece yeni odasında Amca Bey'i de bir türlü uyku tutmadığından öksürüp söylenerek geziyordu. Şemi, sofaya çıktı. Amcasının odasını dinledi. Onun da uykusu kaçmış, rahatsız bir helecan halinde olduğunu anlayınca her türlü düşmanlık ve çekememezlik duygusunu bir tarafa bırakarak kapısını vurup konuşmak için içeriye girdi.

Amca, yeğen karşı karşıya oturdular. İkisinin derdi hemen birbirinin aynı olduğundan, birinin söyleyeceğini öteki, ötekinin söyleyeceğini beriki zaten biliyorlarmış gibi bir zaman susarak birbirlerinin yüzüne bakıştılar

Sonunda Şemi, nasıl oldu, der gibi derin bir bakışla

— O uğursuz vakanın sabahı böyle çarçabuk haremden kovulmamızın sebebi nedir?

Amca Bey düşüne düşüne:

— Bu sebebi ben de çok düşündüm. Aklıma türlü türlü şeyler geldi.

— Efendi babam bu kararını bize anlatırken enişteml mürebbiyenin bakışlarına dikkat ettin mi?

— Ettim. Ama bundan bir hüküm çıkaramadım. Efendi babanın bu kararında mürebbiyenin de, Sadri'nin de bir parmağı yok. O bakışları olsa olsa «Oh, bundan sonra haremde ikimiz kaldık» gibi bir sevinci birbirlerine anlatmaktan ibaret olabilir.

— Mürebbiye, eniştemi sahiden seviyor mu?

— Ona şüphe mi ediyorsun? Seninle benim yüzümüze gülüşü «def-i belâ» kabilinden bir şeydir. Karının gönlü onda

Şemi'nin çenesi çalpara gibi takır takır birbirine vurmaya başladı. Amca Bey yeğeninin o büyük teessürüne hiç aldırmayarak sözünü tamamladı:

— Haremden kovulmamızın en akıllıca sebebi bak nedir? Efendi baban Eda'yı kovdu. Şimdi o gidip orada burada mürebbiye için bir sürü şeyler söyleyecek. Bu sözlerden kıza bir leke dokunduramamak için bizi selâmlığa çıkarmaya lüzum gördü.

— Öyle yapacağına çocukları mürebbiyenin yanında yatıraydı. Hem de âdet öyledir. Bir mürebbiyenin terbiye ettiği çocuklar beraber yatıp kalkarlar.

— Mürebbiyeyi çocuklarla yatırmamasında da mühim bir sebep var. Anjel o kadar mutaasıp bir kız değil amma, bilmem neden, karyolasının başı ucunda haçı filân var. Çocuklar beraber yatıp kalkarsa, göre göre bazı Hıristiyan ibadetleri öğrenirler Yalı komşumuz A... Efendinin evinde aynı şey olmadı mı? Anneleri çocukları bir sabah haçın önünde tapınırlarken görmedi mi? İşte böyle bir halden çekinerek, Efendi, çocukları mürebbiyenin yanında yatırmıyor.

Şemi o gece büyük bir ümitsizlik ile odasına döndü. Kendisinden iyi bularak mürebbiyenin Sadri'yi sevmesine ihtimal vermiyordu. Gündüzki dil kavgasından dolayı kendinden öç almak için Amca Bey'in böyle ağız kullandığına kendi kendini inandırmak için bin yol arıyordu.

Antel mentika'nın zoraki tercümesi için üç kişi her gün birlikte bulunuyorlardı. Bu suretle geçen üç dört gün sonra Amca Bey'in Şemi hakkındaki muamelesi kökünden değişti. O şimdi Sadri ile daha dost görünüyordu. Amca ile enişte, Şemi'ye alaylı alaylı baktıktan sonra birbirine bakışıp gülüşüyorlardı. Şemi bazı geceler acısını hafifletmek için odasına gittiği vakit, Amca Bey: «Şimdi seni dinlemeye vaktim yok, Ben uyuyacağım» diye kaba cevaplarla yeğenini içeriye almı-

yordu. Amcasının muamelesindeki bu değişikliğe sebep nedir?

Gene Şemi'nin zihnine sakız ağacının derdi geldi. Bu nasıl lakırdı? Bundan ne mana çıkabilir? Ahçıbaşının pek ehemmiyetli saydığı bu sırdan bir ip ucu yakalarım hülyasıyla Şemi, zoraki tercümeden vakit buldukça mutfağa gitmeğe başladı.

Fakat herifin ağzından, mana çıkarılması antel mentika tercümesi kadar zor olan «sakız ağacının derdi» bilmece halindeki cümleden başka bir söz çıkmıyordu.

Tosun Ağa, Şemi'yi her görüşünde:

— Hele aptala bak, agzından laf almaya geldi. Benim ağzım sıkıdur (sıkıdır), diye alayla çocuğa ters surat göstermekte idi.

Şemi, bu «sakız ağacının derdi» bilmecesini olsa olsa yine sakız mastikasıyla çözebileceği, yani Tosun'u sarhoş edip söyletmek yolunu düşündü.

Bir gün gene ahçıbaşının yanına giderek dedi ki:

— Tosun, hani efendi babama hediye gelen koca hasırlıyı biliyorsun ya? Kayıktan çıkarıldığı günü kokusuna bayılmıştın.

— Biliyom (biliyorum). Nefasetli (nefis) bir şeydi. Ben o günü kokudan saroş (sarhoş) oldumdu. O koku hâlâ burnumun ucunda duruyor. Derdin nedir sanki? Bana ondan içirip de ağzımdan kelâm mı kapacaksın? Ben öyle iki hasırlı içerin (içerim) de ağzımdan çüçük bile salıvermen (salıvermem)... anladın mı?

— Yok, ağzından lakırdı almak için değil, maksadım beraber eğlenmek için o hasırlıdan ben yarım binlik mastika aşırdım. Sen bu akşam haremin, selâmlığın yemeğini verdikten sonra küçük sefertasının içine biraz öteberi ayır, bir testi de su al, tepeye çık. Koru bittikten sonra dağın öbür yamacındaki kayalıkta tek fıstık ağacı yok mu? İşte orada beni bekle.

— Yarım binlik zıkkım içmek için o kadar yola gidilir mi? Hem efendi baban seni arama mı (aramaz mı?)

— Efendi babam şimdi yazı ile uğraşıyor. Hiç odasından çıkmıyor.

— Ne yazar durur bilmem ki? O da bir şekil divane Geçen gün mufağa gelmişti. Bana ateşin faziletini anlattı. Birtakım hava varmış da, o hava bilmem odunun neresine takılır, yanarmış. Odun yanmazmış, hava yanarmış... Sonra o havalara birer birer ad taktı. Odunların ta bitim yerinden maşalını anlattı. Daha sonra ocaktaki kütüğün bana yaşını sordu. Tövbe, İlâhi Yarabbi... Odun benim evlâdım mı? Yaşını ne bileyin (bileyim)?

— Ne ise. Şimdi onlar lâzım değil. Bu eğlentiye karar veriyor musun?

— Verdim gitti. Mastika olur da Tosun oradan kaçınır mı? Senin niyetin başka ama yağma yok... Bak ben de bir karar koyacağın (koyacağım). O kayalıkta sakız ağacının lafı olmayacak.

— Yok.. neme lâzım... Sekiz ağacını ağzıma bile almanı. Biz oraya eğlenmeye gidiyoruz.

Bu karar üzerine o akşam güneş battıktan sonra Şemi ile ahçıbaşı sözleştikleri yerde birleşirler. Tosun sefertasının gözlerine en seçme yemeklerden koymuş, bir testi de su getirmiş. Şemi, sarhoşluğa çeşni vermek için kilerden mastikadan başka havyar, anşua, balık yumurtası filân da aşırmış.

Şemi, babasının esaslı yasağı olduğu halde her türlü habasetten tatma işinde hiç geri kalmazdı. Para ve arkadaş buldukça kumar oynamak, fırsat düştükçe işret etmek Şemi'nin başlıca eğlencelerinden idi. İçkide Tosun Ağa kadar değilse de hemen ona yakın idmanı vardı. Yani içki kadehini ömründe ilk defa olarak o akşam eline almıyordu.

Tam ay karşıki dağların ardından nazlı bir uyuşuklukla gülümsemeye başlayıp da nur oluvermiş bir sevda nefesi gibi hafif bir sarartı ile her tarafa hazin hazin ışıklar saçtığı sırada ahçıbaşı önlerine koymuş oldukları nevaleye göz gezdirerek Şemi'ye:

— Hele bir yol doldur bakalım. İlk zıkkımı senin elinden içeyim.

Karşılıklı birer tane yuvarladılar.

Ahçıbaşı:

— İnsanın boğazından yağ gibi akıp gidiyi (gıdıyor) Ne kokulu şey mübarek! Bu ayla (âlâ) mastika kilerde mahpus gibi durup duruyo (duruyor). Efendi baban bundan akşamları atmıyo (atmıyor) da odunların yaşını hesaplamakla beynini yoruyo (yoruyor). Acayip adam... Ulu orta acayip canım.

Birer sigara sardıktan sonra ahçı:

— Hele birer daha göndürsek (göndersek) nasıl olur?

Ahçı bir daha yuvarlar. Şemi bu ikincide ihtiyat eder. Ahçı:

— Sen niye içmiyon (içmiyorsun) ki?

— Öyle pek birbiri üzerine midem kaldırmaz.

— Ne olacak ya! Şehir uşağının midesi nazik olur. Hele bir yol daha gondüreyin de ırahı (göndereyim de rakı) nasıl içildiğini sen de gör.

Ahçıbaşı bir daha boci eder. Hafif bir neşe duyarak aya doğru bakıp:

— Ay ışığı da bu akşam bana helavetli (halâvetli) gözüküyo (gözüküyor) Âdeta içimi kamaş kamaş kamaştırıyor.

Sekiz on dakika birbiri ardından ikisi birden doldurup toka ederek içtikten sonra Tosun'un gözleri biraz parıldamaya başlayarak:

— Canım sakızı içtikçe bu meredin ağacı aklıma geliyo (geliyor) fakat onun lafını bu akşam etmemeyi kararlaştırdık. Sakızı iç. Lâkin onun ağacını ne sen ağzına al, ne de ben. Hele ben almam, tövbe olsun.

Ahçıbaşıb ir daha yutarak:

«Mürabiye dolaş da gel tepeyi tepevi.»

şarkısı ile ayağa kalkıp kıvıra kıvıra oynamaya başladı. Sonra uzun bir kahkağa ile·

— Murabiye o sakız ağacının gülü (gülü) dür işte Fakat dikkat et, beynimizde o ağacın lafına lüzum yok Kim söylerse yürekten gücenirim.

Şemi, ahçıya üç dört kadehte bir, içki arkadaşlığı ediyor,

kendi bir içerse o dört içiyordu. Tosun Ağa o içkili meclisde sakız ağacı sözünün ağıza alınmasını bile çok sıkı bir yasak haline sokmaya uğraştığı halde, kendisi hiç durmadan o sözü diline dolamış olduğundan zorlamaya veya yalvarmaya pek lüzum kalmadan onun sırlarını Tosun'un kendi kendine yumurtlayacağında Şemi'nin şüphesi kalmadı.

Tosun bir daha içerek:

— Bu ırahı (rakı)yı niçin sakızdan yapıyorlar? Sakız ağacının kökü kurusun. Başka ağaç bulamadılar mı? Kah kah kah... Onun pavlıkasını (fabrikasını) görsem ta temelinden yıkardım. Lafına lüzum yok ya, o ağacın derdi beni harap etti. O işin ne olduğunu ben söylemem. Nafile hiç üzerime varma.

— Söyleme canım. Ben de sana sormuyorum ya.

Ahçı öfke ile:

— Niçin sormuyon (sormuyorsun)? «Hazen kebira» Sen benim küçük beyim değil misin? Tosun'un derdini sen. sen. sen... sana diyorum be! İşte şu sen sormadıktan kelli kim soracak?

— Öyle ise sorayım. Ne olmuş?

— Ne mi olmuş? Elinin korü (körü)... Ne olacak? Uzun hikâye. Buradan tuttursak bir ucu bizim memlahata (memlekete) varır. Hele bir kadeh daha toka et.

Şemi kendi içmez, ahçıya bir daha verir.

Tosun:

— O senin doğuz enişten de çarık amcan yok mu? İkisini de elime (ellerini gösterir) şu ellerime... verseler alimallah piihan ederdim. Ah benim malim menalim Şemi! Senden canımı saklamam... Sakız ağacı saklarım ha! Of içerim yanıyo (yanıyor). Ah benim kokanam murabiye... hele daha içelim

Kadehi dikerek:

— Sana derdimi anlatsam parnakların (parmakların) ağzına takılır kalır.

— Anlat bakalım.

— Hele kunaza bak. Tosun'u saroş (sarhoş) oldu sanıyor da lafı döndürüp dolaştırıp sakız ağacına getiriyo (getiriyor)

— Ne yapayım, anlatma... Burada sakız ağacı dinlemeye gelmedik ya!

— Ulan sakız ağacı lafı kim ediyo (ediyor) ki sen dinleyesin? Orostopulluğa bak. Lafı tersine çevirip de ağzımdan yutacak... Bir yol daha doldur bakalım.

Ahçı yutar.

Şemi: — Oh Tosun'um afiyet olsun.

Tosun, süzük gözler, sarhoşça bir söylenişle:

— Benim içimde o dert dururken bu zıkkım afiyet olur mu?

— Hangi dert?

— «Hazen kebira» canım! O ağacın derdi. Ağzına alma sakın, meclisimizden dışarı...

— Sakız ağacı değil mi? Bunu ağıza almaktan ne çıkar?

— Ne mi çıkar? Bir dolu daha sun bakalım.

Şemi doldurur, Tosun yuvarlar. Fakat bu defa ahçıdaki göz şaşılığı, ağız çarpıklığı, söyleme uyuşukluğu hayliden hayliye artar. Derin bir of çekerek:

— O dert içimde sanki kaynaşıyo (kaynaşıyor).

Ağzını göstererek:

— Buradan dışarı fırlamak istiyo (istiyor). Ben anlatsam da sen dinleme ha!

— Bıktım bu sakız ağacından... dinlemem kulaklarımı tıkarım.

— Sen dinlemezsen ya ben içimde o dertle patlayayım mı?

— Patla...

— Amcanın kamburu patlasın. Anladırın (anlatırım) işte. Fakat hikâyenin ucu sakız ağacına gelince sen ağzımı tokatla.

— Ağzını yırtarım... hikâyeye başla, fakat orasını anlatma.

— Kadehi sun bakalım... İnsanın karnına ırahı (rakı) girince dert dışarı çıkar. Senin muhabbetine, murabiyenin aşkına (içer)... Gayrı patlıyorum dinle bakalım.

Şemi'ye dikkatle bakarak:

— Bak kulaklarını nasıl dikti? Şaşkın, sanki ağzımdan laf alacak. Hah hah hah. Beni saroş sanıyo (sarhoş sanıyor)

Güle güle bir tarafına yatıp kalkarak:

— Hepsini anlatırım da iş ağaca gelince orada mıh kesilirim. (Sağına soluna sarhoşça bakınarak) İşte başlıyorum. Efendim benim çırak yok mu? Bekir... işte o meymenetsiz, geceleri yattığımız odada: «Usta korkuyorum, bana hayalet gözüküyo (gözüküvor) » lafını tutturdu. «Ulan zıbar, hayalet dediğin ne oluyor?» dedim. Uykum biraz kaymaklanır. Bekir, dabduru döşeğinin içinde gene dikelir: «Usta, hayalet pencerenin önünden geçti» der. «Hay babanı, ananı hayalet götürsün. Gir döşeğine zıbar «lâhavle»yi oku, etrafına üfür» diye haykırırım. Döşeğinde dikilen uşak laf anlar mı? Sabaha dek böyle dalaşır dururuz. Bir akşam yine hayalet deyicek suratına şaplağı yapıştırıp, «Di bakalım, bu şekil hayalet. Bana bir tarif et» dedim. Bekir ağlayarak «Biri fistanlı, biri pantollu» dedi. «Ulan, onlar geçince beni dürtüşle, ne cins ecinli olduklarını göreyin» dedin (dedim). Bir gece nısfılleylinin yarısında ben tath uykuda iken Bekir beni diirtükledi. Ha ha! diye tavan boyu sıçradım. «Usta gidiyorlar» dedi. Pencereye baktım ki ne göreyim? Hele bir yol doldur.

İçtikten sonra

— Koruya doğru karanlıkta iki gölge gidiyor. Çapaklarımı silip dikkat ettim.. Tuh Allah cezalarını vere... Senin kamburla kokana dağa doğru gidiyorlar. Amcan karanhkta ne acayip gözüküyor. Ecinliden farkı yok Bekir'in korktuğu kadar var. Şimdi Bekir'e doğrusunu desen olmaz, eğrisini söylesen uymaz. O akşam okuduk, üfürdük yattık. Artık beni merak sardı. «Lâhavle»vi ben okumaya başladım. Ertesi gece Bekir'in dürtüşlemesine hacet yok. Pencerenin önünde bekledim. Geçmediler. Tam beş gece geçmediler. Altıncı gece gene hiyaletler (hayaletler) karşıdan koptu. Bu defa kambur yok. Murabiye ile enişte. Kol kola vermişler, sanki zannedersin ki birbirinin ağzına girecekler. Usulla odadan çıktım. Sezdirmeden peşlerinden vardım. Ah bu gözlerim neler gördü. Doldur! dol-

dur! bakınma öyle. Sıtma tutmuş gibi ne titreyon (titriyorsun?)

— Ha ha hava serinleşti de üşüyorum.

— Ha ha hava mı? Dilin dolanıyo (dolanıyor). Ben içtik. çe sen mi saroş oluyon (sarhoş oluyorsun)? Enişteni ayı ahlata yapışır gibi karıyla sarmaşırken gördüm. Ne ise o babı geç. Ondan sonra geceleri çok bekledim, gayrı geçmediler. Murabiye dedin mi benim de kanım kaynıyo (kaynıyor). O karıyı üç gün görmesem rahat edemiyom (edemiyorum). Benimki bir şey değil a, işte bir göz sevdası... Karşıdan cemaline haryan (hayran) olmak... Bir gece döşekte sevda gönlümü sardıkça sardı. Yatamadım gayrık. Odadan fırladım. Murabiyenin yattığı odanın karşısında dolanmaya başladım. İçim cemaline hasret... Görmek istiyon (istiyorum). Meğer ben kalktıktan sonra, Bekir de arkamdan ulaşmış, beni gözetlermiş. Baktım murabiyenin odasında mum yanıyo (yanıyor). Odanın karşısında bir sakız ağacı var. Biliyon ya (biliyorsun ya). Maksadım. o ağaca tırmanıp odanın içini seyretmek. Ağaca el attım. Bekir arkamdan: «Usta nereye çıkıyon?» dedi. «Hay başımın belâsı, ulan nereden çıktın sen?» dedim. «Baktım sen gidiyon (gidiyorsun), ben peşin sıra vardım» dedi. Oldu bir şey artık, kovsan da faydası yok. «Öyle ise gel Bekir omzunu ver, şu ağaca çıkayım» dedim. Çırak omuzunu yayhmladı. Üzerine bindim. Ağacı kucaklamaya savaştım. Di ha koca meret kucaklanmayo ki (kucaklanmıyor ki). Bin zorlukla kollarımı doladım. Yısa ha yısa... dallarına kadar yükseldim. Ha ha! Öyle yüksekliğe vardım ki gözlerim murabiyenin penceresivle karşıbekarşı (karşı karşıya) geldi. Pencerenin tüllük perdeleri sıyrık duruyor. İçeride tepesi fistanlı lambadan kızıl bir ışık çıkıyor. Sanırsın ki odada yangın var. O alevin içinde murabiye geziniyo (geziniyor). Odayı dolandı dolandı. Hani orada aynalı bir yüklük yok mu? İşte onun önünde dineldi, başladı fistanını çıkarmaya... ha babam ha. soyunuyo.. mal meydana çıkıyo.

Ahcıbaşı hikâyesinin bu noktasında bir Bolu bestesiyle aşağıdaki beyti ırlamağa başladı:

«Yaktı aşkın kederin beni
«Çöz Asi'm göğsünün düğmelerini.»

Tosun Ağa, her kelimesini yedi sekiz elif miktarı uzata uzata bu. beyti okuduktan sonra:

— Hele bir daha tepeleme sun ki hikâyenin alt tarafını diyem...

Şemi, zangır zangır bir titreme ile ahçıya bir tepeleme kadeh sundu.

— Pelûze vücut aynanın karşısında titriyo (titriyor), ben de ağacın sırtında zangırdayom (zangırdıyorum) Murabiye derede gölgesini gören ceylan gibi ardına baktı. önüne baktı. Ağacın çatalında benim işim bitiyo (bitiyor)... İçindeki resimleri para ile seyrolunan delikli sandık yok mu? Hani camdan içine bakılıyo (bakılıyor)... O sandığın sahibi: «Al bakalım, bu da nedir? dersen dünya gozeli (güzeli)! Asma kabağı gibi bacaklar, kalaylı pilav tenceresi memeler, at yelesi saçlar, ayva göbek, hokka ağız, badem gözler» diye bağırmıyo mu? İşte onu seyrediyom sandım. Kendini doyasıya seyrettikten sonra murabiye sırtına delikli bir gömlek geçirdi. Ne durdu, ne durmadı, odanın kapısı açıldı. Göre göre ne görsem beğenirsin? Kambur içeri girmedi mi? İkisi evvelâ baş başa tokuşur gibi eğilip kıçlarını çıkararak alafranga selâmlaştılar. Onlar el ele tokuştuklayın ben ağacın üstünde düşeyazdım. Ulan Şemi, ne oluyon? Suratın değişti, gözlerin fırıldayo... kötü kötü ne soluyon öyle? Murabiye ile kambur al alevin içinde cilvelenmeye başlayınca, ağacın sırtında işte ben de böyle senin gibi soluğan oldum. Ağaçtan aşağı teker meker oluyordum. Di bakalım, saroş (sarhoş) olmamanın mümkünü var mı? Doldur bakalım.

İçtikten sonra:

— O geceden sonra ben artık yuvada yatan leylek gibi o ağacın sırtını kendime mekân tuttum. Her gece seyretmek için oraya varırdım. Delikli sandık kaç para eder! Neler gördüm neler! İki gece sonra o odada Sadri'yi gördüm, enişteni Birkaç akşam sonra da seni gördüm. (Şemi'nin omuzundan tutup sallayarak) Ulan doğuz (domuz), sen de murabiye

ile nazlaşıyordun. Tuh, sıra bana gelmedi ki... taliim olsa ahçı olmazdım...

Şemi, dili dolaşarak sordu:

— Bana baksana... şey başı... aa aman ahçıbaşı... şey şimdi ha ha hâlâ onlar mürabiyenin odasına geceleri geliyorlar mı?

— Hayır. Şimdi iş başkalaştı. Gene ağaca tırmanıyom ama bir şey göremiyom. Murabiye gayrık pencerelerin istakortalarını (storlarını) sıkı sıkıya indiriyo... üzerine kahn perdeleri de kapıyo... haddin varsa içerisini seç... bir şey görünmüyo... Pencerelerin böyle kapatılmasından anlıyorum, gene odada bir dolap dönüyo. Lâgaybini Allah bilir ama gene gelen giden oluyor... fakat ben göremiyorum...

Tosun Ağa, ayağa kalkıp gene:

«Murabiye, dolaş da gel tepeyi tepeyi.»

sözleriyle oynamak istedi, fakat birkaç çalkantıdan sonra yere düştü. Sarhoşluktan gözlerine acayip bir mahmurluk, ağzına da hafif bir çarpıklık geldi. İri bir nefes alarak ağır ve yayıkça bir söylenişle:

— Şey şey şey ama da tuhaf şey ha! Küçük bey, yıkılıyom. Bu sakızın suyu ne sertmiş. Hah hah hah! Yok, ırahı (rakı) beni yıkmaz. Beni... beni anlayon mu? Şu beni murabiyenin aşkı hem yakıyo... hem yıkıyo... anladın mı? Ulan hey! tavaya düşmüş mercan balığı gibi ne bakıyon... Haydi oradan çürük yumurta! Samsaya sarmısaklı yoğurt, murabiyeye kambur âşık... ha ha ha! Ahçıbaşıya bulaşık kaşık şıkır da şıkır da terelelli... Aman da kokanam yelelli. gibi sarhoş saçmaları ile ahçıbaşı arkasını kayaya dayayıp sızdı.

Tosun Ağa'nın mürebbiyenin yatak odasında «delikli sandık» diye anlattığı panoramanın kızıl alevi asıl şimdi Şemi'nin yüreğinde korkunç alevlerini saçmaya başlamıştı.

Mürebbiyenin Şemi'ye hıyaneti hakkında Tosun'un saflıkla verdiği haber, gerçeği korkunç bir surette meydana koyuyordu. Sevgili Anjel'i artık melek gibi düşünmeye, onu her türlü kötülükten saf biri görmek ihtimallerini aramaya, da-

ha doğrusu içindeki azabı yatıştırmak için Şemi'nin kendi kendini aldatmaya uğraşmasına imkân kalmamıştı. Mürebbiyenin üçünü birden içeriye aldığı maddesi apaçık meydana çıkmıştı. Bu meydandaki hainlik Şemi'nin içtiği birkaç kadeh tesiriyle kafasında büyüdükçe büyüdü. Kendisini dayanılmaz bir ateşe saldığı için Şemi karşısında yatan ahçının üzerine atılıp boğazını sıkmak, o her kelimesi kalbine başka bir yara açan sözlerin çıktığı ağzını yırtıp paralamak istedi. Fakat biraz düşündü. Ahçının ne suçu vardı? O, ayık iken söylemek istemedi. Şemi, kendisi onu söyletme yollarını aradı. Zavallı, bahtsız âşık. O anda aşağıya inip yalıyı altüst etmek, amcayı, Sadri'yi, mürebbiyeyi vurmak fikrine düştü. Lâkin hep bu düşünceleri düşünmesi kolay, yapılması olmayacak fikirlerdendi. Yavaş yavaş bu delice fikirlerindeki, bu çocukça kararlarındaki ilk şiddet kayboldu. Gene niyeti, o niyet, kararı, o karar idi. Fakat düşündüklerini o gece yapmayıp bunları yapmak için uygun bir zaman bekleyecek, başarmak için bazı tertipler yapacaktı.

Ahçıbaşı dayanıp sızdığı yerde horlamaya, Şemi de kederinin şiddetinden ağlamaya başladı. Birinin sarhoşça horlaması, ötekinin aşk ağlamasına karışarak o şekilde yarım saat kadar geçti. Şemi'nin hıçkıra hıçkıra söylenmelerinden ahçıbaşı biraz gözlerini açarak:

— Hele bir yol daha doldur bakalım, dedi.

Şemi, hiç cevap vermedi. Tosun Ağa, başını zor tutabilir bir halsizlikle kendini toplamaya uğraşarak uzun bir kahkaha salıverip terelamlarla karışık birkaç saçma savurduktan sonra birbirine kavuşmak isteyip duran göz kapaklarının arasından Şemi'ye bakarak:

— Hele hele hele aptala bak, ağzımdan lakırdı alacak ulan. ulan. Yoksa sakız ağacını ben sana anlattım mı? Yok. Ne gezer? Anlatmadım.

Yumruğu ile yere vurarak:

— Ben onu sana anlatmam ihtimali yok. ağzımdan bir laf alamazsın...

X

AHÇIBAŞI Tosun'un bütün olup biteni hiç bir tarafını eksik bırakmadan anlattıktan sonra gene «ağzımdan laf alamazsın» diye sarhoşça iddialarda bulunduğu gecenin sabahı Anjel'in vefalı üç sevgilisi Antel Mentika'yı çevirmek için masanın etrafında yerlerini aldılar.

Şemi'nin suratından düşen bin parça oluyordu. Zavallı çocuk ahçıbaşının akşamki açığa vurduğu korkunç sırlar, o sırada içtiği rakının ertesi günkü mahmurluğu, uykusuz geçirdiği gecenin güç yıpratan ıstırabı tesiriyle tercüme etmek değil, birisi kendine ismini yaz demiş olsa nasıl yazılacağını hatırlamayacak bir hale gelmişti. O günkü çevirme çalışmasında Amca Bey, yeğeninin sayısız yanlışını çıkarıyordu. Her yanlışı alaylı sözlerle ihtar ederek amca ile enişte birbirlerine bakışıp ilkin manalı manalı gülümsüyorlar, sonra da ardı arası kesilmez kahkahalarla gülüyorlardı.

Şemi, bu alayların birkaçına dişini sıktı. Ötekiler bu insafsızca acı alayların arkasını kesmeyince çocuk ikisinin yüzüne de, büyük ümitsizliğini gösterir keskin bir bakışla bakarak:

— Şu ortadaki hokkayı alınca şimdi beyninizde paralarım. Bir kamburla bir evli herifin aşk düşkünlüğü benim halimden daha az mı gülünçtür? Güleceksenız aynaya bakınız da kendinize gülünüz. Benim yüzümde maymun oynamıyor ya, diye öfkeli öfkeli söylenip tercümeyi elinden atarak odadan çıktı.

Sadri, arkasından yavaşça:

— Zırrrrt, dedi.

Amca Bey, yeğeninin bu ansızın patlak veren alınganlığından şaşırarak Sadri'ye:

— Zırlama birader, oğlanın bugünlerde pek sağı solu yok. Şimdi geri döner, belki hokkayı birimizin kafasına fırlatır.

Sadri, öfkeyle:

— Benim elim armut devşirmiyor ya. Ben de onun kafasında bardağı paralarım.

— Zırrrt demenin sırası asıl şimdi geldi. Geçen gün

koruda ellerin ne armut devşiriyordu, ne de elma. Şemi'den mükemmel dayağı yedikten sonra, bir de utanmadan oturup çocuk gibi ağladın.

— O bir kere olur.

— O günden sonra kuvvet macunu yemeye mi başladınız? Yoksa pazılarınıza yiğitlik muskası mı taktınız? Kaç paralık gücün kuvvetin olduğunu gözümle gördüm. Artık bana da kabadayılık satma.

Biraz süren bir sessizlikten sonra Amca Bey'i bir sinir gülmesi yakaladı. Bu gülüş hemen Sadri'ye de geçti. İkisinin arasında pek güldürücü gizli bir şey varmış da hatırlarına geldikçe kendilerini tutamıyorlarmış gibi birbirlerine bakıp bakıp gülüyorlardı. Gide gide bu kahkahalar o kadar kuvvetlendi ki Amca Bey, bir kanepenin, Sadri bir koltuğun üzerine arka üzeri yatıp öyle katılırcasına gülmeye başladılar.

Sadri, biraz kendini tutmaya uğraşarak dedi ki:

— Nasıl? Şu ahmak oğlandan intikamımızı çıkarabilecek miyiz?

— Hah hah hay... intikamımı ilkin ondan, sonra senden çıkaracağım. Fakat aklıma geldikçe kendimi tutamıyorum.

— Üstüme aldığın rolü tamamiyle oynayabilecek misin?

— Hay hay seninle birleşip Şemi'den, Şemi ile birleşip senden intikamımı alacağım. Ben açık söylüyorum, kendini tetik al. Fakat birader, o bana söylediğin şey yok mu, işte ona inanamayacağım geliyor. (Pencereden dışarı bakarak) Bizim Şemi iyiden iyi fitili aldı. Kuduz köpek gibi bahçevi dört dönüyor.

Beyler böyle konuşurlarken uşak geldi. Öğle yemeğinin hazır olduğunu haber verdi.

Yemeğe indiler. Birkaç kere çağrıldığı halde Şemi o gün sofraya gelmedi.

Yemekten sonra damat bey, kaleme mahsus olan elbiselerini giyinerek iki haftada bir defa gitmekte olduğu dairesine gitmek üzere yalıdan çıktı.

Amca Bey de selâmlık bahçesindeki kameriyelerden birinin içine girip yaprakların arasından Şemi'nin davranışlarını

gözlemeye başladı. Şemi, sinirli bir yürüyüşle bahçeyi dört döndükten sonra koruya çıkıyor, biraz durup iniyor, gene bahçeyi dolaşarak yeniden oraya çıkıyor, gene iniyor. Sözün kısası deli gibi durmayıp dolaşıyordu.

Amca Bey bu iniş çıkışları altıya kadar sayıp kendi kendine dedi ki:

— Bu ne delice dolaşma. İşte bundan ibret almalı. Anjel'in sevdası bak insanı ne hallere koyuyor. Ben de böyle on sekiz, on dokuz yaşımda iken bu kızın aşkına düşseydim, besbelli işte, Şemi gibi olacaktım. Sanki şimdi olmadım mı? Benim de içim içime sığmıyor amma ne yaparsın? İçimin ateşini büsbütün belli etmek olmaz. İhtiyat göstermek lâzım, son derece ihtiyatlı olmak gerek. Bana kambur diye yüksekten bakıyorlar. Ben kamburum ama elhamdülillâh o kambur kadar da aklım, irfanım var. A budala âşıklar, beni siz kolayca yakadan atarız sanıyorsunuz. Öyle mi? Biri pazısının kuvvetine, öteki de güzelliğine güveniyor. Ben akıl, zekâ, incelik ve kavrayışımla gururlanıyorum işte... Zekâ her şeyden üstündür. Ben kambur olduğum halde gücümle, irfanımla kızın gönlünü çeldim. Sadri güzel delikanlı, fakat sevgilisini öteki iki rakibin ellerinden tamamıyle kurtaramıyor. Ben onun gibi fidan boylu olaydım acaba Anjel'e, öteki ikisine selâm mı verdirirdim? Hey gidi şaşkınlar hey

Saatını çıkarıp bakarak:

— Altıya çeyrek var, rolünü oynamak zamanı geldi. Anjel'in aşkından kabına sığamayan şu bahadır Şemi Bey'in kalbine bir pehlivan yakısı açayım da o da görsün.

Şemi'nin korudan yedinci inişinde Amca Bey kameriyeden çıkıp o sevda ümitsizine yaklaşarak gamlı bir surat ve acılı bir sesle:

— Şemi yavrum azıcık bana baksana... Beş aşağı on yukarı ne dolaşıyorsun öyle?

Şemi, nefretle karışık bir öfke ile:

— Amca, şakanın sırası değil şimdi, ağzımdan pek fena bir söz çıkar, kalbin kırılır.

İki elini şarkadak birbirine vuran Amca Bey:

— İşte al cevabı otur aşağı... Behey ahmak beni dinle. Asıl şimdi böyle lüzumsuz öfkenin, şiddetin sırası değil. Dinle bak, ne mühim şeyler söyleyeceğim. Ben o eniştemiz olacak adamın yüzüne sefamdan gülmüyorum. Sırrını öğrenmek için avali yemliyorum. Ben arpayı önüne döktükçe o yedi, ben döktükçe o yedi. Sonunda hazmedemedi, yüreğinin içindekilerin hepsini meydana döktü. Sen benimle oyun mu oynuyorsun? Ben bir «fin person»um, sen ise bir «maladrua»sın.

— Rica ederim amca, Türkçe söyle.

Şaşırarak:

— Canım, kurnazca zekâmı tarif için Türkçede «ekspresyon» bulamıyorum.

— Peki, ne olmuş? Esas maddeden ayrılmayınız. Başım pek sersem, dinleyemeyeceğim.

— Efendim sözün kısası, muhtasarı, hulâsası, toplucası, özü...

— Off...

— Yani sözün cevheri biz leylek yuvadan atılır gibi «if'al» babından «ihraç» masdarıyle haremden defedildikten sonra... oh yavrum kekâ... mürebbiye ile bizim enişte beyninde ki muamele artmış... Bunu bana Sadri, alık yârim kendi anlatıyor.

— Ne yapayım?.. İkisi de kahrolsun.

Garip bir gülümseme ile:

— Senin bu cevabın elinden bir şey gelmeyen âşıklara mahsus sözlerdendir. Sen onlardan mısın ya? Hani birkaç gün evvel, «Anjel'in ismini ağzına alanı gebertirim» diyordun? Nerde kaldı o babayiğitlik?

Şemi, vahşî bir bakışla Amca Bey'in omuzlarından yakalayıp silkerek:

— Söyle. İkisini de öldüreyim mi? Ne yapayım?

Birkaç adım geri kaçmak isteyerek:

— Yok yavrum, beni öldürecek değilsin. Hem bana artık rakip gözüyle bakma... Ben, Matmazel Anjel'in üzerine çoktan su içtim. Bira, mastika, gazoz da yuvarladım, inşallah kış gelirse boza bile içeceğim... yok... ben artık o karıyı sev-

miyorum. Ben kamburum ama gönlüm büyüktür. Nefsim yüksektir. Üçünün dördünün bir yalaktan su içmesi... o hal köpeklere mahsustur. Çok şükür ben dört ayaklı değilim, bak iki ayak üzerinde yürüyorum. Koruda öyle birkaç defa topraklara yuvarlanıp da böbürlenmekle iş bitmez. Şimdi sözümün alt tarafını dinle. Sözün kıpkısası yok mu? Bu gece Matmazel Anjel tarafından sizin enişte bey o pembe ışıklı odaya davetli... Bunu çok sahi olarak söylüyorum. Benden bir kere haber vermek... Alt tarafı senin bileceğin şey Ben o sevdadan çoktan elimi yüzümü yıkadım. Bak şimdi, hiç üzülmeden tavla oynamak için bitişik yalı komşumuza gidiyorum. «Orövuvar» sevgili yeğenim...

Amca Bey, kendine mahsus yürüyüşle kırıta kırıta gitti. Şemi, mıhlanmış gibi, durduğu yerde kaldı. Gözleri bakıyor ama artık görmüyor. Kulakları dinliyor, fakat bir şey işitmiyordu. Deniz, yah, ağaçlar ümitsiz bakışları önünde fırıl fırıl belirsiz şekillerle dönüyor, nereye bastığını, nerede durduğunu bilmiyordu.

Düşünmek istiyordu, fakat zihni her vakitki aydınlığını kaybetmişti. Yalnız kafasında akan ateş gibi bir fikir dönüp dolaşıyordu ki o da bu gece mürebbiye Sadri ile yalnız başlarına otururken üzerlerine gidip ikisini de gebertmek gibi korkunç bir niyetti.

Gece hareme nasıl girecek? Mürebbiyenin kilitli kapısını nasıl açabilecekti? Bu zorlukların nasıl giderilebileceklerini düşünmek için beyninde bir kuvvet yoktu. Babasından korkusunu ve çekinmesini giderip biraz zihnine açıklık vermek için doğru kilere koştu. Sakız mastikasından birbiri üzerine üç dört kadeh yuvarladı. Beş on dakka sonra zihninden her zorluğu yenebilecek bir tazelik, vücudunda bütün engelleri altüst edebilecek bir kuvvet, çılgınca niyetini gerçekleştirmek için kendinde büyük bir cesaret duydu.

Kararını o gece mutlaka yerine getirecekti. Mastikanın beynine verdiği ateşli bir şiddetle ilk kararının zorluklarını teker teker düşünüp taşındı. İşi kolaylaştırmak için öldürmek için lâzım olan aleti bulmaktan başladı. Yalının selâmlığında du-

varları silâhlarla süslenmiş küçük bir oda vardı, oraya gitti. Duvarlara kıymetli halılar üzerine üç köşe, yuvarlak, oval şekiller vücuda getirerek asılmış olan tabancalara, tüfeklere, palalara, yatağanlara, kamalara göz gezdirdi. Kabzası altın işleme üzerine mercanlı, firuzeli orta büyüklükte çok şık bir hançer üzerinde bakışı durdu. Kendi kendine: «Hah, Anjel'i böyle zarif bir aletle öldürmeli ki, üç erkeği birden baştan çıkardığı için ahirete pişmanlıkla gitmesin. Bu hançer şimdi yerinde dursun. Lâzım olduğu zaman ben gelir, onu buradan alırım» dedi.

Gece hareme nasıl girebileceğini düşündü. Bunun için bin türlü yol buldu. Şimdi Anjel'in kilitli kapısını açmak zorluğu kalmıştı. Bunun için uzun düşünmek lâzım geliyordu. Odasına çekildi. Pencerenin önüne oturdu. Düşünmeğe başladı. İlkin, pencereden girmeyi uygun buldu. Odanın yüksekliği çok olduğu için, böyle girmekte zorluk gördü. Kamayı alıp gündüzden, Anjel odada yokken karyolasının altına girip saklanmayı, intikam zamanına kadar orada beklemeyi düşündü. Bu ikinci şekli de zor buldu. Böyle davranıp da gündüzden yakalanırsa, isteği yerine getiremedikten başka, babası tarafından adamakıllı cezalandırılmak ihtimali de vardı.

Bu korkunç düşüncelerle pencereden dışarı bakmakta iken, mürebbiyenin çocuklar ile bahçede gezindiğini gördü. Bakışı kızınkine raslarsa zihninde dolaşan korkunç kararmayı belki anlar korkusuyle pencereden çekilip kendini mürebbiyeye göstermedi.

Kapının kilidini gece istediği dakikada açabilmek işini olanca düşünce ve kurnazlığıyle kafasında evirdi çevirdi. Sonunda kendi kendine: «Evvelâ gidip şu kapının kilidini bir muayene edeyim. Belki ondan sonra bir karar verebilirim» dedi.

Fakat hareme nasıl girecekti? Oraya girmesi şiddetle yasak edilmişti. Sadri'nın kalemde olması. Amca Bey'in valıda bulunmaması, mürebbiyenin bahçede gezinmesi bu maksadını kolaylaştıracak tesadüflerdendir. Selâmlıktaki uşaklar, haremdeki cariyeler gündüz o vakit hep alt katlarda bulunduk-

larından yukarı katta bir kendisi, bir de babası vardı. Selâmlıktan hareme geçilen koridorun kapısı geceleri kilitli, gündüzleri açık bulundurulyordu. Fakat o koridordan harem tarafına girmek için mutlaka babasının kütüphanesi önünden geçmesi lâzım geliyordu. Şemi, yine kendi kendine: «Efendi babam bu günlerde «antel mentika»nın yazısıyle uğraşıyor. Böyle zamanlarında kapısının önünde geçmek değil a, odasına bile girilmiş olsa çok defa farkında olmaz. Harem sofasında kadınlardan birine tesadüf edersem oradaki eski odamda kalmış olan bir kitabımı almaya gelmiş olduğumdan bahsederim. İnandırabilirsem ne âlâ. inandıramazsam duçar olacağım ceza falakaya yatmaktan ibaret olur.»

Bu kararı üzerine Şemi, koridordan içeri girdi. Tüylü halıların üzerinde yavaş yavaş adımlarını atarak babasının kapısı önüne geldi. Kulağını yavaşça kapıya verip içeriyi dinledi.

Babası Fransızca: «Le fruit est une gousse allongée» diye söyleniyordu. Şemi, içinden: «Oh, oh... peder meşgul» dedi.

Yavaş yavaş yürüdü. Başını harem sofasına çıkarıp etrafı dinledi. İnsan vücuduna delâlet edecek hiç bir ses işitmedi. Son derece çekine çekine mürebbiyenin odasına doğru gitti. Odanın kapısı kapalıydı. Topu çevirdi. Kapının bir kanadı açıldı. Kilidi muayeneye başladı. Kilit, tek anahtarla lâzım olduğu zaman içeriden dışarıdan kilitlenen cinstendi. Yalıdaki kapı kilitlerinin hepsi hemen bir çeşitti, fakat hiç bir kilitin anahtarı başka bir kapıya uymazdı. Çünkü anahtarların dillerindeki oymalar hep başka şekilde idi. Böyle kilitleri bulunan kapılar içeriden kilitlenip de anahtar da üzerinde bulundurulsa dışarıdan o anahtarın bir eşi de sokulsa yine kapı açılmaz. Bundan dolayı anahtarı oradan çalıp bir çilingire çabucak aynını yaptırmaktan Şemi için bir fayda yoktu. Şemi anahtarı çevirdi. Dışarı çıkan sürgüyü ve onun gireceği yuvayı muayene etti. Her ikisini de pek sağlam buldu. Karmakarışık bir bilmecenin en can alacak noktasını arar gibi kapının her yanını karış karış incelerken birdenbire elini alnına götürüp:

— Buldum... buldum.. kolayını şimdi yakaladım, dedi.

Kapı çifte kanatlı değil mi? Kilitlendiği zaman bir kana-

dını kilidin sürgüsü, ötekini de yukarıdan söveye aşağıdan eşiğe sürülen iki sürgü tutuyor. Sabit kanadın bu üstten ve alttan olan sürgüleri sürülmemiş olsa kilidin pek o kadar ehemmiyeti kalmayacak. Çünkü kilit sürgüsü yuvalı kanattaki tutunduğu yeri kaybediyor. Sabit kanadın aşağılı yukarılı sürgüleri sürülmeden kapı kilitlenmiş olsa dışarıdan yapılacak kuvvetli bir yüklenme ile kanatları açılabilir.

Şemi, bu düşünce ile sabit kanadın iki sürgüsünü de yuvalarına ancak bir milimetre kadar tutunacak kadar çekti. Sonra alt sürgünün kendi kendine yuvaya düşebileceğini düşünüp bir iki kibrit bularak sürgüyü istediği gibi bunlarla sıkıştırdı. Mürebbiye akşam odasına girip de sabit kanadın sürgülerini muayene etmeden misafirini kabul ettikten sonra kapıyı kilitleyip yatarsa Şemi'nin işi işti.

Bizim çılgın âşık bu tertipleri yaptıktan sonra odanın içine, pek tatlı demler geçirdiği, sevdadan tat aldığı o sevgilisinin yerine acı bir bakışla baktı. Bütün gençlik ümidi, ruhunun manası işte orada açılmış, o ana kadar yabancısı olduğu hayat lezzetlerini o dört duvarın arasında görmüş, bulmuştu. Her köşesi gönlünde tath, fakat şimdi dayanılmaz bir acılığa gözleri doldu. Karyolanın örtüsünü kaldırıp ütülü patiska çarşafın, dört köşe dantelli yastıkların üzerine sevda ümitsizliğinden yanan yüzünü sürerek bu tesirle akan sıcak göz yaşlarını serperek Anjel'in şimdi hayal olmuş vefasının kokusunu arayıp bulmak istedi. Döşeğe yaklaştı.

Fakat o anda gözlerine ateşten ejderler görünmüş gibi titreye titreye geri çekildi. Yumruklarını sıktı, dışarı vuramadığı, içinden kopan bir çığlıkla:

— Bu karyola birkaç saat sonra başka bir erkeğe yataklık edecek... ondan sonra da benim intikamcı elimle de cinayet yerine dönecek, dedi.

Döşekten kanlar fışkırdığını görür gibi acayip bir duygu ile birkaç adım geri çekildi. O acayip görünüşten gözlerini kurtarmak için başını öbür tarafa çevirdi. Bu sefer de gözleri Anjel'in fotoğrafına rastladı.

Mürebbiye, üzeri ipekten çiçeklerle süslü fes rengi kadi-

feden bir çerçeve içinde gönül alan bir bakış, hafif bir gülümseme gösteriyordu.

Şemi — Ben ağlarken sen gülmek için mi yaratıldın? dedi. Resmi ayakları altına alarak çiğnemek istedi. Fakat yine: «Yok... Bu oda içindeki bütün eşya ateş gibi gözüme batıyor. Fakat bunlardan hiç birine el sürmeyeceğim. Şu odaya bugünkü gelişimi sana haber verecek burada hiç bir iz bırakmak istemem.»

Fotoğrafa dikkatle bakarak: «Gül sevgili Anjel'im! O zehirli, o kandırıcı gülüşün yüzünden hiç eksik olmasın. Bu gece cesedin şu karşıki döşekte cansız yatarken sen gene buradan o faciava güleceksin, değil mi? Gül efendim, gül Şu karşıki odanın penceresinden kendimi akıntıya atacağım. Ben orada boğulurken sen burada gene gül... Orövuar Anjel'im.» dedikten sonra, acı bir gülüşle Şemi odadan çıkıp kapıyı eskisi gibi kapadı.

Bu korkunç kararından kimseye bir şey sezdirmemek için o akşam Şemi, zoraki bir neşe ile, sofraya indi. Birkaç lokma yemek yedi. Amca Bey'in beş on zevzekliğini dinledi.

Yatmak zamanı gelip de bütün ev halkı yataklarına çekilince, zavallı ümitsiz âşıkı şiddetli bir çarpıntı aldı. Gündüzki rakının verdiği sarhoşluktan bir şey kalmamıştı. «Ben bu işi ayık kafa ile yapamayacağım.» dedi. Kilerden bir şişe konyak çalarak odasına çekildi. Bir kadeh içti. Gözlerini duvardaki saata dikip: «Dört buçuk. Daha altıya bir buçuk saat var. Az bir zaman sonra bu ev bir matem evine dönecek. Yarın gece bu vakitleri acaba nerede olacağım? Hiç bir yerde Cesedimi denizde bulabilirlerse bir mezara gömerler. Fakat Anjel... o perişan saçları, o güzel yüzü, her erkeği bir türlü baştan çıkaran o sevimli ağzıyle o da toprağa girecek. İkimiz bir günde gömüleceğiz. Sadri, o hain, o da bu şerefe nail olacak. Ölümümüzde bile Anjel ile aramıza kötü bir rakip olarak giriyor» diye mırıldanarak başını duvara dayayıp ağlamaya başladı.

Zavallının beyninde aşkın şiddetleri ile gençliğin hayata

olan kuvvetli bağları pençe pençeye gelmiş son bir şiddetle boğuşuyordu.

Biri bu yaşayış âlemini görülmesine dayanılmaz kara renk şekiller, eziyetine dayanılmaz sürekli gamlar, kasvetler içinde göstererek zavallıyı ölüm çukuruna doğru çekiyor: «Rahat bendedir, sevdadan vazgeç. Bak sana kara kucağımı açtım. O çektiğin aşk azabının bir dakikahk acısı, benim bütün ebedî sessizliğimden daha korkunçtur.» diyordu. Beri yandan gençliğin hayata bağlılığı gülümser ümitler, hulyah emeller, gençlik haline büründüğü saadetler, aşklar, muhabbetler, bağlılıklar ile süslü bir gelecek göstererek. «Genç ayaklarının altına serdiğim bu şevk vadisine adım atmaktan niçin çekiniyorsun? Tutkun bakışlarına gösterilecek büyülü ne manzaralarım, hasretli kulaklarına fısıldayacak ne tatlı sırlarım, koklanan için serpilecek ne bayıltıcı çiçeklerim var. Benden yüz çevirip de niçin o korkulu uçuruma dönüyorsun? Ben sana gülerken, sen bana somurtursan sonra pişman olursun» diye şakıyordu.

Gençliği, canlanıp da karşısına geçmiş gibi Şemi yumruklarını sıkıp ona karşı dedi ki: «Hayır, seni istemem... Bana göstermek istediğin hep o aldatıcı çiçekler gözümde yalnız bir kelebeğin onlara konup kalkması ile beğenilebilir. O kelebek Anjel'dir. Beni ilk sevgi adımımda aldattın. Senden bu hainliği görünce ben de o karanlık çukura çevrildim. Anjel'i, bütün sevda günahlarından temizleyerek bana, saf olarak geri verebilir misin? Bu, olacak şey değil, veremezsin. Öyle ise ben de senin yüzüne bakmam. Bir an evvel elemlerimi yatıştırmak için beni yutacak dalgalara atılırım.»

Zavallı sevdalı, başını tahtalara vurarak gözyaşlarını salıverip: — Öldüreceğim. Öleceğim. Başka emelim kalmadı, dedikten sonra kalktı, bir kadeh daha içti.

Saata bakarak: — intikam vaktine daha bir saat yani bir asır var. Değil tam bir ömür, benim şu ıstırap hayatımın bir tek saatını geçirmeğe tahammülüm yok, sözleriyle oda kapısından başını çıkarıp dışarıyı dinledi.

Herkes odasına çekilmişti. Hiç ses yoktu. Elinde küçük bir lamba ile yavaş yavaş yürüyüp silâhlarla süslenmiş olan

odaya girdi. Gündüzden seçtiği hançeri duvardan alarak odasın döndü. Bir kadeh konyak daha içtikten sonra hançeri kınından çıkardı. O soğuk demirin orasına burasına dokundu. O dokunmadan duyduğu soğukluğun bütün vücuduna yayıldığını hissetti: «Biraz paslı ama Anjel'in yumuşak vücudunu delebilir» dedi.

Pencerenin önüne oturdu. Denize, karşıdan gölgeler içinde görünen dağlara, yalılara, küçükten beri hep içinde büyüdüğü o manzaralara birer veda bakışı ile baka baka kâh ağlamak, kâh acı acı gülmek suretiyle bir hayli vakit geçirdi.

Kalktı, saata baktı. Altıya çeyrek var. «Vakit gelmiş» dedi. Deminden beri sabırsızlıkla beklediği o uğursuz saatın yaklaşmış olması bu sefer aksi bir tesir yaptı. Çarpıntısı arttı. Eli ayağı buz kesildi. «Üşüyorum, konyak içmeliyim» dedi.

Bir... bir daha birbiri üzerin iki konyak içti. Arkasından ceketi, yeleği çıkardı. Bir pantolon, bir gömlekle kaldı. Hançeri eline aldı. Odadan çıktı.

Hareme giden koridorun kapısı kilitli olduğunu bildiğinden hiç o tarafa gitmeden merdivenden ihtiyatla indi. Geçtiğini kimseye duyurmadan bahçeye çıktı. Haremle selâmlık arasını ayıran insan boyundan yüksekçe bir duvar vardı. Duvara yakın ağaçlardan birine tırmanıp çıktı. Duvarın öbür cihetinden aşağı süzülerek harem bahçesine indi.

Bir zaman durdu, düşündü: «Ah keşke yanıma biraz konyak alaydım. Bu gece ne kadar içsem beni tutmuyor» dedi. Haremin alt kat pencereleri demir parmaklıklı, bahçeye açılan kapıları da geceleri kilitli bulundurulduğunu bildiği için Şemi etrafına bakındı. Bahçeyi dolaştı. Ağaçların kurumuş dallarını ayıklamak için bahçıvanın her vakit oralarda bulundurduğu üç ayaklı merdiveni arayıp buldu. Bunu alt kat penceresinin önüne koyarak oradan içeri girdi. Koca yalı, bütün içindekilerle beraber derin uykuda, ses seda yok... Taşlıktan geçti. Her basamağından bin heyecan duyarak iki merdiveni çıktı. Sofaya, üç rakibin orta yerdeki masanın altına gizlendikleri mahut sofaya geldi. Orada asma lamba gene yanmıyor. Bu-

nun söndürülmesini manalı buldu. Sofanın bu karanlığı Anjel'in odasında misafir bulunduğunu gösteriyordu.

Yavaş yavaş yürüdü. Mürebbiyenin kapısına geldi. Kulağını verdi. İçeriyi dinledi; ufak ufak mırıltılar kesik kesik ahlar, oflar Hasılı üçüncü bir kimsenin işitmemesi gerekli mahrem sadalar duydu... Sevda ümitsizliğinin, içtiği o birkaç kadeh konyağın tutuşturduğu kanı, buhar gibi genişleyerek, damarlarına sığmaz bir hale geldi. Kendi kendine: «Demek Amca'nın haberi doğru imiş» dedi.

Şemi, artık insanlıktan çıkmış, baştan ayağa bir titreme, bir ateş kesilmişti. Oradan çekildi. Yere düşmemek için duvarlara tutuna tutuna Sadri'nin odasına kadar gitti. Baktı kapı aralık, içeride kimse yok. Onun yanındaki odaya girerek pencerelerden birinin camını, kafesini sürgü. Maksadını icra ettikten sonra kendini kolayca denize atabilmek için bu hazırlıkta bulunuyordu. Oradan geri döndü. Babasının dairesine giden koridordan içeri girdi. Kütüphanede lamba yandığını, kapının aralıklarından gördü: «Babam oturuyor» dedi.

Usulca geri çekildi. O tarafa ses gitmemesi için koridorun sofaya olan kapısını yavaşça kapadı. Bir gürültü duyup babasının gelmesine, ev halkının uyanıp yukarıya koşuşmalarına meydan kalmadan bu işi çarçabuk görmek icap ediyordu.

Zangır zangır titrer bir halde kendi kendine: «Haydi bakalım, cesaret, metanet. işe başlamak zamanı geldi» dedi. Yavaş yavaş genç mürebbiyenin kapısına yaklaştı. Aşk ümitsizliği ve kıskançlığın vücuduna verdiği olanca şiddetle iki ayağını döşeme tahtalarına kuvvetlice dayadı, sağ omuzunu iki kanadın arasına vererek insanüstü denecek bir kuvvetle kapıya yüklendi.

Gündüzden çekip hazırladığı alt ve üst sürgüler yuvalarına olan hafif bağlarından kurtularak iki kanat birden gacır gacır bir karış kadar ileriye yürüdü.

Fakat kilit bütün bütün açılmadı. Gene kapıyı tutuyordu. İçeriden Türkçe, Fransızca: «Ay aman! O nedir? Ne oluyoruz?» diye korkulu, şaşırmış, kahnh inceli sesler işitildi. On-

dan sonra telâşlı bir gezinme başladı. Küt diye birkaç kişi birden karyoladan atladıktan sonra içeridcki dolaplardan birinin anahtar ile kapısı açılıp gene kilitlenir gibi oldu.

Şemi bu kargaşalıktan istifade ederek hançeri elinde sımsıkı tuttuğu halde on beş yirmi adım geri açılıp kendini bilmez bir halde koşa koşa gürler gibi bir hızla kendini bir ikinci defa daha kapıya verdi.

İki kanat birden çatır çatır arkasına dayandı.

Odanın içi gene pembe ışıklara boğulmuştu. Anjel ayakları çıplak, göğsü bağrı açık, saçlar ürpermiş, titreyerek, çok korkmuş bir halde odanın bir köşesinde ayakta duruyor, üç erkekle oynamak istediği «muaşaka» komedyasının hiç beklemediği böyle bir drama dönmesine şaşakalmış gibi korku ve şaşkınlıkla karışık bir gözle bakıyordu.

Şemi sağına baktı, soluna baktı, odada Anjel'den başka kimseyi göremedi. Hançerin kınını çekip odanın ortasına fırlatarak silâhlı elini mürebbiyeye doğrultarak yukarı kaldırdı. Çarpıntıdan zor anlaşılır bir sesle:

— Eğer bağırırsan bu hançeri göğsünde bil. Birkaç dakika evvel burada biri vardı. Nereye sakladın? Söyle.

Mürebbiye cüretli olmak isteyerek:

— Je vais crier à l'assassin... (Koşun katil var diye bağıracağım...)

— Si tu cries je te tue... (Bağırırsan öldiiriirüm).

Anjel, o korkunç dakikada düşmanının kendi diliyle söz söylerse belki tesiri daha büyük olur fikriyle Türkçe söylemeye başlayarak:

— Ben ölmek korkmuyor. Şimdi katil var bağıracak Efendi baba gelecek burda... Senin ayaklar koyacak falaka içere... sopa, sopa, sopa... çok acı, çok ağrı

— Uzun lakırdıya vaktim yok... Bu gece içeri aldığın herifi nereye sakladın? Deminden tatlı tatlı konuşuyordunuz?

— Ben içerde herif aldı? Ben masum, günahsız karı

— Günahsız olduğunu papaza anlat... Ben burada seni

«confession» ederek «absolution» vermeğe gelmedim. Ne mal olduğunu biliyorum. Çabuk söyle herif nerede?

— Ah vaşi (vahşi) adam! Gece yarı bir karı kapı kırıyor.

Şemi çılgınca bir öfke ve hızla karyolanın etekliğini kaldırıp altına baktı. Kimse yok. Komodin yerine karyolanın baş ucuna konulmuş bulunan dolaplı büroyu açtı. Yine aradığını bulamadı. Aynalı dolaba koştu. Baktı, üzerinde anahtarı yok..

Titrek bir sesle dedi ki:

— Şu aynalı dolabın anahtarını ver. İçinde kimse yoksa bu gece seni affedeceğim.

— Benim aynalı dolap anahtarın kimse vermez. İçeride kadın eşya var. Eğer bir erkek onlara bakıyor. Ayıp oluyor.

— O kadının kendini çırılçıplak erkeklere göstermesi ayıp olmuyor da eşyasını göstermesi mi ayıp oluyor? Anahtarı ver diyorum.

Anjel, hakaretli bir ciiretle kaşlarını kaldırıp:

— Ben anahtar vermiyorum.

Şemi, kudurmuş bir kaplan gibi bir sıçrayışta üzerine atılarak mürebbiyenin iki elini arkasına çemreyip sımsıkı tuttuktan sonra, kızı yan üstü yere yatırdı. Üzerine çıkıp hançerin ucunu iki memesinin ortasına doğru tutarak:

— Sen anahtarı vermiyorsun ama, ben seni gebertiyorum.

Anjel, boğuk boğuk:

— Ben katil var bağıracak.

— Bağırdığın anda bu hançer göğsüne girecek.

Mürebbiyenin bağıracağım demesi kızgın âşıkını korkutmak içindi. Yoksa bağırmak onun da hiç işine gelmiyor, ufak bir gürültü olup da dışarıdan biri gelecek diye kız, oğlandan çok korkuyordu. Anjel göğsü üzerine parlayan hançere bakıp bir ölüm acısını, bir de anahtarı karşısındakine vermekteki kötülüğü düşündü. Ölümü daha iyi bulur gibi kendini bırakarak kısık kısık dedi ki:

— İsterse beni öldürüyor, fakat ben anahtar vermiyor.

Şemi büyük bir hiddetle artan kuvvetini kullanıp kızı bir iyi tartakladı.

Anjel, Şemi'nin demirden pençeleri altında yarı baygın bir hale gelerek:

— Ah! quel supplice, que de torture? (Bu ne işkence! Ne kadar eziyet?) dedikten sonra vücudunun her zerresi başka başka titreyerek gözlerinden bir göz yaşı seli boşandı.

Kendini hiç müdafaa etmedi, yardım istemek için haykırmak cüretini göstermeyerek, yalnız hıçkırıklar, iniltiler ile sessiz sedasız ağlıyordu. Şemi, sıkıştırdığı eli altında kızın moraran beyaz bileklerine, diziyle çökerttiği kalçasına, o latif, yumuşak vücuda baştan aşağı bir baktı. Şiddetli bir teessürle kendi gözlerinden de akmaya başlayan yaşları göstermemek için başını arkaya çevirdi.

Şimdi ikisi de ağlıyordu. Bir aşkın, en çok başı ile sonunda akan bu hazin katreler, birbiri ardından halının üzerine yuvarlanmakta iken talihsiz Şemi, delice bir şiddetle intikamını almak isteyen elinin altında harpalayıp ezmeğe uğraştığı, hançer ile göğsünü delmeği düşündüğü o vücudun, gençlik hayallerini cennete döndüren, bütün rüyalarını sevgi ile parlatan Anjel'in o ruhunun hâkimi olan kadının, nazik bedeni olduğunu düşündü. O vücuda dokunmaktan kalbinde hissettiği çarpıntının her biri: «Öldürme, affet. affet. O yine seni sevecektir» diyordu.

Baktı ki, gittikçe derecesi artan teessürü işine engel olacak, bu sefer ne yaptığını, ne yapacağı bilmez bir kederle kızın ellerini bırakıp kalktı. Odanın içinde bir iki döndü. Aynı dolapla karşı karşıya gelince:

— Bunun içinde erkek var. Sen anahtarı vermezsen ben de tekmemle kıracağım. Evvelâ onun içinden çıkanı, sonra da seni göndereceğim, dedi.

Tekmesini kaldırdığı sırada Anjel, bitkin bir inilti ile:

— Yok... yok kırmayacak kırmayacak... ben anahtarı verecek... dedi.

Gecelik gümleğinin sol tarafındaki ufacık dantelli cebinden küçük bir anahtar çıkarıp odanın ortasına fırlattı. Şemi hemen anahtarı aldı. Dolabın kilidine sokarken beri yandan mürebbiye uzun bir ah çekerek:

— Şemi açma, açma sonra çok pişman olacak, dedi. Kız bu sözleri bitirir bitirmez hütün bütün yere serilip bayılıverdi.

Şemi düşmanını dolaptan kaçırmadan ilk hamlede öldürmek için bir eliyle hançeri kaldırdı, hazır tuttu. Öteki eliyle dolabı açtı. Gözüne ilk çarpan manzaradan bu sefer sahiden delirmiş gibi iki adım geriye fırlayarak:

— Ahh Efendi babam! feryadıyle elinden hançer bir tarafa, kendi öbür tarafa düştü, bayıldı.

Evet, Semi'nin efendi babası Dehri Efendi ak sakalı ve kıpkırmızı bir çehre ile Anjel'in fistanları arasından çıktı. Odanın ortasına doğru bir iki adım yürüdü. Baygın, yerde yatan o iki gencin haline, o dokunaklı levhaya baktı. Üçüncü bayılan da kendisi oldu.

SON

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Türk romancıları arasında kendisine özgü mizahı üslubu ile çok parlak ve yüksek bir yer sahibidir. Altmış yıla yakın süren yazarlık hayatında çevirileri, makaleleri, eleştirileri dışında 54 tane ünlü eser meydana getirmiştir. Atlas Kitabevi, bu birbirinden güzel eserleri, kapak resimleri de birer sanat eseri olan bir dizi halinde yayınlamış bulunuyor. Her Türk aydınının kitaplığında yer alması gereken bu diziyi okuyucularımıza kıvançla sunuyoruz.

ACI GÜLÜŞ
AŞK BATAĞI
BEN DELİ MİYİM
BİLLUR KALP
BOŞANMIŞ KADIN
CADI
CAN PAZARI
CEHENNEMLİK
DELİ FİLOZOF
DİRİLEN CESET
DÜNYANIN MİHVERİ
KADIN MI, PARA MI?
EFSUNCU BABA
EŞKIYA İNİDE
ETİ SENİN KEMİĞİ BENİM
GÖNÜL BİR YEL DEĞİRMENİDİR
GÖNÜL TİCARETİ
GULYABANİ
HAKKA SIĞINDIK
HAZAN BÜLBÜLÜ
İFFET
İKİ DAMLA YAŞ
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ
İNSANLAR MAYMUN MU?
KADERİN CİLVESİ
KADIN ERKEKLEŞİNCE
KAYNANAM NASIL KUDURDU?
KESİK BAŞ
KOKOTLAR MEKTEBİ
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME
MELEK SANMIŞTİM ŞEYTANI
METRES
MEYHANEDE KADINLAR
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT
MÜREBBİYE
NAMUSLA AÇLIK MESELESİ
NAMUSLU KOKOTLAR
NİMETŞİNAS
ÖLDÜREN ÖPÜCÜK
ÖLÜLER YAŞIYOR MU?
ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?
SEVDA PEŞİNDE
SON ARZU
ŞEYTAN İŞİ
ŞIK
ŞIPSEVDİ
TESADÜF
TOKUŞAN KAFALAR
TORAMAN
TUTUŞMUŞ GÖNÜLLER
TÜNELDEN İLK ÇIKIŞ
UTANMAZ ADAM

FİYATI 400 LİRA
ATLAS KİTABEVİ

cem ofset a.ş. ☎ 20 65 71/72